

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 3 februari justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2021/22:38 för tisdagen den 22 februari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från finansutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:359

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:359 Miljöbalken och långa handläggningstider av Kjell Jansson (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 april 2022. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 23 februari 2022

Miljödepartementet

Annika Strandhäll (S)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

Interpellation 2021/22:361

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:361 Skövdes roll som beredskapsflygplats av Thomas Morell (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 15 mars 2022.

Prot. 2021/22:72
24 februari

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 23 februari 2022
Infrastrukturdepartementet
Tomas Eneroth (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2021/22:367

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:367 Den danska dumpningen utanför Falsterbo-
näset

av Louise Meijer (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 mars 2022.
Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid
på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 22 februari 2022

Miljödepartementet
Annika Strandhäll (S)
Enligt uppdrag
Egon Abresparr
Expeditionschef

§ 4 Anmälan om faktapromemorior

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om för-
slag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till
utskott:

2021/22:FPM63 Universitetsstrategin *COM(2022) 17*, *COM(2022) 16* till
utbildningsutskottet

2021/22:FPM64 Förordning om skydd av unionen och dess medlemsstater
mot ekonomiskt tvång från tredjeländer *COM(2021) 775* till närings-
utskottet

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2021/22:121 till socialförsäkringsutskottet

§ 6 Extra ändringsbudget för 2022 – Slopad karenstid för stöd vid korttidsarbete, förstärkt evenemangsstöd och andra åtgärder med anledning av coronaviruset samt kompensation till hushållen för höga elpriser

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU44

Extra ändringsbudget för 2022 – Slopad karenstid för stöd vid korttidsarbete, förstärkt evenemangsstöd och andra åtgärder med anledning av coronaviruset samt kompensation till hushållen för höga elpriser (prop. 2021/22:113) föredrogs.

Anf. 1 ÅSA WESTLUND (S):

Fru talman! I dag ska vi behandla årets tredje ändringsbudget, och det mesta pekar på att den mest allvarliga fasen av coronapandemin är avslutad. Men morgonens besked om Rysslands invasion av Ukraina visar hur snabbt allt kan ändras. Vi står förstuds helt bakom statsministerns kraftfullaste fördömande av Rysslands agerande. Och vi kastas nu återigen in i en period av stor osäkerhet och mänskligt lidande, som Ryssland bär det fulla ansvaret för.

Rysslands invasion innebär också stor ekonomisk osäkerhet; börserna runt om i världen faller, och oljepriset har stigit till nivåer som vi inte har sett sedan 2014. Vi har under vintern sett hur det säkerhetspolitiska läget lett till höga elpriser för svenska hushåll, och vi har all anledning att tro att Sverige fortsatt kommer att påverkas ekonomiskt. Självklart kommer både regeringen och riksdagen att följa situationen noga för att kunna vidta de åtgärder som krävs.

Men i dag är det alltså regeringens förslag till extra ändringsbudget 3 som vi beslutar om. Den innehåller viktiga åtgärder för att stötta och skapa trygghet för berörda sektorer när pandemirestriktionerna avvecklas samt en kompensation till hushåll som drabbats av höga elpriser. Det är åtgärder om totalt 10 ½ miljard kronor.

Vi har dragit betydelsefulla lärdomar av finanskrisen vad gäller vikten av att inte dra undan krisstöden för snabbt. Så trots att pandemirestriktionerna håller på att avvecklas tar vi i dag beslut om viktiga åtgärder för att fortsätta stötta berörda branscher och ge idrott och civilsamhälle bättre förutsättningar att ta igen verksamhet och engagemang som förlorats under krisen.

För att underlätta för företag som har drabbats av pandemin slopas tillfälligt karenstiden för det ordinarie korttidsstödet. Tiden för anstånd med skatter som beviljats under pandemin förlängs efter utskottets justering till 36 månader. I dag tar vi också beslut om ett förlängt och förstärkt evenemangsstöd till en beräknad kostnad av 1,75 miljarder kronor. Idrotten och civilsamhället tillförs totalt 430 miljoner kronor för att återaktivera barn och unga samt mildra pandemins konsekvenser för utsatta grupper. I förslaget ligger också ett tillfälligt ökat stöd till regionala flygplatser på 100 miljoner kronor.

Fru talman! Extra ändringsbudgetens största post är dock en elpris-kompensation på 7,5 miljarder kronor som används för att lätta den ekonomiska bördan för de hushåll som har drabbats av extremt höga elpriser i vinter. Den viktigaste orsaken bakom den elkris som har drabbat hela

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

Europa är att Ryssland strypt tillgången till naturgas, vilket kraftigt drivit upp priserna på el. I dag beslutar vi därför om en kompensation till de hushåll som har drabbats hårt av de rekordhöga elpriserna. Stödet innebär i korthet en kompensation med upp till 2 000 kronor per månad – totalt 6 000 kronor. Den högsta summan går till dem som förbrukar över 2 000 kilowattimmar per månad, vilket motsvarar förbrukningen för en normalstor villa med eluppvärmning.

Målet är att lätta på den ekonomiska bördan för alla som bor i hus, småhus, radhus och större lägenheter och som sett sina kostnader öka dramatiskt de senaste månaderna. Kompensationen kommer att nå hela 2 miljoner hushåll i Sverige. Stödet är inte perfekt, men det är genomförbart och innebär att pengarna kan komma ut till hushållen redan i mars eller i april. Stödet är också utformat för att vara så träffsäkert som möjligt, där de som har högre förbrukning ges en högre kompensation. Samtidigt finns det ett tak på 2 000 kilowattimmar per månad för att se till att pengarna verkligen träffar dem som behöver pengarna mest i denna situation.

Det alternativa förslag som Moderaterna med flera presenterade i denna process hade inte varit genomförbart. Men om det hade varit genomförbart hade den normalstora eluppvärmda villan fått totalt 1 750 kronor i stöd. Med vårt förslag får de 6 000 kronor. Det beror givetvis på att deras förslag saknade tak, alltså att både företag och konsumenter med mycket hög elförbrukning skulle ha fått orimligt mycket pengar. Har man mycket stora fastigheter har man nästan alltid en ekonomisk buffert att själv stå för den typen av kostnader.

Fru talman! Jag vill ändå betona att elpriskompensationen är en tillfällig stödåtgärd i en akut situation. För att verkligen kunna säkerställa rimliga elpriser för svenska hushåll och företag måste vi öka elproduktionen både på kort och på lång sikt men också använda elen på ett smart sätt. Regeringen presenterade i början av februari en nationell elektrifieringsstrategi för att ta ett helhetsgrepp om frågan. Elektrifieringen är avgörande för att vi ska nå klimatmålen och ta ytterligare steg på vägen att bli världens första fossilfria välfärdsland.

Fru talman! Coronapandemin har varit en stor påfrestning för vårt land. Regeringen har från dag ett varit noga med att pengar inte ska stå i vägen för att rädda liv och hälsa samt få åtgärder på plats för att mildra konsekvenserna för svenska jobb och företag. Stöden togs fram i snabb takt och har inte alltid fungerat från start utan har behövt justeras kontinuerligt i nära samarbete mellan regering och riksdag. Hanteringen hade inte varit möjlig utan ett konstruktivt samarbete mellan partierna i utskottet, och jag tackar för detta samarbete. Jag hoppas också att detta samarbete kan bestå i den allvarliga situation som vi nu befinner oss i.

Vi är förstås inte heller helt nöjda med stöden. Vi behöver fortsätta att utvärdera och justera i stöden, inte minst för att stå rustade inför kommande kriser.

Gällande utskottsmajoritetens förslag till tillkännagivande om mer träffsäkra stöd för bland annat besöksnäringen finns det ingen meningskiljaktighet. Vi vill samma sak. Stöden behöver fortsatt förbättras. I bakgrunden till tillkännagivandet som föreslogs lyfts ett antal frågor fram som vi tillsammans i utskottet och regeringen har tittat noga på, och de har varit aktuella under hela pandemin. Men ingen har lyckats presentera en genomförbar lösning på dessa problem. Tillkännagivandet innehåller inte heller

några konkreta och genomförbara förslag, och därför ser vi inte riktigt vad det skulle tillföra att utskottet föreslår ett sådant tillkännagivande till regeringen. Om det däremot finns konkreta och genomförbara förslag är vi fortsatt villiga och intresserade av att titta vidare på dem.

Fru talman! Rysslands invasion av Ukraina gör att den ekonomiska situationen nu är högst osäker.

Fram tills nu har vi sett att svensk ekonomi återhämtar sig starkt efter pandemin. Genom att lära från tidigare kriser har vi sett till att inte dra tillbaka stöden för snabbt, och vi har också sett tydliga indikationer på att den strategin har varit framgångsrik.

Pandemistöden har hjälpt livskraftiga svenska företag att överbrygga krisen. Bnp är nu tillbaka på den nivå regeringen förutspådde före pandemin. Vi har historiskt låga tal för varsel och konkurser. Arbetslösheten har också sjunkit.

Fru talman! Även före Rysslands invasion stod vi inför en rad utmaningar i pandemins spår, inte minst inom välfärden. Barn och unga har förlorat mycket undervisningstid och undervisningskvalitet, och många patienter har inte fått den vård de behöver under pandemin.

Oavsett vilka utmaningar det handlar om – de här men också dem som vi kan behöva möta med anledning av det aktuella läget – är jag och mitt parti övertygade om att vi möter dem bäst tillsammans. Det gäller oavsett om det handlar om välfärdens utmaningar eller om säkerhetspolitiska sådana. Jag hoppas på fortsatt gott samarbete med andra partier.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 2 ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Vi ska diskutera en viktig ändringsbudget i dag. Men det är ändå någonting mycket viktigare och allvarigare som har hänt.

Vi vaknade upp i morse till beskedet och den sorgliga nyheten att flyglarmen ljuder i Kiev och att bombningen av europeiska länder har inletts. Ryssland har startat krig i Europa. Soldater har dött, och människor har skadats. Barn och föräldrar flyr nu för att söka skydd.

Det här är en tragedi för Ukraina, fru talman, men det är också en tragedi för hela Europa. I dag tänker vi på det ukrainska folket och står på deras sida. Vi i Sverige bör göra allt vi kan för att stötta Ukraina och det ukrainska folket i denna svåra stund.

Som fru ordföranden var inne på här tidigare kommer det här naturligtvis att få följdverkningar för svensk ekonomi, men jag lämnar det åt sidan just nu.

Fru talman! Den här vintern har väldigt många människor kämpat med sin hushållsekonomi. Skyhöga elräkningar och höga drivmedelspriser har gröpt ur hushållens plånböcker.

Jag pratade med Christer Lindeblad i Skåne för några månader sedan. Ni kanske har läst intervjuer med honom i till exempel Expressen. Han berättade för mig att han använde halva sin pension i december för att kunna betala elräkningen. Christer är dessvärre inte ensam. Många hushåll har haft det tufft och har det just nu tufft när det gäller att klara de höga priserna.

Det är ingen slump, fru talman, att elpriserna har hamnat där de har hamnat. Det har inte bara skett av sig självt. Det finns många orsaker, men

Prot. 2021/22:72

24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

en viktig orsak är politiskt fattade beslut i Sverige men också i andra delar av Europa. Om man lägger ned fyra fullt fungerande kärnkraftsreaktorer blir priserna högre. Jag ska inte göra en energipolitisk debatt av detta, men jag kan bara konstatera att det inte är någon slump.

Moderaterna presenterade i december ett förslag om att underlätta för hushållen och göra det lite lättare i den här svåra tiden, som många andra EU-länder hade gjort. Vi föreslog att man skulle lyfta bort elskatten och slopa den under två månader. Det är fullt möjligt att göra så framåt, men det lyssnade inte regeringen på. Sanningen är att när jag presenterade förslaget i december var regeringen väldigt kritisk.

Sedan gick det några dagar och veckor, och regeringen började inse att det nog skulle finnas en majoritet för att kompensera hushållen. Bra att regeringen såg det! Så presenterade regeringen sitt förslag till elkompensation, och jag måste säga att jag inte är jätteimponerad av konstruktionen. I grund och botten är det bra att hushållen kompenseras, men det riksdagen nu fattar beslut om väcker rätt många frågor. Tyvärr fick inte Moderaterna stöd för sitt förslag, utan ganska snart, för några veckor sedan, ställde sig också Sverigedemokraterna bakom regeringens förslag.

I grund och botten har jag ändå några frågor till Socialdemokraterna. Varför ska 3 miljoner hushåll inte kompenseras över huvud taget när i princip alla hushåll har drabbats? Varför ska en pensionär i en lägenhet med mycket små marginaler inte få en enda krona i kompensation när regeringens ministrar som bor i villor får ganska bra betalt? Jag tycker att det är orimligt. Det är därför jag i grund och botten inte tycker att den här vägen var den bästa vägen att gå.

Men nu är vi där vi är, och riksdagen fattar detta beslut i dag. Jag är ändå glad för att Moderaterna var pådrivande för att se att vanligt folk från norr till söder kämpar och har en tuff situation just nu både med elpriserna och, som jag sa tidigare, med drivmedelspriserna.

Jag ska också säga någonting kort om övriga delar av budgeten. Jag vill nämna två saker. I dag knyter vi ihop säcken vad gäller kultur- och evenemangsstöd. Vi hoppas alla här inne att det här ska bli den sista pandemibudgeten. Det kommer säkert upp fler krisbudgetar, men vi hoppas att det blir den sista pandemibudgeten.

Vi ger detta stöd för att vi ser att det finns många småföretagare som kämpar och har kämpat länge i de här sektorerna. Nu får de det stöd som de så väl behöver. Jag är glad för att alla riksdagens partier ställer sig bakom detta.

Jag är också glad för att vi har kunnat enas i finansutskottet om att se till att företag nu kan få ytterligare anstånd med att betala in skatten. Många är nu hårt belånade, särskilt i de mest drabbade branscherna. Å ena sidan, fru talman, har många företag gått fantastiskt bra under pandemin – faktiskt bättre än någonsin. Å andra sidan har många, exempelvis i hotell- och besöksnäringen, kämpat stenhårt. De har gått på knäna och fälgarna under lång tid, och de är högt belånade. Det minsta vi kan göra tillsammans är att underlätta för dem genom att skjuta fram anståndstiden. Jag är väldigt glad att vi gör det.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 3 DAVID PEREZ (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att också vi från Sverigedemokraterna kraftigt fördömer de ryska aggressioner som vi nu ser mot Ukraina. Det är inte minst en kränkning av Ukrainas suveränitet och den internationella folkkrätten. Vi hoppas att man från europeiskt håll kommer att kunna enas om kraftiga sanktioner mot Ryssland för dessa kränkningar så att det kommer att kännas.

När det gäller ärendet i dag vill jag börja med att säga att Sverigedemokraterna yrkar bifall till utskottets förslag även om vi anser att det finns utrymme för förbättring.

Det förslag som vi debatterar är troligtvis en av de sista stödåtgärderna till följd av den kraftiga pandemi som har försatt vårt land och vår världsdelen i en kris under två års tid. Det här är stöd som i allra högsta grad behövs för att hjälpa alla företag och föreningar som haft det mycket svårt under pandemin. Det är glädjande att vi i utskottet kunnat enats om att förlänga anståndstiden ytterligare. Förhoppningsvis kommer det att kunna leda till att fler företag undviker att hamna på obestånd och i konkurs.

Det förslag som läggs fram innebär att anståndstiden förlängs med 36 månader i stället för 24 månader, som regeringens förslag grundar sig på. Denna förlängning är inte bara rätt utan också nödvändig, då många företagare och branscher på mycket kort tid tvingats stänga ned sin verksamhet för att minska smittspridningen i samhället. Vi hoppas att denna ökning kommer att kunna göra skillnad för alla småföretag med mycket små och tuffa marginaler.

Gällande det extra tillskott som föreslås riktas till Skatteverket är det glädjande att regeringen agerar och flyttar ansvaret för uppföljningen och utbetalandet av korttidsstöd från Tillväxtverket till Skatteverket. Det har snart gått ett år sedan SVT:s *Uppdrag granskning* uppmärksammade oss på myndighetens bristfälliga tillsyn, och tråkigt nog är det först nu regeringen valt att agera i frågan. Det man kan konstatera är att det var naivt av regeringen att lägga ansvaret för korttidsstödet, eller permitteringsstödet som det ibland kallas, på en myndighet som saknade både erfarenhet och resurser för att ta sig an uppdraget och som dessutom tvingades massrekrytera för att klara av uppgiften.

Vidare välkomnar Sverigedemokraterna stödåtgärder till både kultur och idrott, men även evenemangsstödet som finns med i förslaget. Dessa branscher har länge varit utan stödåtgärder, och de utgör en viktig del av fritidslivet som många är i desperat behov av att få uppleva igen. Inte minst har de en betydande roll för att främja folkhälsan runt om i landet.

Det finns även andra sektorer som varit utan stöd, och utskottet riktar därför en stark uppmaning till regeringen att skyndsamt återkomma med stödåtgärder för bland annat hotell-, turism- och evenemangsbranscherna – viktiga sektorer som på sikt kommer att kunna bidra till att fler kommer i arbete.

Fru talman! Det har varit en tuff vinter för många hushåll. Det höga priset på el har fått stora konsekvenser för många familjer och utsatta. På löpsedlarna har vi kunnat läsa om ensamstående föräldrar och pensionärer som tvingats frysa för att de inte haft råd med elräkningen. Vissa har till och med tvingats ta lån för att betala sina elräkningar.

Det är glädjande att regeringen nu går vidare med förslaget att kompensera hushåll med hög elförbrukning. Hushållen behöver denna kom-

Prot. 2021/22:72

24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

pensation, men från vår sida hade vi hellre sett att förslaget utformats på ett sätt som skulle ha kommit alla hushåll till del och inte bara de hushåll som haft en hög förbrukning. Förslaget gör inte heller någon skillnad på vilket prisområde du tillhör, samtidigt som vi kunnat se att elpriset i norr har varit mycket lägre än det i söder.

För dem som dessutom haft en förbrukning som legat strax under kriteriet för att tilldelas maxbeloppet har effekten i stället blivit att dessa ökat sin förbrukning enbart i syfte att få ta del av maxbeloppet. Förslaget gjorde att det lönade sig att konsumera mer, och regeringen ger inte en enda krona till alla de hushåll som konsumerat mindre än 700 kilowattimmar per månad. Man kan ställa sig frågan om det är rättvist.

Från vår sida hade vi gärna sett att regeringen varit proaktiv inför höstens kommande prisökning. Sverigedemokraterna var tidigt ute med att föreslå en sänkning av skatten på energi för södra Sverige, som haft störst prisökning. Vi hade hoppats att förslaget från Moderaterna skulle vinna gehör på något sätt men inser att det enklaste sättet är att gå vidare med regeringens förslag.

Fortsättningsvis behöver Sverige en stabil elproduktion, även när det inte blåser. Det är dags att bygga ut kärnkraften för att tillfredsställa framtidens behov om vi på riktigt ska kunna ställa om fordonsflottan och undvika bidrag som plåster på såren för en ansvarslös energipolitik.

Avslutningsvis, fru talman, välkomnar vi stödet som riktas till landets regionala flygplatser, som spelat en väldigt viktig roll inte minst under pandemin. Våra regionala flygplatser är en viktig del av svensk infrastruktur som i dag utför flera viktiga insatser – ambulanstransport, sjöräddning, fjällräddning och brandspaning är bara några exempel. Det är inte mer än rimligt att även dessa får stöd för att fortsättningsvis kunna genomföra och säkerställa alla dessa viktiga uppdrag.

(Applåder)

Anf. 4 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Som så många andra i den här kammaren hade jag önskat att vi stod här i slutet av en kris, att vi i dag med debatten om denna extra ändringsbudget satte slutpunkten för en drygt två år lång pandemikris. Men tyvärr är det inte så. Knappt har pandemikrisen släppt greppet om vår ekonomi förrän tankarna i dag går till de familjer som nu hukar i sina hem runt om i Ukraina, till de ukrainska medborgare som just nu samlar sitt yttersta mod för att försvara sin demokrati.

EU och västvärlden måste svara, och kommer att svara, med de mest kraftfulla ekonomiska sanktioner vi besitter, som slår mot allt det som Putins genomkorrupta regim är beroende av – hans och hans hejdukars banker, hans och hans hejdukars korrupta penningflöden, hans och hans hejdukars exploatering av landets naturresurser. Vi måste helt koppla loss Ryssland från internationella banksystem Putin inte längre har rätt att nyttja.

Dessa sanktioner kommer också att drabba oss själva hårt, just eftersom vårt näringsliv trott, hoppats och satsat på att det ryska folket skulle kunna utvecklas och växa ur sin misär trots regimens vanstyre. Detta gör dem dock inte mindre nödvändiga och oundvikliga. Misslyckas vi med att avskräcka Putin kommer konsekvenserna att bli mångdubbelt större.

Fru talman! Jag önskar att detta inte hade någonting med dagens ärende att göra, men det har det tyvärr. Nu börjar en svår ekonomisk tid. Vi kan hoppas och arbeta för i denna kammare att det inte blir så, men vi måste stålsätta oss för ännu högre energipriser, ännu högre råvarupriser, ännu mer instabila börser och ännu fler inflationsrisker. Naturligtvis måste vårt militära försvar nu tillföras, så som det också är tänkt, mer resurser. Men vårt beroende av rysk fossil energi i Europa måste upphöra. Vår import av ryskt kärnbränsle måste upphöra.

Vårt omedelbara behov är nu att skapa ett oberoende av rysk energi i hela Västeuropa, vilket kommer att kräva en unik, omfattande och snabb uppbyggnad av den förnybara, självständiga energin. Det är något vi i Sverige måste göra gemensamt med våra demokratiska grannländer för att tillsammans frigöra oss från Kreml.

Tysklands lovvärda, självupppoffrande stängning av Nord Stream 2 är en markör. Tiden för väldiga ledningar fyllda med fossil energi från Ryssland går mot sitt slut. Tiden för kapade elkablar och för elnationalism gentemot våra demokratiska grannländer är ute, mina vänner! Tiden är inne för ett nära ekonomiskt och energipolitiskt samarbete för att säkra vårt gemensamma oberoende och samtidigt säkra klimatet. Detta är i vårt djupaste och mest akuta intresse.

Tiden är också inne för att spara energi och hushålla med den el vi producerar. Den kommer att behövas, inte bara för den gröna omställningen utan också för det energioberoende vi måste bygga.

I denna budget kompenseras våra hårt prövade elkonsumenter, så som många har nämnt, för chockartade elräkningar, vilka också indirekt är en följd av Kremels energipolitik. Jag hade i detta läge önskat att Moderaterna och Socialdemokraterna hade gjort det som de så föredömligt gjort med ändringsbudgeten i övrigt och många andra frågor i vinter: lagt undan det politiska käbblet och enats om vettiga, pragmatiska lösningar i ett läge där det ena förslaget som fanns på bordet inte var genomförbart och det andra högst otillfredsställande, så att elkomensationen hade blivit bredare och enklare. Men det gick inte.

Nu accepterar vi regeringens modell. Det viktigaste är att detta genomförs skyndsamt och trots sina brister når de drabbade elkonsumenterna.

Dock hade vi verkligen önskat att man inte bara givit de drabbade hushållen kortsiktiga lättnader utan en bot för elberoendet – att man satsat en bråkdel av dessa resurser på att hjälpa de drabbade att minska sina framtida elräkningar i detta svåra läge. Elpriskrisen har exponerat vidden av vår sårbarhet. De i vårt land som haft möjlighet att ställa om och spara el skonas i dag från de värsta elräkningarna. Men många har inte haft denna möjlighet.

Fru talman! I Sverige är fortfarande hundratusentals hushåll beroende av direktverkande el för sin uppvärmning. Här har vi i Centerpartiet givit politiken ett redskap redo att användas: det gröna avdraget. Det är lika enkelt som ett rot- eller rutavdrag, och kostnaden sänks på själva fakturan för dina gröna investeringar så att du själv kan bidra till omställningen. Redan för ett halvår sedan vädjade vi om att bredda detta gröna avdrag till energibesparingar. Nu är tiden att göra det och enas kring detta.

På samma sätt hade vi önskat, även om det inte ligger i just denna budget, att vi tidigt skulle ha stärkt vårt jordbruks konkurrenskraft och klarat en förbättrad självförsörjning. I stället tvingas nu regeringen, på anmodan

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

från oss här i kammaren, inrätta en nödmiljard för att rädda jordbruken och livsmedelsförsörjningen.

Vi hade också önskat att man i denna budget hade hörsammat vår och andras vädjan om att värna våra beredskapsflygplatser och skydda dem mot nedläggning – de som har burit ett så stort ansvar under pandemin men inte blivit kompenserade fullt ut för detta.

Särskilt viktigt i dessa orostider är att vi måste se till att våra företag ändå har möjlighet att växa av egen kraft när restriktionerna nu är lyfta. Vi beklagar att pandemistöden till företagen förblivit så svårtillgängliga, ansökningarna så tillkrånglade och utbetalningarna så orimligt försenade att kulturarbetare går på knäna, inte för att det saknas pengar till offentlig kompensation utan för att dessa pengar inte når ut. Vi står därför bakom förslaget till tillkännagivande.

Men nu är inte tid för split och politiska förseningar. Därför välkomnar vi den enighet som ändå nåtts i mitten av svensk politik mellan moderater och socialdemokrater kring dessa, förhoppningsvis sista, pandemiinsatser.

Vi ger vårt varma stöd till att så mycket ändå nu kan genomföras. Det är bra att alla de företag som står med uppskjutna skatteskulder sedan pandemin inte måste återbetala dem i närtid, inte ens under detta år, utan får mycket längre tid på sig. Det är absolut nödvändigt.

Det är en stor lättnad att evenemangsstödet tack vare riksdagens insatser nu förstärks och förbättras för alla dem som verkat under tuffa omständigheter inom kultur, idrott och civilsamhälle.

Men ytterst är det här en tid då småföretagandet, små företags jobbskapande, och den nya gröna industrialiseringen är vad vi har att förlita oss på när vi ska styra svensk ekonomi ur krisen. Det är de som ska anställa några av de 400 000 arbetslösa och 200 000 långtidsarbetslösa.

Skyddet mot pandemin bestod i första hand av våra heroiska sjuksköterskors, undersköterskors och läkares uppoffringar. Men det bestod också av många föregående år av sunda statsfinanser, av robust finanspolitik med en minskande statsskuld, av strukturreformer som gjordes innan pandemin slog till och av att återhämtningen därefter kunde stärkas.

Så är det även framöver. Skyddet av vårt lands säkerhet består först och främst av dem som är beredda att bära vårt lands uniform, av de frivilliga som nu strömmar till vårt hemvärn och av vår sammanhållning och vår orubblighet i det demokratiska Europa när vi ställs inför nya hot. Men bakom detta finns även för vårt land en fortsatt försvarslinje som bygger på respekt för våra finanspolitiska ramverk och som utgörs av starka statsfinanser.

Det låter ibland som att de statliga miljarderna växer på träd, redo att plockas av partiledare som vill dela ut dem till en tacksam befolkning. Men varenda krona av dessa pengar är en krona som våra hårt arbetande skattebetalare tjänat ihop och avstått eller som statskassan lånat i deras namn. Varenda krona måste i slutändan skapas av flit och företagsamhet, av mångas arbete och av många företags jobbskapande.

Låt oss därför nu ge dessa företag chansen! Lätta i dessa tuffa tider deras börda och lyft hindren i deras väg mot att skapa jobb. Då kommer Sverige trots allt att gå starkare och uthålligare även ur dessa nya oroliga och sorgliga tider.

Anf. 5 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Jag vill inleda med att konstatera, som flera andra också har gjort, att vi håller den här debatten på en väldigt mörk dag i europeisk historia. Det angreppskrig som Ryssland har startat mot Ukraina är ett flagrant brott mot fred och folkrätt. Det är brutalt och oacceptabelt, och det kommer att innebära oerhörda påfrestningar på vanliga människors liv. Det är också troligt att de ekonomiska följderna även för den bredare omvärlden blir betydande och att vi kommer att återkomma till de efterdynningarna också i det avseendet.

Fru talman! Det här är såvitt jag kan förstå den 23:e extra ändringsbudgeten som riksdagen behandlar, huvudsakligen med anledning av covid-19-pandemin. Låt mig säga att jag tycker att det är bra att möjligheterna att agera snabbt och återkommande för att hantera de ekonomiska effekterna av pandemin, att tillgodose de speciella resursbehov som har uppstått och, om än i mindre skala, att adressera problem och brister som har funnits där sedan tidigare men nu gjort sig mer akut påmind blir tillvaratagna.

Det är riksdagen som har budgetmakten, och den har riksdagen också använt. I det aktuella ärendet kan vi samtidigt konstatera att motionsrätten på extra ändringsbudgetar är mycket kraftigt beskuren. Som budgetregelverket ser ut är extra ändringsbudgetar i huvudsak regeringens instrument för att göra korrigeringar under innevarande budgetår. Oppositionspartierna får bara ändra i anslag som regeringen så att säga öppnar genom att föreslå ändringar i dem, och de får då endast föreslå lägre anslag. Det ser ut på motsvarande sätt på inkomstsidan där man bara kan föreslå ändringar som ökar statens inkomster.

Under de extra ändringsbudgetarnas gyllene era har vi från Vänsterpartiet därför främst lagt kraften på att förbättra regeringens förslag i utskottshandlingen och driva igenom egna förslag genom så kallade utskottsinitiativ. Tidigare har vi bland annat sett till att få ett regelverk på plats för att de företag som använder sig av korttidsarbeten inte samtidigt ska få göra aktieutdelningar. Vi lyfte in och fick igenom att det så kallade familjemedlemsundantaget tillfälligt slopades i samband med korttidsarbetena i syfte att underlätta för små familjeföretag.

Vänsterpartiet har också pressat regeringen att anslå mer pengar till landets kommuner och regioner till att göra satsningar på äldreomsorgen. Det har kunnat ske med stöd i överläggningar och överväganden mellan partierna i riksdagen. Det har ofta varit en bra process.

Också i det här betänkandet finns ett förslag som Vänsterpartiet har varit med och drivit på för och som utskottet har ställt sig bakom. Det handlar om att utskottet vill instruera regeringen att skyndsamt återkomma med stöd som på ett bättre sätt kan hjälpa besöksnäringen och arrangörer för möten och evenemang.

På grund av den speciella situation som har rått för de här branscherna och hur planering, riskfördelning och fakturering fungerar för dem är de här branscherna mycket hårt drabbade, och samtidigt har de haft svårt att få de tillgängliga stöden att fungera i den utsträckning som motsvarar den faktiska påverkan på verksamheterna och därmed på intäkterna.

Vänsterpartiet och Liberalerna hade i riksdagsbehandlingen sett delvis samma typ av problem och kunde därför presentera ett gemensamt initiativ som alltså har fått utskottets stöd. Nu gäller det för regeringen att visa till-

Prot. 2021/22:72

24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

börligt engagemang och skyndsamt verkställa riksdagens beslut i det här avseendet.

Ett annat utskottsinitiativ som Vänsterpartiet presenterat, i det fallet tillsammans med Miljöpartiet, har dock inte fått stöd av övriga partier i utskottet. Det tycker jag är mycket beklagligt. Det gäller frågan om kompensation till hushållen för höga elpriser.

Regeringen presenterade ett lite hastigt ihopsatt förslag om detta, som är det som återfinns i den här extra ändringsbudgeten. Vi var tidigt ute och sa att ett sådant förslag behövs och är bra. Men det är ganska slående att förslaget tar alltför liten hänsyn till många hushålls ekonomi. Det är också ett faktum att elpriset har varit väldigt olika i olika delar av landet, de så kallade elprisområdena.

Det var mot den bakgrunden som vi utarbetade ett konkret förslag som hade varit möjligt att bifalla utan omsvep om bara den politiska viljan hade funnits i utskottet.

Förslaget skulle ha inneburit ett mer träffsäkert stöd och att de hushåll som drabbats ekonomiskt hårdast skulle få ett bättre ekonomiskt stöd. I jämförelse med regeringens förslag skulle det dels betyda att det skulle gå att få stöd med början vid en lägre förbrukning än i dag, något som alltså skulle komma fler hushåll med lägre inkomster till del, dels att det skulle vara högre ersättning i elprisområde 3 och 4 och en något lägre i elprisområde 1 och 2, vilket bättre skulle återspegla de faktiska problem som hushållens ekonomi har drabbats av.

Ett viktigt tillägg i vårt förslag är ett kompletterande stöd till låginkomsthushåll och hushåll med mycket små marginaler, där även en liten ökning av kostnaden för el slår hårt. Det stödet skulle innebära ett tillfälligt tillägg i form av ett schablonbelopp till bostadsbidraget och bostadstillägget för såväl ålderspensionärer som personer med sjuk- och aktivitetsersättning.

Slutligen innebar vårt förslag ett konverteringsstöd till hushåll som vill ersätta sin direktverkande el med fjärrvärme, bergvärme eller effektiv värmepump. Jag noterade för övrigt att föregående talare från Centerpartiet talade sig varm för just detta men utan att vilja stödja själva förslaget.

Sammantaget handlar det alltså om ett stöd som både hade varit mer träffsäkert, haft en bättre fördelningsprofil och varit mer framtidsinriktat. Jag tycker att det är väldigt synd att varken regeringen eller högeroppositionen har sett de här aspekterna som viktiga i utformningen av ett bra elprisstöd. I övrigt kan man läsa mer om Vänsterpartiets ställningstaganden gällande förslaget i betänkandet i vårt särskilda yttrande.

Jag vill också säga något mer allmänt om den ekonomiska pandemi-hanteringen.

Från Vänsterpartiets sida har vi presenterat mer samlade svar i samband med budgetpropositionerna och de ekonomiska vårpropositionerna. Där har vi kunnat konstatera att det finns en påtaglig obalans i åtgärdernas utfall. Det är inte i sig dåligt att omfattande företagsstöd har konstruerats och betalats ut; vi har också i de flesta fall efterfrågat, stött eller föreslagit dessa stöd.

Samtidigt som företagen har fått stora stöd har dock personalen inom sjukvården, äldreomsorgen, Arbetsförmedlingen med mera fått dras med en kronisk underfinansiering. Det här handlar både om stora underlåtelse-synder och om en skillnad i vems problem som så att säga är mer synligt

för politiska beslutsfattare. Det är uppenbart inte bara som i exemplet med elpriskompensationen nu senast utan också i utskottets hantering över tid att det har varit mycket svårare att få gehör för stöd till människor som redan i utgångspunkten har det svårare i samhället.

Det här tänker jag på när jag nu oftare hör det uttryckas att sådant som har att göra med budget och statsfinanser snarast bör återgå till det normala. I viss mån menar jag att det finns goda skäl att vissa saker *inte* utan vidare ska återgå till det normala. Vi har nu återkommande sett att staten genom beslut i riksdagen kan och bör agera när behoven är uppenbara, och det finns delar av det regelverk och den praxis som har vuxit fram gällande budgetprocessen sedan 90-talet som det finns skäl att fundera mer öppet kring mot bakgrund av erfarenheterna från den mer extraordinära hantering som har rått de senaste åren.

Det handlar då inte om att exempelvis generellt ta lättare på beredningskrav, utan det handlar snarare om att reflektera mer över de fördelar som kan finnas med en större dynamik och flexibilitet i riksdagens hantering av budgetfrågor, som det i grunden och konstitutionellt är riksdagen som äger. Det kan vi säkert återkomma till i andra sammanhang framöver.

Avslutningsvis är det viktigt att peka på att vi har ett ekonomisk-politiskt system som helt enkelt är mer benäget och har lättare att få syn på människor med starkare socioekonomisk ställning och då har närmare till att agera. Det är det normala. Det är en högst problematisk normalitet eller kontinuitet som skulle behöva belysas, analyseras och förändras. Människor i vanliga LO-yrken, människor med osäkra anställningar och därmed små marginaler och människor som lider av sjukdomar, som har slitit ut sig på jobbet eller som tvingas till långtidsarbetslöshet ska kunna räkna med att bli bättre sedda och i ordets bästa mening bättre representerade i riksdagen. Det är en uppgift som jag och vi i Vänsterpartiet ser som grundläggande i vårt arbete framöver.

Anf. 6 JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Det är krig i Europa. Vi står med Ukrainas frihetsälskande folk. Jag tänker på dem som jag har träffat genom åren som har kämpat för sin frihet och för sin demokrati, och jag tänker på den stora muralmålningen på Självständighetstorget: Freedom is our religion.

Det är så man känner i dag. Det är friheten som står på spel, och vi ska på alla sätt göra vad vi kan humanitärt, finansiellt, försvars- och säkerhetsmässigt för att stötta Ukraina i det här läget. Vi ska också använda vår kraft och det vi kan för att markera mot att en tyrann vill bestämma över ett annat folk och bestämma att ett annat land inte ska få finnas.

Med det sagt, fru talman, har vi vår frihet att i vårt parlament diskutera de åtgärder vi finner mest lämpliga i de lägen som vi befinner oss i. Det ska vi göra här i dag med den extra ändringsbudgeten. Det handlar om viktiga frågor för att ta oss den sista biten genom pandemin men också för att se de brister som åskådliggörs i det här förslaget och rusta oss för framtiden.

Som en tidigare talare sa hade vi hoppats att det här var en slutpunkt för krishanteringen på ett tag. Nu blir det förmodligen inte så, utan vi kommer också att behöva hantera andra kriser.

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

I det här betänkandet finns det saker som är bra, och det finns saker som är mindre bra. Jag börjar med det jag tycker är väldigt bra och angeläget, och det handlar om att vi nu skjuter till pengar till civilsamhällets arbete bland utsatta och bland dem som har haft det kanske tuffast i den här pandemin. Där har föreningslivet, ideella organisationer, kyrkor och samfund outtröttligt försökt att sträcka ut en hand men inte fått den uppbackning som jag tycker att man borde ha fått genom pandemin.

Detta rättar vi delvis till genom den här ändringsbudgeten. Jag är glad att det fanns så stor uppbackning för det kristdemokratiska utskottsinitiativet och att regeringen har gått det till mötes med den proposition man lade på riksdagens bord så att det arbetet, och även arbetet för att barn och unga ska kunna få en mer aktiv och bättre fritid, nu kan stärkas.

Vi har sett att många barn och ungdomar har trillat ur körverksamhet, scoutverksamhet och inte minst idrottsrörelsen under pandemin. Det har lett till stillasittande, men det har också lett till att färre barn finns i sammanhang med närvarande vuxna. Det är en väldigt viktig skyddsfaktor, och det är kanske de barn som behöver dessa sammanhang bäst som i störst utsträckning har trillat ur. Därför är jag glad att det finns resurser i den här budgeten som vi kristdemokrater har varit med och drivit fram för att se till att idrottsrörelsen och föreningslivet kan göra insatser för att få tillbaka barn och ungdomar in i de här sammanhangen.

Fru talman! I betänkandet finns också ett förslag på elpriskompensation. Vi kristdemokrater har tillsammans med moderater, liberaler och andra drivit fram att regeringen har agerat. Hade regeringen agerat i tid hade man också kunnat utforma det här på ett bättre sätt genom att slopa skatten under vintermånaderna så att de som samsover och nu drar ned sina värmesystem maximalt hade kunnat få tidigare besked och även en bättre och mer träffsäker kompensation.

Med regeringens förslag är det miljontals hushåll som blir utan stöd, inte minst hushåll med en något lägre förbrukning än dem som förbrukar mest men ofta med små ekonomiska marginaler. Utifrån vårt perspektiv fanns det inget skäl att sätta golvet på det sätt som regeringen gjorde.

Regeringen och Socialdemokraterna säger att det inte hade gått att genomföra en skattelättnad. Nej, men det hade varit möjligt att använda det utbetalningssystem som regeringen föreslår och basera det på inbetald elskatt, kanske gånger två – ett slags återbäring på den skatt man har betalat in. Det skulle nå alla hushåll, det skulle vara mer träffsäkert och det skulle också nå fram till företag och inte minst organisationer som även de har haft höga elräkningar och som i en del fall nu tvingas begränsa verksamheten på grund av de höga elräkningarna.

Det här är naturligtvis en konsekvens både av europeiska förändringar och av förändringar i vårt eget elproduktionssystem, där fungerande kärnkraft har lagts ned och vi har fått svart på vitt att det har haft konsekvenser för de svenska priserna på el.

Här behöver vi tänka mycket tillsammans och ta fram skarpa förslag för att få en bättre fungerande elproduktion, ett bättre fungerande elnät och en bättre fungerande elmarknad så att vi kan komma bort från detta slags företeelse. Vi vill inte uppleva fler sådana vintrar, i varje fall inte på grund av beslut i Sverige. Vi kan inte garantera att vi kommer att vara förskonade från saker och ting framöver med tanke på vad vi ser i vår omvärld, men vi ska inte bidra till att förvärpa situationen on our own watch.

Fru talman! Låt mig också säga något om företagsstöden – stöden till alla de kämpande företagarna och alla de anställda som har sett med oro på sina jobb under pandemin – och om det vi ändå har kunnat göra genom dem. Jag är glad för samarbetet i riksdagen. Jag är glad för att vi har kunnat driva fram en hel del stöd som har varit nödvändiga. Men för en del har de inte varit tillräckliga.

Jag är besviken på regeringen när det gäller hanteringen av korttidsstödet, framför allt för att man under hela pandemin valt att exkludera tidsbegränsade anställningar. Flera expertorgan har redan pekat på att det har fått betydande konsekvenser, såsom högre arbetslöshet och sämre kontakt med arbetsmarknaden inom vissa branscher där sådana kontrakt och anställningsformer är vanligare. Det är väldigt beklagligt. Jag hoppas att den utvärdering som ska komma på plats kan göra att vi får ett bättre korttidsstöd i framtiden.

När regeringen nu slopar karenstiden och möjliggör för fler företag att söka korttidsstöd byter man system. Man går till det ordinarie korttidsstödet med långt sämre villkor för företagarna än det som har funnits genom hela pandemin. Från att staten har kompenserat för tre fjärdedelar av kostnaderna går man ned till en tredjedel. Man exkluderar återigen familjeföretagare och vårdföretagare från att få del av stödet. Jag vet att det finns en del stöd i andra stödformer, men för vissa har detta stöd fungerat. Och det har varit det enda stöd som har fungerat. Jag beklagar att man inte orkar hålla i dessa stödinsatser hela vägen under pandemin.

Fru talman! Slutligen är jag ändå glad för att vi i utskottet kunde få ett brett stöd för det kristdemokratiska utskottsinitiativet om att förlänga den tid som företagen får på sig för att betala tillbaka de skatter och avgifter de har fått anstånd med under pandemin. Vi vet att många företagare, inte minst i besöksbranschen, har varit oroliga för att behöva både betala in ordinarie skatter och avgifter och beta av det anstånd som de har fått.

Nu får de extra tid på sig för att kunna göra detta. Det är väldigt bra. Det skapar en långsiktighet, och det gör det möjligt att rädda fler jobb och företag och att ta Sverige och de hårt kämpande företagen och anställda genom den sista delen av pandemin. Det handlar ju om att få företag som nu har svåra likviditetsproblem att klara sig längre fram.

Fru talman! Detta var kanske den sista extra ändringsbudgeten med anledning av pandemin. Men vi får säkert anledning att diskutera hur Sverige ska hantera den nu uppkomna säkerhetspolitiska situationen i Europa och de ekonomiska bekymmer som kommer att följa av detta längre fram. (Applåder)

Anf. 7 MATS PERSSON (L):

Fru talman! Vi behöver stå starka och enade i vår solidaritet med Ukrainas folk. Vi måste förstå att Putins ambitioner inte slutar med de farsansfulla invasioner som vi har sett i dag. I dag är det Ukraina. I morgon kan det vara Baltikum. Bomberna som faller i Kiev är närmare Sverige än Paris. Det är krig i vårt närområde.

Nu måste vi med gemensamma krafter agera kraftfullt med de tuffast tänkbara sanktionerna mot Ryssland och visa vårt stöd för Ukraina. Det handlar om att på bred front markera och också införa tydliga sanktioner som biter och får effekt på den ryska regimen. Det första som behöver ske

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

är att Ryssland omedelbart utesluts ur bankernas internationella betalningssystem Swift.

Fru talman! Invasionen i Ukraina visar att det har funnits en naivitet kring Ryssland. Den har inte bara visat sig i försvarspolitiken och säkerhetspolitiken utan också i energipolitiken och beroendet av den ryska gasen. Det finns två problem med rysk gas. Det ena är att den är rysk. Det andra är att det är gas. Strategiska misstag i delar av Europa och Sverige gör att vår kontinent i dag är svagare än nödvändigt och är beroende av den ryska gasen. Det märker vi i de elpriser som vanligt folk just nu möter.

Vi har gjort strategiska misstag i vår egen energipolitik här i Sverige. Det har gjort att vi under vintern har kunnat läsa om människor som får ta banklån för att betala elräkningen och människor som skruvat ned värmen på elementen och får frysa. Det finns människor som ser att en allt större del av pensionen måste användas till att betala elen.

Det finns en direkt koppling till det energipolitiska haveri som har skett i Sverige. Socialdemokraterna och Miljöpartiet – ivrigt påhejade av Vänsterpartiet och Centerpartiet – är ansvariga för den situation som vi har just nu. Minns att dessa fyra partier här i kammaren röstade nej till att agera för att behålla reaktorerna Ringhals 1 och Ringhals 2! Det motsvarar 13 terawattimmar energiproduktion. Det är årsförbrukningen för 2,4 miljoner lägenheter. Det sa man aktivt nej till här i kammaren.

Kopplingen är väldigt tydlig. Detta märks direkt i plånboken hos vanliga svenskar. Och för vanligt folk blir elräkningen en chock. Det är något man gråter över och blir ilsken över. För många blir det också påtagligt svårt att klara av att betala räkningen.

Det stannar dock inte där. Under kalla vinterdagar då det inte blåser måste vi numera importera el från kontinenten eller starta oljekraftverket i Karlshamn. Det är ett fullkomligt haveri för klimatet, och det svider i plånboken för vanligt folk. Det är ett haveri.

Fru talman! I december förslög därför Liberalerna att man skulle vidta åtgärder såsom sänkt elskatt. Våra borgerliga kamrater i Moderaterna och Kristdemokraterna har föreslagit liknande alternativ. Sammantaget handlar förslagen om att sänka elskatten för att kompensera för elpriset och för att det gynnar alla som har en elräkning att betala.

Den socialdemokratiska regeringen vägrar dock att lyssna. I stället presenterade man i ren panik ett förslag om ett elbidrag. Det är ganska klassiskt för Sverige. Vi har höga skatter och kompenserar det genom att dela ut bidrag till folket. Problemet är bara att det här bidraget är ett lotteri, eftersom 3 miljoner svenskar inte får något stöd över huvudet. Det är otroligt! Alla svenskar har ju märkt hur elpriserna ökar, men 3 miljoner får inget stöd alls. Faktum är att detta stöd är utformat på ett sätt som i realiteten gör att ingen som bor i lägenhet i Sverige får stöd.

Fru talman! Det här är ett orättvist förslag. Det tar dessutom inte hänsyn till att man betalar olika mycket för elen beroende på i vilken del av Sverige man bor. Där jag själv bor, i Lund, betalar man ungefär 400 procent mer för elen än vad en motsvarande villaägare i Luleå gör. Men man får över huvudet taget inte någon kompensation för det genom det förslag som regeringen har lagt på riksdagens bord. Företagare får ingen ersättning.

Det här är med andra ord ett förslag som inte är rättvist, eftersom alla inte får del av det, och som dessutom inte tar hänsyn till att man betalar olika mycket för sin elräkning. Elpriserna är 400 procent högre i södra Sverige än i norra Sverige.

Fru talman! I betänkandet hanterar riksdagen också ett antal företagsstöd. Där visar sig svensk politik och riksdagen från sin allra bästa sida. Där har vi en relativt bred enighet; Socialdemokraterna är emot förslagen, men vi andra är eniga om att genomföra mer kraftfulla stöd för att rädda jobb och småföretagare i Sverige.

Det sker bland annat genom ett initiativ från Liberalerna som agerade i utskottet tillsammans med Vänsterpartiet. Därigenom kommer nu riksdagen att stå bakom att vi ska förbättra stöden för företag i evenemangsbranschen och för hotell som har haft svårt att få del av stöden. Vi förlänger skatteansånden, vilket är viktigt för många av de företag som har drabbats brutalt hårt av coronakrisen och har stora behov av att skjuta upp sin skatt. Det här är viktiga insatser för att vi ska säkra jobben i Sverige och stå på småföretagens sida i ett läge där företagande aldrig har varit viktigare.

Fru talman! Allra sist – utvecklingen i Ukraina och med Rysslands invasion i Ukraina ställer nya frågor till svensk politik. Den naivitet som har funnits när det gäller Ryssland och till viss del också Kina blir i det här läget alldeles uppenbar. Att Sverige tillsammans med en del andra länder har blivit beroende, direkt eller indirekt, av den ryska gasen försätter Sverige i ett mycket allvarligt läge och i en unikt svår situation.

Det krävs insatser här och nu. Vi lär få återkomma längre fram med fler insatser och åtgärder för att möta det nya politiska, säkerhetspolitiska och ekonomiska läget.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 7 Apoteks- och läkemedelsfrågor

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU11
Apoteks- och läkemedelsfrågor
föredrogs.

Anf. 8 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! I dag vaknade världen upp till en mörk dag, en dag som kommer att prägla Ukraina, Europa och hela världen under lång tid. Plötsligt känns våra vardagliga bekymmer nästan obefintliga, och demokratin och friheten känns ännu viktigare att försvara. Våra tankar går till Ukrainas befolkning.

Fru talman! Vi i socialutskottet ska i dag debattera apoteks- och läkemedelsfrågor. Det är två viktiga och stora områden som inte minst under pandemin har fått stor betydelse och uppmärksamhet. Aldrig förr har politiken, vården och samhället i stort debatterat betydelsen av tillgången på vaccin. Jag väljer att lyfta upp några områden i läkemedelsdebatten som är viktiga för oss moderater, bland annat jämlik tillgång till läkemedel, äldre och läkemedel och läkemedelsförskrivning.

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Extra ändringsbudget
för 2022 – Slopad
karenstid för stöd
vid korttidsarbete, för-
stärkt evenemangsstöd
och andra åtgärder
med anledning av
coronaviruset samt
kompensation till
hushållen för höga
elpriser*

*Apoteks- och
läkemedelsfrågor*

Fru talman! Läkemedel räddar många liv varje år. Därmed är tillgängligheten på och användningen av läkemedel en väsentlig del av hälso- och sjukvården och lika viktig att debattera och diskutera som tillgången på vårdplatser och förebyggande insatser.

Min allra högsta prioritet är att driva jämlik tillgång till den allra mest moderna vården och de bästa läkemedlen i hela landet, oavsett om man bor i en region med universitetssjukvård eller i en region där resurserna är mindre. Bostadsort får inte avgöra tillgången till läkemedel för den enskilde.

Framöver kommer de allra största utgifterna inom medicinsk utveckling att vara individanpassade läkemedel och behandlingar för ovanliga sjukdomar. Särskilt hoppfullt ser det ut för riktade terapier mot barmcancer liksom diabetes och Alzheimers sjukdom. Denna utveckling kommer att kosta mycket. Jag är rädd att inte alla regioner kommer att kunna prioritera dessa kostnader om de ställs mot fasta kostnader, som för vårdpersonalen. Därför blir statens styrning och relevanta läkemedelsbidrag allt viktigare att få på plats.

Sverige har en stor och framgångsrik läkemedelssektor och en universitetssjukvård i internationell framkant. Sedan många år har vi kommit långt med basbehandlingarna, de vanliga läkemedlen som ingår i primärvårdsuppdraget. Här har standarder upprättats, och arbetet med att byta ut dyra läkemedel mot billigare har kommit långt. Nu är det nödvändigt att fokus växlas över till avancerade och nya terapier.

Fru talman! Det går alldeles för långsamt att införa bättre förutsättningar för nya läkemedel och medicintekniska produkter i Sverige. Dessutom är tillgången på nya terapier alldeles för ojämlig över landet. Det vill Moderaterna ändra på. Vi moderater föreslår en särskild statlig satsning i syfte att stödja ett jämlikt och snabbt införande av nya, mer effektiva läkemedelsbehandlingar såsom immun-, cell- och genterapier. Detta borde få gehör hos flera partier.

Samtidigt ser vi när det gäller riktade statliga satsningar att utvärdering och uppföljning av desamma behöver stärkas.

Fru talman! Ett annat område som vi moderater vill lägga extra tryck på är läkemedel och äldre. Äldre personer med flera sjukdomar använder inte sällan flera läkemedel. I synnerhet gäller det personer på särskilt boende. Läkemedel är naturligtvis nödvändiga för att minska lidande och sjuklighet. Socialstyrelsen har dock i en rapport från 2017 redovisat att drygt 8 procent av akuta inläggningar av äldre på sjukhus orsakas av just läkemedelsbiverkningar. Hälften av dessa bedöms vara möjliga att förebygga. Det finns även regionala skillnader i genomförandet av just läkemedelsgenomgångar.

När läkemedel ges felaktigt, är feldoserade eller motverkar varandra kan det få stora konsekvenser. De flesta läkemedel är inte utprovade på äldre och ofta inte i kombination med övriga läkemedel. Det gör att individer med flera läkemedel blir särskilt sårbara för biverkningar eller att läkemedelseffekten minskar eller ökar när läkemedlet kombineras med andra läkemedel. Läkemedelsgenomgångar är en bra metod för att kartlägga patientens samtliga ordinerade och använda läkemedel i syfte att just säkerställa en korrekt och aktuell läkemedelslista.

Moderaterna anser att en utvärdering av läkemedelsgenomgångar bör ske; det har snart gått tre år sedan införandet av Socialstyrelsens föreskrifter. Möjligheter och förutsättningar att utvidga kretsen som får läkemedelsgenomgångar ska prövas. Här vill jag passa på att yrka bifall till Moderaternas reservation 10.

Fru talman! Läkemedelsförskrivning är en resurs som borde kunna utnyttjas bättre. Sedan tidigare har sjuksköterskor med förskrivningsrätt och viss vidareutbildning möjlighet att förskriva vissa läkemedel. Moderaterna anser att det är dags att genomföra en översyn av vilka läkemedel som ska få förskrivas av sjuksköterskor och vilka krav som måste uppfyllas gällande kunskap och kompetens. För enklare åkommor och för kroniker som regelbundet träffar sjuksköterskor borde man kunna använda kompetensen i den nära vården bättre och mer effektivt.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag återigen betona att om Sverige ska fortsätta att vara ett av världens främsta välfärdsländer är det avgörande att vi förmår prioritera både jämlik tillgång och snabbare införanden av nya, effektiva läkemedelsbehandlingar och terapier.

Anf. 9 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Vi debatterar socialutskottets betänkande om apoteks- och läkemedelsfrågor. Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 7.

Jag tänker inledningsvis tala om Sveriges beredskapslager för läkemedel och medicinsk utrustning. Vi kan nämligen så smått summera Sveriges pandemihantering, som lämnar mycket att önska. Och i morgon presenterar Coronakommissionen sin allra sista slutrapport.

I går kunde vi även ta del av slutbetänkandet *Hälso- och sjukvårdens beredskap – struktur för ökad förmåga*. Där lyfter man särskilt upp att det ”för att hälso- och sjukvården ska kunna fungera också under svåra påfrestningar krävs ett system för samverkan och ledning där ansvarsförhållandena är tydliga. De samlade nationella resurserna behöver kunna användas på ett effektivt sätt.” Man framför också att stark demokratisk kontroll över välfärden är en förutsättning för god beredskap och hög motståndskraft. Vem kan egentligen tycka något annat? Vi kan nämligen alla notera att det i Sveriges beredskap inom hälso- och sjukvården finns rejäla brister, vilket har tydliggjorts inte minst under pandemin.

Fru talman! I dag är det i huvudsak regionerna som ansvarar för beredskapen, och landets regioner ska enligt lagen kunna hantera krissituationer i fred. Ansvaret innebär således att det ska finnas beredskapslager av både utrustning och läkemedel. Dock är lagstiftningen otydlig gällande vilken typ av beredskap som förväntas och hur lång tid regionerna förväntas klara sig på sina befintliga beredskapslager.

I dag vet vi också att både regioner och kommuner brottas med ekonomiska utmaningar, vilket innebär att man stundtals har svårt att klara den dagliga verksamheten. Av den anledningen finns det i många fall inte så stort svängrum att faktiskt finansiera en tillförlitlig beredskap.

Vi menar att nuvarande lagstiftning måste ses över. Det finns behov av att tydliggöra formuleringar i lagtexten, och vi tycker att lagstiftningen gällande regionernas beredskap ska vara tvingande.

Vi vill samtidigt framhålla att det ska finnas ett tydligt statligt ansvar vad gäller nationell samordning och stöd från nationella myndigheter. Det är också vår uppfattning att regeringen bär det yttersta ansvaret, och det åligger därför oss att också på nationell nivå vara tydliga med vad som förväntas och att vi vågar peka med hela handen.

Fru talman! Jag ska uppehålla mig vid den reservation där vi särskilt lyfter fram vikten av det nordiska samarbetet när det kommer till kris- och hälsosamarbete, vilket i någon mening går i armkrok med det jag nyss pratade om.

Fru talman! Visionen om att Norden ska bli världens mest integrerade region till 2030 har samtliga nordiska regeringschefer ställt sig bakom. Det finns mycket kvar att arbeta med för att nå dit, men visst kan vi se att vi skulle tjäna enormt på ett starkare nordiskt samarbete där vi utnyttjar den potential som finns i världens tolfte största samlade ekonomi.

När det kommer till kris- och hälsosamarbete kan vi dock se att nationell lagstiftning som reglerar läkemedelshantering och sjukvårdsmaterial tyvärr kan komma att bli ett hinder för att Sverige ska använda sig av utbyte av material och läkemedel med våra grannländer i en krissituation. Av den anledningen ser vi ett behov av att en gemensam nordisk strategi tas fram och att förändra regelverket så att vi enklare kan ta del av och köpa in läkemedel och sjukvårdsmaterial vid kriser. En gemensam beredskap skulle stärka tillgången på exempelvis skyddsmaterial, läkemedel och förnödenheter ytterligare utöver våra redan befintliga beredskapslager. Men vi ser också ett behov av att redan befintliga nordiska hälsosamarbeten utvärderas och att möjligheten till ett starkt och gemensamt nordiskt krissamarbete utreds.

Fru talman! Vi behöver tydliggöra rollerna inom svensk sjukvård generellt, inte minst var ansvarsbiten vilar för att nå effektivitet, kontinuitet och stabilitet.

Vi ser stora utmaningar med vårdkapaciteten, till exempel med olagligt långa vårdköer som till viss del dessutom varierar över landet. För att möta vårdbehovet och effektivt använda Sveriges befintliga kapacitet, och utveckla den, behöver vi höja blicken och tänja gummibandet snarare än att verka protektionistiskt och skapa begränsningar.

Jag vill därför på samma tema lyfta fram apotekens roll i effektiviteten och resursutnyttjandet.

Apoteken besitter i dag en oerhört hög kompetens med högutbildad personal. Vi menar att denna resurs i någon mening är underutnyttjad inom hälso- och sjukvården. Apoteken bör få möjlighet att utföra enklare laboratorieverksamhet. Vi pratar om exempelvis blodtrycksmätningar, blodsockerkontroller och allergitester. Under pandemin borde apoteken kunna avlasta vården med exempelvis testning. Apoteken skulle också kunna erbjuda hälsofrämjande samtal i fråga om att hantera stress, sluta röka eller viktkontroll.

Vi menar att apotekens roll i vårdkedjan bör utökas, inte minst för att avlasta den ansträngda primärvården och akuten.

Anf. 10 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det är en oerhört mörk dag i dag när vi ska föra den här debatten. Ett auktoritärt Ryssland har invaderat Ukraina i syfte att störta

en demokratiskt vald regering. Vi får alla just nu en TT-flash om hur man närmar sig Kiev.

Jag kan förstå att det för många som lyssnar på debatten kan kännas apart att i den kontexten diskutera inrikespolitiska frågor i Sverige, men som jag ser det är det ännu viktigare en sådan här dag att vi fortsätter de demokratiska processerna. Det är just det som kriget handlar om, det vill säga att våga stå upp för en fristående stats rätt att själv bestämma och i demokratisk ordning fatta sina beslut.

Fru talman! Det är två viktiga områden inom hälso- och sjukvården som vi ska diskutera. Det gäller dels apotek, dels läkemedel. Apotek har varit en central del av den sjukvårdspolitiska debatten i Sverige under mer än ett decennium, föranlett av den stora omregleringen av apoteksmarknaden för drygt tio år sedan. Jag kommer ihåg de inledande debatterna, och man sa att omregleringen helt skulle rasera det svenska apotekssystemet – att gå från ett monopol till att faktiskt öppna för en mer fri marknad. Jag minns också diskussioner vi hade med våra norska vänner eftersom de var det näst sista landet som tog steget. Våra norska vänner från stortinget sa att vi kommer att stöta på ett antal problem som går att lösa. Men de sa att om de går på Karl Johan möter de ingen som vill att det ska vara som förr. Det är lite grann där vi är i dag vad gäller apoteksfrågan.

I dag kan vi se ett antal saker som kan förändras och förbättras så att apoteken fungerar ännu bättre, men ingen, fru talman, vill gå tillbaka till hur det var tidigare med ett apoteksmonopol, begränsad tillgänglighet och brister i service. Utvecklingen i dag är otroligt dynamisk, men det finns utmaningar.

En sådan utmaning är att se till att tillgängligheten inte bara ökar i form av öppettider och att det är lättare att komma åt läkemedel, utan det ska också vara fråga om att behålla möjligheterna i glesbygden. Där finns en förändring som kan göras, nämligen att åtgärda bristen på farmaceuter med att öppna möjligheten till digital kontakt med en farmaceut. I dag kan jag få ett läkemedel utskrivet genom att ha digital kontakt med en läkare, men när jag går till mitt apotek måste det finnas en farmaceut som fysiskt är på plats och signerar läkemedlet. Det skulle man kunna ändra och öppna för digital kontakt, vilket skulle göra det ännu lättare att driva apotek i de glesare delarna av landet där bristen på farmaceuter är ett stort problem.

Det här var ett av hoten som man kunde se vid omregleringen av apoteksmarknaden. Det var därför det var viktigt för oss i Centerpartiet att se till att det fanns ett ekonomiskt stöd från staten så att de mindre apoteken skulle klara sig, på samma sätt som det i dag finns ekonomiskt stöd för mindre lanthandlar och bensinstationer. Det här har fungerat bra, men det är något som måste reformeras.

Vi ser framför allt ett problem, och det är baserat på antalet kilometer till nästa apotek. Det är ett rimligt kriterium. Dessutom finns en bestämmelse om att omsättningen inte får vara högre än ett visst belopp. Det var en klok tanke från början, men i dag ser vi att alla nya terapier ger betydligt dyrare läkemedel. Det innebär att även det lilla apoteket får en omsättning som snabbt slår i taket. Det är därför vi i Centerpartiet har yrkat på att detta snarast måste åtgärdas. Man måste se över hur stödet till apotek i glesbygden faktiskt ska se ut.

Prot. 2021/22:72
24 februari

Apoteks- och
läkemedelsfrågor

Den andra viktiga delen i detta betänkande handlar om läkemedel. De är en grundpelare i all medicinsk vård. Även här kan vi se att det finns betydande utmaningar här i Sverige. Framför allt handlar det om ojämlikheten i landet. När man får en ny terapi tar det inte månader utan ofta många år innan den nya behandlingen används överallt i Sverige. Även här kan modern teknik användas, till exempel it. Det är möjligt att i stort sett per timme följa hur förskrivningen av ett nytt läkemedel ser ut. Om vi kopplar ihop möjligheten för Ivo att göra tillsyn utifrån förskrivning av nya läkemedel kan man där snabbt se att det nya läkemedlet för en viss sjukdom inte används i Värmland. Vad beror det på? Sedan kan man ingripa med tillsyn. Modern teknik skulle kunna påskynda introduktionen av nya läkemedel.

En annan utmaning på läkemedelssidan är det som vi haft en hel del diskussioner om de senaste månaderna, nämligen att det kommer nya läkemedel som inte sällan har revolutionerande betydelse för väldigt små patientgrupper men att det svenska systemet gör att det som kallas särskilda läkemedel inte kommer till användning tillräckligt snabbt. Här krävs det att regeringen går från ord till handling och ser till att vi så snabbt som möjligt kan reformera det här systemet så att människor med cystisk fibros, spinal muskelatrofi och så vidare får tillgång till de allra bästa läkemedel som finns i världen här i Sverige.

Ett annat område där man ser hur utvecklingen har sprungit ifrån verkligheten handlar om uppdelningen av slutenvård och öppenvård. Där är det så att de läkemedel som används i slutenvård är så kallade rekvisitionsläkemedel, som det är sjukhusapoteken som kan tillhandahålla. Väldigt mycket av det som tidigare använts och kunnat ges enbart inom slutenvården på sjukhusen kan i dag ges i öppenvård. Men i de lägena har vi författning som säger att sjukhusapoteken inte får tillhandahålla det för öppenvård. Också det här är uppenbart ett område där man genom en ganska liten förändring kan se till att den svenska sjukvården fungerar betydligt bättre och öppna för att få en betydligt effektivare och mer jämlik läkemedelsbehandling.

Fru talman! Jag står självklart bakom de reservationer som Centerpartiet har, men jag yrkar bifall endast till reservation nummer 4.

Anf. 11 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Jag vill börja med att fördöma det väldigt auktoritära Rysslands invasion av Ukraina. Det är en svart dag, det här. Nu gäller det att vi får Ryssland att backa, för det här är totalt mot folkrätten och ett angrepp på hela Europa.

Jag kommer att åka lite mellan olika frågor i mitt anförande.

Jag vill börja med det som kommer i morgon. Då kommer ju Coronakommissionen med sitt slutbetänkande. Jag hoppas att man lyfter fram det som hände med skyddsutrustning och läkemedel som inte fanns att tillgå i Sverige under en period. Det var ett väldigt kritiskt läge.

Här hoppas jag att vi får se lagstiftning när det gäller regionernas absoluta ansvar att ha regionala lager, stora pandemilager, det som man skulle ha men inte hade. Vi hoppas på det, och vi hoppas att vi kan bygga upp ett omsättningslager som är nationellt. Vi måste vara förberedda på ett helt annat sätt för nästa pandemi. Då kan vi inte sitta på läktaren och undra vad som sker.

Jag vill också, innan jag går in på mitt huvudanförande, prata lite om den ojämlika fördelningen av dyra mediciner och läkemedel och dyra behandlingar som är effektiva mot exempelvis cancer men också andra sjukdomar.

Här måste vi bygga upp en annan struktur, anser vi i Vänsterpartiet. Vi måste ha en nationell pott för de dyraste läkemedlen så att det inte blir en regional ojämlikhet. Det tycker vi är superviktigt.

Det här handlar också om den diskussion om sär läkemedel som förts de senaste veckorna. Också där måste vi ha en mycket bättre struktur i Sverige för att få ut mediciner och läkemedel snabbt och med jämlik fördelning.

Fru talman! Nu går jag in på ett helt annat ämne. Nu kommer jag att prata om psykofarmaka i fem minuter.

Jag hade en bipolär morbror som hette Harry. Han självmedicerade med alkohol. Det är ganska vanligt om man har en psykisk diagnos som inte blir behandlad. Han hade två diagnoser och surfade runt mellan sjukhusen som då fanns i Stockholm, Beckomberga och Långbro – ni vet de här stora, låsta avdelningarna.

Man får väl tacka forskningen för att det i dag finns effektiv medicinering mot psykiska tillstånd. Det ska vi vara oerhört tacksamma för. Det är väldigt värdefullt på olika sätt.

Men det finns också komplikationer med det här som vi måste börja diskutera, fru talman. Det är alltså över 1 miljon svenskar som använder antidepressiva läkemedel, och förskrivningen av antidepressiva och ångestlindrande mediciner ökar kraftigt. Det kan man se också i andra europeiska länder. I Storbritannien har den här förskrivningen ökat avsevärt under pandemin. Vi har inte den typen av mätning i Sverige i dag, så vi kan inte se det. Men det är i alla fall något vi måste titta på, tycker jag.

Statistiken som vi får in kan tolkas som en indikation, anser vi, på att förskrivningen av psykofarmaka i dag till viss del har ersatt andra behandlingsterapier. Det måste vi djupstudera. Vi vill att regeringen ska utreda hur uppföljningen av medicinering inom psykiatrin kan förbättras för att öka patientsäkerheten.

Det är ju inte vår roll som politiker att bedöma om medicinering i den här omfattningen är nödvändig eller inte. Däremot ska vi möjliggöra bästa tänkbara behandlingsterapi för att lindra och bota såväl somatiska som psykiska besvär.

Fru talman! Vi är ganska bekymrade över detta. Farmakologiska behandlingar kan ju till slut bli ett substitut för andra behandlingsterapier som är mer resurs- och kompetenskrävande. Vi anser att det behövs en översyn av effekterna av bristen på psykologiskt stöd från primärvården och hur det kan intensifiera förskrivningen av psykofarmaka. Någonting är det som tickar, anser vi.

Vi vill att regeringen utreder hur medicinering av depression har utvecklats under en tioårsperiod och om medicinering har bidragit till bättre psykisk hälsa i befolkningen. Det blir en lång avhandling, tror jag. Det är vår reservation 8.

Fru talman! Det är också så att förskrivningen av psykofarmaka, i synnerhet ångestdämpande och antidepressiva medel, till barn har ökat markant i Sverige. 2010 förskrevs antidepressiva preparat till cirka 10 000 barn och unga i gruppen 0–17 år. 2020 var siffran närmare 30 000. Utveck-

lingen ser likartad ut när det gäller läkemedelsgruppen lugnande och ångstdämpande medel i samma åldersspann.

Vi är extremt bekymrade över det här, särskilt eftersom forskningen på området är så pass otydlig när det gäller vilken effekt psykofarmaka har på barn och unga, vilka långvariga konsekvenser det kan ha för dem och så vidare. Vi vill att regeringen tittar på detta omedelbart. Man behöver göra en översyn av förskrivningen till barn och unga och säkerställa att den farmakologiska behandlingen inte sker på grund av resursbrist inom bup eller andra sådana överväganden.

Fru talman! Vi vill att regeringen tillser en nationell utvärdering av hur medicinering av barn och unga med psykiska diagnoser har utvecklats över tid.

Fru talman! I höstas eller om det var i våras kom det långa artiklar om vad som händer när man ska avsluta sin behandling. Vad händer då? Får man hjälp?

Det finns i dag inga riktiga nationella riktlinjer eller handlingsplaner för en ordnad nedtrappning och avslutning av psykofarmaka. Man måste tillse att det finns. Det finns väldigt många vittnesmål om att det tar tid och kräver energi att avsluta sin behandling. Det är många som vill det. Många vill inte medicinera livslångt. Därför vill vi att man tittar på om det finns förutsättningar att avsluta sin medicinering utan att må alltför dåligt.

Därför vill vi också ha en nationell översyn i kombination med en tydligare plan för avslutning av psykofarmaka. Det är många som vittnar om att det är oerhört svårt att få hjälp med det, och så ska det inte vara. Har man fått en medicin utskriven till sig och vill avsluta, då ska man få hjälp med det.

Anf. 12 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Jag vill också inleda mitt anförande med att fördöma Putins och Rysslands fruktansvärda agerande och uttrycka mitt starkaste stöd för Ukraina och dess befolkning.

Men i dag, fru talman, ska vi debattera alkohol – nej, det ska vi inte alls göra! Vi ska debattera apotek och läkemedel. Alkohol ligger mig annars varmt om hjärtat för att jag är alkoholforskare, inget annat. Så, kan vi starta om nu?

Apotek är något som ligger oss kristdemokrater varmt om hjärtat, och även mig; jag är faktiskt farmaceut också. Det är svårt att tänka sig i dag, men för drygt tio år sedan kunde man inte köpa huvudvärkstabletter eller andra läkemedel på kvällar eller helger. Apoteken var nämligen stängda. Kristdemokraternas medicin för att råda bot på det problemet var omregleringen av apoteksmarknaden.

Det var ett framgångsrikt recept, fru talman. I dag tar vi för givet att receptfria läkemedel kan köpas både i livsmedelsbutiken och på bensinmacken. Antalet apotek har också ökat, och öppettiderna är generösa. I glesbygd är dock antalet apotek oförändrat, och öppettiderna är ofta begränsade. Detta vill vi kristdemokrater ändra på. Att det finns god tillgång till läkemedel och möjlighet till rådgivning av apotekens kompetenta personal över hela landet är viktigt för att hela Sverige ska fungera och för att vår befolkning ska känna sig trygg när det gäller dessa delar.

I dag erbjuder visserligen samtliga apotekskedjor e-handel via internetapotek. Detta är ett bra komplement till de fysiska apoteken i såväl tät-

bebyggda som glest befolkade områden. Men e-handeln kan inte fullt ut ersätta de fysiska apoteken, och de passar inte för alla. För många, inte minst äldre, kan det kännas tryggare att besöka ett apotek för att under en stund med social kontakt få råd kring läkemedel och egenvård. Detta är en trygghet som vi kristdemokrater vill värna.

Den dåvarande alliansregeringen införde ett glesbygdsbidrag som syftade just till att säkerställa en god tillgång till apotek också i områden med vikande befolkningsunderlag. En rapport från Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket konstaterade att nästan alla apotek som fanns före omregleringen fanns kvar 2018 tack vare detta stöd. Men en senare rapport från TLV visar att antalet apotek som kvalificerar sig för bidraget minskat på senare tid. Enligt TLV beror detta främst på svårigheten att rekrytera farmaceuter till glesbygd men också på de krav på öppethållande som ställs för att få bidraget och det strikta taket för hur stor omsättning man får ha.

Detta är en oroande utveckling, och vi välkomnar de insatser som regeringen nyligen har gjort för att stärka glesbygdsstödet. Men det kan nog finnas skäl att se över om stödet behöver justeras ytterligare för att bättre fylla sitt syfte.

Men, fru talman, för att stödja apotek i glesbygd ytterligare vill vi också se över detta med farmaceutisk närvaro på distans, något som används framgångsrikt i flera andra länder. I Sverige har vi apotekstekniker, som har en yrkeshögskoleutbildning med fokus på egenvårdsrådgivning och medicinsk hälsa men också på effektiv och säker recepthantering. Genom att man har en farmaceut som kan delta i receptexpedieringen via digitala lösningar samtidigt som man har en apotekstekniker på plats i lokalen kan kompetenserna nyttjas effektivt och goda förutsättningar skapas för en trygg och patientsäker recepthantering. Därigenom skulle det inte minst kunna undvikas att svärbemannade apotek tvingas stänga i de områden där det är svårt att rekrytera farmaceuter.

Fru talman! En annan fråga som berör alla apotek men som är extra viktig för de mindre apoteken är möjligheten att returnera läkemedel. Jag välkomnar därför den lagändring som skedde 2018 så att man kan returnera läkemedel som en kund inte hämtar ut. Ett problem är dock att regeringen inte har inkluderat läkemedel som behöver förvaras i kyla, så kallade kylvaror, i returrätten. I dag är det cirka 5 procent av alla förpackningar med läkemedel som måste transporteras i en obruten kylkedja. Det kan tyckas lite, men omkostnadsmässigt motsvarar detta 27 procent av apotekens inköpsvärde.

Dessvärre är det inte ovanligt att en kund beställer hem ett läkemedel och sedan kanske tycker att det tar för lång tid och ändå går till ett annat apotek för att hämta ut produkten. Eftersom apoteket har tagit hem läkemedlet men inte får returnera det får det enskilda apoteket ta en stor risk när det tar hem särskilt dyra läkemedel. Enligt Sveriges Apoteksförning kan en enskild läkemedelsförpackning i vissa fall kosta uppemot 300 000 kronor. Risken är därför uppenbar att en enda beställning kan orsaka konkurs för ett litet apotek.

Att inkludera kylvaror i returrätten är alltså en viktig fråga för att apoteken ska kunna etableras och verka på landsbygden. Jag vill därför uppmana regeringen att omgående vidta de åtgärder som krävs för att även kylvaror ska inkluderas i apotekens returrätt. Detta är också något som Läke- medelsverket rekommenderade för snart ett år sedan.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag beröra frågan om dosdispensering, det vill säga att patienter på särskilt boende eller LSS-boende kan få sina läkemedel fördelade per dag och tid utan att själva behöva besöka ett apotek. Vi kristdemokrater anser att dagens dossystem i stort sett är välfungerande och ser därför med viss oro på att regeringen har gett TLV i uppdrag att utreda införande av en så kallad periodens vara-modell även i dossystemet.

Vi vill understryka att målet för ett eventuellt genomförande av förändringar i systemet med dosdispensering måste vara att förbättra patientsäkerheten. Därför är det i den fortsatta beredningen av frågan viktigt att regeringen säkerställer att det förs en dialog med berörda aktörer och att det görs djuplodande konsekvensbeskrivningar ur ett patientsäkerhetsperspektiv innan beslut fattas kring framtidens dosdispensering. Jag vill därför, fru talman, yrka bifall till Kristdemokraternas reservation 2 under punkt 2.

Slutligen vill jag också beröra detta med sär läkemedel. Vi kommer att hantera denna fråga i ett betänkande som kommer om några veckor. Det är oerhört angeläget att vi tar ett större nationellt ansvar i dessa frågor. Från Kristdemokraternas sida har vi föreslagit en nationell strategi men också en finansieringsmodell som täcker helheten. Det är inte rimligt att det är var i landet du bor som avgör om du kommer att få subventionerade läkemedel som kan vara livsavgörande. Detta kommer vi alltså att återkomma till längre fram.

Anf. 13 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Här står jag i ett fritt land och kan utan risk för repressalier berätta hur förbannad jag är i dag. En dag med ett sådant mörker över Europa, fru talman, känns det extra viktigt och fint att i det stora och i det lilla värna vår yttrandefrihet och demokrati och att kunna prata om stort och smått och fatta våra beslut tillsammans.

Den här debatten ska ju handla om läkemedelspolitik och apotekspolitik, fru talman.

Detta är en viktig debatt, men ärligt talat tycker jag att den är urtrist. Det är nej, nej och nej: Nej till förbättringar, nej till nya klokare sätt att stärka hälsan och nej till framtiden.

Jag begriper inte varför inte fler partier vill ta större hänsyn till en patients behov av förpackning. En blisterförpackning för en person med reumatism eller artros eller skruvlock för någon med väldigt svaga muskler i händerna är helt fel. Ett läkemedel som man inte kommer åt har ju ingen verkan. Det säger sig självt.

Samma obegriplighet ser jag när det gäller förslaget om nationella prioriteringslistor. Kroppen har rimligen samma funktion och samma behov i Tranås som i Kalix. Jag är väldigt glad över att Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet ser det vi ser, men det räckte inte ända fram även om vi var enade i de här frågorna. Jag yrkar därför bifall till vår reservation 5 om just detta och hoppas på bättre framgång ett annat år.

Många andra viktiga reformer föreslås också bli avslagna vid voteeringen senare i eftermiddag. Det borde till exempel, som vi liberaler ser det, vara självklart att ett läkemedelsbolag inte kan starta en vårdmottagning och skriva ut sina egna läkemedel och att ett apotek inte ska ha en vårdcentral vägg i vägg. Bara risken för att en patient får läkemedel av

andra skäl än sin egen hälsa och sina egna behov är helt oacceptabel. En och samma aktör ska inte kunna ha intressen på flera ställen i vårdkedjan.

Med detta sagt finns det väldigt mycket där jag tror att vi är på väg, även om vi inte når ända fram i dag. Vi är allt fler som ser vikten av att apoteken får en större roll i att värna människors hälsa. Vi är allt fler som ser vikten av att fler patienter som själva vill det ska kunna få sina läkemedel dosförpackade. Att stärkt läkemedelsberedskap måste vara en självklarhet har de senaste åren blivit glasklart tydligt för vårt land och för många andra. Miljöhänsynen behöver tuffas till i hela läkemedelslivscykel. Patienter både i dag och i morgon behöver få fler kliniska prövningar. Det är ju inte direkt rocket science. Och det behövs en nationell strategi när det gäller sällsynta diagnoser, men där kanske vi når hela vägen fram inom några veckor.

Ja borde utskottet ha sagt till alla dessa saker. Ja borde kammaren ha sagt till alla de här sakerna. Men det blev nej, nej, nej.

Jag vill för övrigt också tacka Centern för förslaget om läkemedel för hälso- och sjukvård i hemmet. Det är ett väldigt klokt förslag, tycker jag. Fler skulle få trygg vård hemma om vi inte sa nej utan ja.

Slutligen vill jag ta upp en oerhört allvarlig fråga: krig i vår tid här i Europa. Sverige bör som vi ser det ge ett omedelbart blixtlån om 10 miljarder för att Ukraina ska kunna skaffa det man bäst behöver här och nu. I samma stund som vi nu talar om vård och läkemedel uppges att ryska styrkor går in i Kiev. Risken är mycket stor för att Ukraina redan i dag tvingas ge vård och läkemedel till sin befolkning som de aldrig borde behöva ge.

Oavsett om det gäller Ukraina, läkemedel, jämlikheten över landet eller jämlikheten oberoende av vilken sjukdom vi drabbas av i livet vill jag säga att svensk politik ska präglas av solidaritet, hopp och framtid.

Anf. 14 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Precis som mina kollegor vill jag också uttrycka min sorg över denna svarta dag i Europas historia. År 2022 trodde jag inte att detta var möjligt. Jag är också personligt engagerad i det som sker i Ukraina, så det är lite svårt att samla tankarna. Men självklart står vi upp för frihet, demokrati och suveränitet.

Därmed vill jag gå över till temat för dagens debatt, som är motioner från allmänna motionstiden om apoteks- och läkemedelsfrågor.

Pandemin har ställt oss alla inför tuffa prövningar. När ens liv och hälsa hotas blir de existentiella frågorna ännu viktigare. Ur Läkemedelsverkets årsrapport kan man utläsa att allmänhetens intresse för vacciner och säkerhetsfrågor har varit mycket stort. Här har bland annat Läkemedelsverket en nyckelroll i pandemibekämpningen. Ett viktigt regeringsuppdrag gavs i början av pandemin. Det har handlat om att underlätta inrapportering av misstänkta biverkningar av vacciner mot covid-19. Ett transparent system gentemot allmänheten bidrar också till att vaccinationsviljan ökar.

Bara under fjolåret godkändes 652 nya läkemedelsprodukter. Av dessa var 55 helt nya substanser. Som flera talare redan har uppmärksammat sker det oerhört mycket på läkemedelsområdet just nu. Det är en väldigt innovativ bransch.

I Sverige såldes i fjol ungefär 208 miljoner läkemedelsförpackningar. Hälften av dessa var på recept, och hälften var för egenvård. Statens kostnader för läkemedelsförmånerna landar på drygt 30 miljarder kronor, enligt siffror från Tandvårds- och läkemedelsförmånverket. Det är en ökning med cirka 1 miljard sedan föregående år. Globalt, om man beräknar utifrån tillverkarnas priser, omsatte läkemedelsbranschen – hör och häpna! – nästan 10 000 miljarder kronor.

Fru talman! Ett återkommande problem har varit rest- och bristsituationer för läkemedel. Redan före pandemin såg vi tydliga tecken på det. Glädjande nog kunde dock Läkemedelsverket i sin årsrapport under 2021 notera att det har minskat med en fjärdedel. Det visar på regeringens engagemang i frågan och EU:s jobb med säkrare distributionskedjor.

Regeringen beslutade redan före pandemin att se över hälso- och sjukvårdens beredskap. Åsa Kullgrens utredning, som presenterades i sin helhet i går, tar bland annat upp läkemedelsförsörjningen under både normaltid och kristid. Kopplat till utredningen har regeringen avsatt 600 miljoner kronor till stärkt beredskap inom sjukvården. Regeringens inriktning är därefter en stegvis förstärkning till cirka 1 miljard kronor per år för åren 2023–2025.

Från och med 2024 kommer därutöver en halv miljard kronor att tillföras årligen för att stärka försörjningsberedskapen i hälso- och sjukvården. De pengarna ska finansiera planerade åtgärder utifrån förslag som Kullgrens utredning redan har lämnat.

Fru talman! Flera uppdrag kopplade till utredningen har regeringen redan givit. Jag tror att det nu är nio regeringsuppdrag som pågår på temat säkerhet och försörjning. Inom det här området är särskilt värt att nämna att det statliga ansvaret för att samordna planeringen av försörjningsberedskapen för läkemedel och sjukvårdsprodukter måste bli större.

Sedan har Läkemedelsverket fått i uppdrag att kartlägga svensk produktionskapacitet inom läkemedelsområdet samt att ta fram förslag för att förbättra beredskapen för försörjning av dosdispenserade läkemedel.

Fru talman! En annan viktig fråga, som har berörts tidigare i debatten, gäller tillgången till öppenvårdsapotek i glesbygden. Syftet med detta glesbygdsstöd är att vi ska kunna upprätthålla en god läkemedelsförsörjning i hela landet. Här har regeringen följt TLV:s rekommendationer och ökat det ekonomiska stödet och underlättat när det gäller kraven för att kunna söka och få stöd.

Den 1 maj 2021 trädde lagen om nationell läkemedelslista i kraft. Registret sjösattes då. Det är glädjande att vi nu äntligen ser att det jobbet börjar komma igång. Detta kommer bland annat att innebära att flera vårdgivare kan se patienters förbrukning av läkemedel.

Fru talman! Avslutningsvis konstaterar jag att det händer oerhört många positiva saker inom läkemedelsområdet, men det är också kantat av utmaningar. Några sådana frågor som har lyfts i debatten i dag och som har lyfts av allmänheten gäller säräkemedel, jämn och rättvis vård över hela landet och så vidare. Jag ber att få återkomma till det när vi ska behandla rapporten om statlig subventionering av läkemedel.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Statsministerns frågestund

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 15 TALMANNEN:

Before we begin, I would like to inform the members that I have invited a special guest to the visitors' gallery today: His Excellency the Ambassador of Ukraine, Andriy Plachotnjuk. Please rise with me to welcome him! (Applåder)

Sveriges försvarsanslag och stöd till Ukraina

Anf. 16 ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Trots att Ryssland nu gör det vi alla har befarat men inte hoppats är det omöjligt att inte bli djupt tagen av allvaret här i dag. De bilder vi har sett på oskyldiga människor som tar skydd i Kievs tunnelbana och på de modiga kvinnor och män som med vapen i hand slåss för sitt lands framtid beskriver ett nytt och mörkt kapitel i europeisk historia. Det kommer att finnas en dag före och en dag efter i dag.

Ukrainas sak är också vår sak. Sverige måste tillsammans med andra EU-länder vara berett att ge Ukraina stöd inom alla områden, för Ukrainas existentiella kamp som land är ytterst också en kamp för hela Europas fred och säkerhetsordning.

Herr talman! Den fullskaliga invasion av Ukraina som inleddes tidigt i morse är den största enskilda attacken på folkrätten sedan andra världskriget. President Putin testar nu skarpt i vilken grad vi värdesätter vårt sätt att leva i fred och i frihet. Vårt svar måste vara entydigt. Priset för att hota den västerländska demokratin måste bli mycket högt. En fullskalig invasion kräver fullskaliga sanktioner.

Detta är en farlig tid, och vår ledstjärna måste vara samling, samarbete, nationell enighet och handlingskraft, inom vårt land och mellan våra partier men också för vår kontinent i dess helhet. Jag vill därför att statsministern svarar på två frågor eller reflektioner.

Den ena är: Kommer regeringen att ompröva sin ståndpunkt att bidra från både svensk och europeisk sida till Ukrainas försvar, även med sådana defensiva vapen som Ukraina självt ber om, och vilken form skulle i så fall kunna vara lämplig för detta?

Den andra är: Kommer regeringen nu att ompröva sin ståndpunkt om det svenska försvaret och vara med på en överenskommelse som snabbt och tydligt stärker det svenska försvaret med nya resurser?

Anf. 17 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag uppskattar de överläggningar som vi just har haft mellan regeringen och ledarna för övriga partier. I ett sådant läge är det viktigt att Sverige kan stå samlat och att vi kan samarbeta.

Det är, precis som Ulf Kristersson säger, ett nytt och mörkt kapitel i Europas historia som har inletts i dag. Vi har ett Ryssland som befinner sig i vårt närområde och har invaderat ett självständigt och demokratiskt grannland i syfte att störta den demokratiskt valda ledningen för detta land.

Den ryska invasionen av Ukraina är både oprovocerad, olaglig och oförsvarlig, och vi behöver gemensamt stå upp på det ukrainska folkets sida och stötta tillsammans. Det är bra att vi i Sverige kan ha en nära dialog om hur Sverige kan stötta Ukraina. Regeringen kommer att fortsätta att bidra med stöd till Ukraina för att de ska kunna bygga upp sin motståndsförmåga. Det handlar om finansiellt stöd, men jag har också gett försvarsminister Peter Hultqvist i uppdrag att be Försvarsmakten att se över vilka ytterligare saker som vi kan bistå med.

Därutöver är vårt samarbete inom Europeiska unionen viktigt. Jag kommer i kväll att resa till Bryssel för ett toppmöte med andra stats- och regeringschefer för att diskutera hur vi ytterligare kan stötta Ukraina. En viktig del kommer att vara ytterligare sanktioner – mycket hårda sanktioner. Där kommer Sverige att driva på. Vi ska också se över och diskutera vilka ytterligare sätt som vi tillsammans i EU kan stötta Ukraina på.

Anf. 18 ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag ska inte förlänga detta. I krig och i kris samarbetar man. Det är min mycket bestämda uppfattning, och jag uppskattar att även statsministern har den. Man hjälps åt, och man hjälper andra. När man gör detta talar man också klartext, annars blir inte samarbetet så meningsfullt. Därför hoppas jag att vi kan fortsätta att ha en dialog både om sådant där vi tycker lika och om sådant där vi tycker olika, för att kunna landa i en gemensam svensk ståndpunkt som både hjälper Ukraina och som på lång sikt skyddar vår del av världen och vårt sätt att leva.

Anf. 19 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Min uppfattning, precis som Ulf Kristerssons, är att det är viktigt att Sverige kan stå samlat och att vi kan samarbeta i detta allvarliga läge. Det är därför jag har vinnlagt mig om att träffa partiledarna i dag. Jag vill naturligtvis ha en fortsatt kontinuerlig dialog.

Jag hann inte svara på frågan om Försvarsmakten. Regeringen har gett Försvarsmakten i uppdrag att inkomma med underlag på om det finns möjlighet och behov av att påskynda någon del av den stora utbyggnad som Sverige nu genomför av försvaret. Det är den kraftigaste utbyggnaden av försvaret sedan 50-talet, just med anledning av ett allt osäkrare säkerhetspolitiskt läge. Vi kommer, så fort underlaget kommer in, att noggrant analysera och diskutera det tillsammans med de andra partierna inom det arbete som sker med de försvarspolitiska talespersonerna.

Anf. 20 HENRIK VINGE (SD):

Herr talman och statsministern! Jag vill börja med att säga att vi instämmer i de tydliga fördömanden som har gjorts gentemot Ryssland och den ryska aggressionen. Det är viktigt att de västerländska demokratierna nu står enade i sanktioner gentemot Ryssland och gällande bistånd till Ukraina och att vi på andra sätt visar att det som nu har skett det senaste dygnet är att en gräns har passerats som inte får passeras.

Jag uppskattar de överläggningar som vi hittills har haft med regeringen. Jag ser fram emot fortsatta sådana. Jag vill också ge ett tydligt besked till statsministern att vi står bakom den linje som jag nyss nämnde.

Det som nu har skett sätter fokus på vårt eget lands försvarsförmåga. Den var en gång i tiden god men har successivt monterats ned av både borgerliga och socialdemokratiska regeringar.

Inte minst har statsministern, som tidigare var finansminister, i tidigare budgetar och under tidigare år valt att prioritera ned försvaret och sagt nej till många av de satsningar som bland annat mitt parti har velat göra.

Att ha ett starkt försvar är lite grann som att ha en hemförsäkring. Man betalar för någonting som man förhoppningsvis inte ska behöva göra bruk av. Men när det börjar brinna eller det blir en vattenläcka är man rätt glad över att man har den.

Min fråga till statsministern är: Nu när vi har kriget inpå bara knuten, är det så att statsministern ångrar att hon inte har prioriterat försvaret högre?

Anf. 21 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det är viktigt i detta mycket allvarliga säkerhetspolitiska läge att vi talar klarspråk om det svenska försvaret och håller oss till de fakta som finns i ämnet.

Vi genomför just nu den största utbyggnaden av försvaret sedan 50-talet. Fram till 2025 kommer vi att öka de svenska försvarsutgifterna med 80 procent. Det gör att den svenska militären befinner sig i en helt annan situation än den gjorde för bara några år sedan.

Vi har en helt annan beredskap och helt andra muskler i det svenska försvaret. Det är viktigt att vi alla är tydliga med att det är det som är läget. Det gör också att Sverige har möjlighet att kontinuerligt göra beredskapsanpassningar utifrån det säkerhetspolitiska läge som vi ser.

Vi såg det bland annat för några veckor sedan tydligt på Gotland. Men det har naturligtvis också skett beredskapsanpassningar som inte är lika tydliga som det var. Det är också möjligt att göra mot bakgrund av den breda utbyggnad som har skett av försvaret.

Det är en utbyggnad som har skett i väldigt bred samverkan här i riksdagen. Det är en av de styrkor som vi har i Sverige att vi kan samverka brett om viktiga frågor som försvarspolitik och försvarets utbyggnad. Det är en tydlig styrka för Sverige.

Det är också så att vi har återinfört värnplikten. Jag ser också fram emot att kunna bygga ut värnplikten under de kommande åren. Det är viktigt att vi har ett brett och folkligt förankrat försvar.

Anf. 22 HENRIK VINGE (SD):

Herr talman! Tack för svaret, statsministern!

Vi ser framför oss att vi nu förmodligen kommer att få en ny försvarsberedning där vi ska se över vilka behov som det svenska försvaret har. Försvaret kommer också förmodligen att inkomma med sina önskemål och synpunkter.

De indikationer som vi har är att regeringen inte vill skjuta till ytterligare resurser utan att man hellre bara vill skyffla pengar mellan åren snarare än att göra nya satsningar.

Jag skulle vilja ställa ytterligare en fråga till statsministern om huruvida det här stämmer. Är statsministern beredd att skjuta till betydande resurser till det svenska försvaret för att stärka det i detta utsatta läge?

Anf. 23 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det är inte av en tillfällighet som regeringen har bett Försvarsmakten att inkomma med underlag om vilka möjligheter det finns att snabba på utbyggnaden av försvaret.

Det är viktigt att alla känner till att vi har en kontinuerlig trappa för utbyggnaden av försvaret där vi ökar försvarsutgifterna med 5 miljarder om året nu under de kommande åren. Det är en väldigt fart i utbyggnaden av försvaret.

Det handlar också om hur snabbt det över huvud taget är möjligt att bygga ut ett försvar. Det går snabbt att rusta ned. Men att bygga upp ett försvar kräver att man jobbar kontinuerligt och kraftfullt. Det är vad som har skett under de senaste åren och som också kommer att fortsätta under de kommande åren.

Solidaritet med det ukrainska folket

Anf. 24 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Det är en oerhört mörk dag för Europa. Nu krävs nationell samling men också att vi agerar i enlighet med den solidariska säkerhetspolitik som Sverige har. Den starkaste försvars- och säkerhetspolitiska signalen som vi kan skicka till omvärlden är just enighet.

Nu hör vi krigets larm som åter ljuder över Europa. Putins folkrättsvidriga, fullskaliga militära invasion av Ukraina markerar en mörk dag i vår kontinents historia. Det hotar inte bara människoliv, freden och stabiliteten i vårt närområde. Det kommer också att ställa oss inför andra verkligheter.

Migrationsfrågan är ett sådant område. Det eskalerade våldet från rysk sida kan tvinga många miljoner människor på flykt. I ett sådant läge måste Sverige tillsammans med övriga EU vara glasklara med att den som flyr Putins krig har en skyddad plats hos oss.

Mitt tydliga medskick till statsministern i en väldigt mörk och komplicerad tid är att vara tydlig med Sveriges och EU:s solidaritet med det ukrainska folket. Det gäller att stå upp för öppenhet, humanism och medmänsklighet för alla dem som nu fruktar för sina liv och för sin framtid och att hon gör vad hon kan för att EU som helhet ska stå enat i detta framåt.

Anf. 25 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Annie Lööf tar upp en oerhört viktig aspekt på det krig som just nu pågår i Ukraina. Det handlar om människor. Det är män, kvinnor och barn som nu kommer att drabbas. Civila kommer att dödas. Militärer, också de män och kvinnor, kommer också att dödas. Viktiga byggnader, bostadshus och annat, kommer att förstöras.

Människor kommer att tvingas på flykt. De kommer att vara rädda för sina liv och fly för sina liv. Redan i dag har Ukraina en stor mängd internflyktingar. Det kommer att bli fler sådana internflyktingar. Det är viktigt att vi kan stötta dem som befinner sig i Ukraina som flyktingar. Men det kommer naturligtvis också att vara så att människor kommer att söka sig utanför Ukraina för att söka asyl.

Då är det viktigt att vi i EU visar vår solidaritet också på det sättet, att vi står enade i detta i Europa och också delar på det ansvar som vi självklart ska ta. Där är det viktigt att säga att det är ett ansvar som alla länder i EU naturligtvis ska ta och att vi tillsammans hjälper till att stötta de individer som kommer till Europa för att söka asyl.

Anf. 26 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Jag är enig med statsministern om att det är många länder som behöver ta ansvar. Men i det akuta läge som den ukrainska befolkningen nu befinner sig i, och i en tid där situationen förändras timme för timme och minut för minut, måste signalen från omvärlden och EU-länderna i kväll vara att vi ska värna öppenhet och solidaritet. Det måste vara genomgående i det budskap som kommer i kväll.

Det handlar om ett krig bara två timmar bort från Sverige. Då behöver vi tillsammans med övriga EU-länder stå upp för humanismen och medmänskligheten och undanröja varje tvivel hos den som flyr att det finns skydd och trygghet i Sverige och i andra europeiska länder.

När statsministern i kväll möter sina premiärministerkollegor är det min förhoppning att man där i enighet kan skicka just den signalen till Ukrainas folk.

Anf. 27 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Att Sverige är ett land som är solidariskt och ställer upp för människor i nöd som flyr undan krig och förtryck är väl känt ute i världen. Min ambition är att alla länder i EU ska kunna bli kända för det och att man i den här krisen visar att Europa står enigt även i detta fall och att också andra länder i EU är beredda att ta det ansvar som är självklart.

Självklart kan Sverige inte gång på gång vara det enda landet som står upp för rätten att söka asyl, utan den rätten behöver alla länder i EU stå upp för. Detta kan bli möjligheten för andra ledare att göra det.

EU:s beroende av rysk gas och olja

Anf. 28 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Detta är en sorgens dag för Europa. En suverän stat har invaderats av ett aggressivt grannland med stormaktsambitioner, och det sker i hjärtat av Europa. Ryssland har gång på gång visat att man inte drar sig för att uppfylla sina stormaktsbegär genom militär aggression. Vi mås-

te nu inse att vi har att göra med en brutal, oberäknelig, högernationalistisk rysk ledare med drömmar om ett nytt Storryssland.

Låt mig vara mycket tydlig: Varje lands rätt att bestämma över sig självt och sin framtid är ovillkorlig. Detta är ett flagrant brott mot folkrätten. Varje land och varje folk ska i alla lägen få bestämma över sig själva. Inget land har rätt att sätta sig på andra länder, styra över andra länder och domdera över andra.

Herr talman! Låt mig ta tillfället i akt att rikta min solidaritet till folket i Ukraina. Det är vår plikt att nu göra allt vi kan för att förhindra denna mänskliga tragedi. Döda soldater, döda civila – mammor, pappor och barn. Krig är fruktansvärt.

Vi vet nu att Ryssland fyller sin krigskassa med de gasleveranser som görs till Tyskland och Europa. Det är det stora ryska maktmedlet mot Europa. Det är också det som skickar signaler till Putin om att Europa är försvagat. Att Tyskland nu lägger Nord Stream 2 på is är välkommet, men vad kan statsministern säga om vad den svenska regeringen driver för att minska EU:s beroende av Putins gas och olja?

Anf. 29 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det var ett väldigt välkommet besked från förbundskansler Olaf Scholz att man nu stoppar fortsättningen på Nord Stream 2. Det var också en tydlig och viktig signal till Moskva.

Från svensk sida har vi under lång tid påpekat det bekymmersamma i Europas beroende av den ryska gasen. Det finns två aspekter här. Först har vi den säkerhetspolitiska aspekten, det vill säga att det ur säkerhetspolitisk synpunkt inte är bra att vara beroende av rysk gas på det sätt som man är. Det ser ju vi inte minst just nu. Därutöver finns naturligtvis en klimat- aspekt på detta: Det är ett fossilt bränsle, och vi behöver ställa om till miljövänliga sätt att få energi.

Detta är alltså något vi från svensk sida har påpekat under en längre tid.

Anf. 30 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Jag vill tacka för det svaret. Det är ju så att Europas beroende av gasen innebär att Putin när som helst kan påverka hela den europeiska kontinentens energiförsörjning genom att manipulera gasleveranserna. Enligt min uppfattning är det ett monumentalt säkerhetspolitiskt misslyckande att vi har låtit det vara på det sättet. Jag vill därför verkligen tacka statsministern för det svaret.

Jag hoppas också att man på de kommande mötena i kväll och vid andra tillfällen lyfter den viktiga aspekten att EU inte får vara med och finansiera den ryska krigsmaskinen genom att låta sig vara beroende av Putins gas. Det är ett viktigt besked här i dag.

Jag vill tacka för detta och tacka för det möte vi hade i dag. Det är nu mycket viktigt att Sverige står enat och med en röst framför kravet att ryska trupper ska dras tillbaka från Ukraina.

Anf. 31 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Enighet i EU är oerhört viktigt i det här läget, och hittills har EU varit framgångsrikt i att enas om såväl sanktioner och tydliga stöd till Ukraina som ett fördömande av Rysslands agerande. Vi har också haft

ett mycket nära samarbete med både Storbritannien, USA och Kanada i detta. Det är naturligtvis ett styrkebesked från västvärldens sida, och det är ett samarbete som vi avser att fortsätta.

Ett svenskt medlemskap i Nato

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 32 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! I dag är vi alla ukrainare. Vi har krig i Europa, i vårt när-område. Vi känner bestörtning, vrede och sorg. Den ryska invasionen flyttar Europa och Ryssland många decennier tillbaka i tiden, och det vi ser är ett grovt övergrepp mot ett fredligt land och dess folk.

I detta mycket allvarliga läge uppskattar och välkomnar vi kristdemokrater den kontakt och dialog som finns upprättad mellan regering och opposition. Kristdemokraterna står redo att bistå på de sätt vi kan, och vi är enade i vårt stöd till Ukraina och mot den ryska invasionen.

Kristdemokraterna står fast vid att Sverige i samråd med Finland bör söka medlemskap i Nato. Nu är inte rätt tid att vara ensam. Jag beklagar att statsministern inte delar vår uppfattning och även att hon inte, likt Finlands statsminister, välkomnar en mångfasetterad debatt om Nato. Det är positivt att Sverige och Finland nu bjuds in till Natos toppmöte i morgon, men samarbetet behöver fördjupas ytterligare – till ett fullt medlemskap.

Med det sagt är det vi ser i dag inte en splittrad riksdag utan ett enat land. Sverige står i solidaritet med Ukraina och dess befolkning och med den europeiska säkerhetsordningen.

Anf. 33 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag uppskattar den dialog vi kan ha med oppositionspartierna. Det är i detta läge viktigt att Sverige kan stå enat. Det är ett allvarligt läge för hela Europa, och vi kan ha åsiktsskillnader i mycket men arbetar alla för Sveriges bästa och för Sveriges säkerhet. Vi kan tycka olika om hur man gör det på bästa sätt, men vi har ändå Sveriges bästa för ögonen.

Sverige bygger sin säkerhet delvis på den kraftfulla utbyggnad av försvaret som vi gör, men därutöver har Sverige en lång rad samverkansavtal med olika länder och organisationer. Vi har sedan lång tid ett partnerskap med Nato, och det är ett partnerskap vi i riksdagen är eniga om att vi ska fortsätta fördjupa. Därutöver genomför vi ju samövningar med andra länder, och vi har ett särskilt nära samarbete och samverkan med Finland. Våra militärer samverkar nära och kan även öva nära. Sverige står alltså inte ensamt, utan vi har en lång rad samverkansavtal och samarbeten utöver att vi bygger upp vår militär.

Regeringens bedömning är ju att det i ett sådant här mycket allvarligt läge bäst gagnar Sveriges intressen att vi har en långsiktig och förutsägbar säkerhetspolitisk linje. Det är en linje som också har gagnat Sverige sedan lång tid tillbaka. Det har hållit oss utanför väpnade konflikter. Man kan ha olika synpunkter på det, men regeringens bedömning är att det bästa för Sverige i det här läget är att vi har en fortsatt konsekvent och förutsägbar säkerhetspolitisk linje.

Anf. 34 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Tack för svaret, statsministern!

Jag vill understryka att jag håller med om att vi i den här typen av mycket allvarligt läge, när vi har krig i Europa, behöver lägga annat åt sidan och fokusera på att enade stå i solidaritet med Ukraina och bekämpa den ryska invasionen på de sätt vi kan.

Vi gör en annan bedömning från Kristdemokraternas sida. Vi menar att det här är en dag då man på allvar borde diskutera ett fördjupat Nato-samarbete ytterligare. Jag noterar regeringens ståndpunkt och välkomnar förstås det fördjupade samarbetet, men som vi ser det skulle man behöva fördjupa det ytterligare till att Sverige blir fullvärdig medlem i Nato.

Jag skulle vilja fråga Magdalena Andersson om hon ser några andra omständigheter eller förutsättningar, någon annan dag längre fram, som skulle göra det möjligt att föra diskussionen om ett fullvärdigt medlemskap i Nato. Ser Socialdemokraterna och regeringen en sådan möjlighet i framtiden?

Anf. 35 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag vet inte om det i dag är läge att spekulera om den typen av frågor. Det jag kan konstatera är att den alliansfria linje som vi i Sverige har drivit sedan årtionden har hållit oss utanför krig. Det har alltså varit en framgångsrik linje och strategi som Sverige har haft. Det är bland annat mot den bakgrunden som regeringen inte ser ett Natomedlemskap som den bästa vägen framåt för vårt land.

Utöver det menar vi att det är särskilt viktigt med förutsägbarhet och långsiktighet i vår säkerhetspolitiska linje i detta läge. Jag har dock respekt för att man kan göra andra bedömningar.

Sveriges ansvar för ukrainska flyktingar

Anf. 36 MARIA NILSSON (L):

Herr talman! I morse klockan 5.30 skrev Olga, som bor utanför Kiev, ett svar på min fråga om hon är i säkerhet och vad jag kan göra. Hennes svar till mig var följande: Du är parlamentariker. Gör vad du kan! Använd ditt mandat!

Herr talman! Nu säger jag samma sak till Magdalena Andersson: Gör vad du kan! Använd ditt mandat i den här tiden! Striden för frihet är inte abstrakt, utan den är högst verklig. Den är här, och den är nu. Klockan är slagen.

Min fråga, herr talman, är: Alla ska ta ett ansvar, men vad är det svenska ansvaret för dem som nu flyr från Ukraina?

Anf. 37 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag tackar Maria Nilsson för frågan.

I dag är det viktigt att vi inte bara står med Ukrainas folk och bakom Ukrainas ledning med ord utan också med praktisk handling. Därför kommer regeringen att skynda på det arbete som pågår med att se över vilka ytterligare åtgärder vi kan vidta från svensk sida för att stötta Ukraina.

Sverige är redan i dag den näst största finansiella bidragsgivaren till Ukraina, och här finns möjligheter att skynda på det stödet. Därutöver har försvarsministern fått i uppdrag att se över om det finns ytterligare åtgärder som den svenska försvarsmakten kan vidta.

Jag kommer i dag att åka till Bryssel på ett toppmöte, och jag kommer för Sveriges räkning att driva på hårt för att vi ska ha mycket tuffa sanktioner mot Ryssland och ytterligare stöd till Ukraina.

Därutöver kan ju alla svenskar hjälpa till genom att skänka pengar till de organisationer som stöttar civilbefolkningen i Ukraina.

Anf. 38 MARIA NILSSON (L):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret.

Jag hoppas att vi kan vara en fristad för de ukrainare som kommer att känna att de behöver lämna sitt land på grund av det som händer nu.

Jag skulle, givet läget, vilja avsluta med att säga det som många säger världen över just nu: Slava Ukraini!

Anf. 39 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Självklart ska Europa i det här läget stå upp för asylrätten. Det fruktansvärda krig som Ryssland har inlett riskerar att tvinga människor på flykt, och självklart ska Europa solidariskt ställa upp för människor som har behov av skydd. Här är det viktigt att hela Europa tar ansvar så att vi gemensamt kan visa vår solidaritet med skyddsbehövande människor.

Svenska insatser för ukrainska flyktingar

Anf. 40 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Det här är i sanning en sorgens dag och en dag som jag är säker på att vi aldrig kommer att glömma. Världen – och Sverige – skakas av Rysslands avskyvärda agerande. Det pågår nu, för första gången sedan andra världskriget, ett invasionskrig på den europeiska kontinenten.

Ukrainas befolkning vaknade den här morgonen till en mardröm. Barn i ett grannland tvingas nu att uppleva krig. Människors liv riskerar att slås i spillror.

Det lidande som nu kan komma att följa är fruktansvärt i form av förlust av liv, hälsa och trygghet. För oss i Miljöpartiet är det självklart att det är Ryssland som bär det fulla ansvaret för den tragedi som nu kan utspelas. Detta är en invasion som tveklöst strider mot folkrätten.

Alla våra tankar går i dag till Ukrainas befolkning, som drabbas av detta fruktansvärda våld. Men dessa tankar måste också åtföljas av solidarisk handling. Fullskaliga sanktioner måste sättas in. För oss i Miljöpartiet är det självklart att Sverige ska bidra till Ukrainas kamp för självbestämmande. Sverige ska fortsätta med sitt stöd till Ukraina, både från Sverige och tillsammans inom EU. Sällan har jag varit så stolt över svenskt bistånd som när jag ser vilka insatser Sverige har gjort i Ukraina.

Jag uppskattar statsministerns kraftiga fördömande av Rysslands agerande och de samtal som ni har fört. Det är viktigt att vi kan stå tillsammans i den här stunden och vara ett humanitärt föredöme.

Miljöpartiets syn är att Sverige tillsammans med andra EU-länder måste erbjuda en fristad och skydd i enlighet med asylrätten. Sverige måste vara en pålitlig partner och bistå med humanitär hjälp. Sverige behöver visa solidaritet med alla de människor som den här morgonen har vaknat till krig.

Jag vill fråga statsministern: Vilka insatser kan vi som land göra för att människor som flyr från krigets fasor ska få den trygghet de förtjänar?

Anf. 41 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det vi kan göra från Sverige är naturligtvis att fortsätta att använda vårt bistånd till ett humanitärt bistånd, både direkt till Ukraina och via organisationer. Regeringen fattade i tisdags beslut om ytterligare stöd till Röda Korset, som verkar i Ukraina. Vi kan också fortsätta att stötta Ukraina via EU:s bistånd.

Självklart ska det också finnas möjlighet för människor som är på flykt att söka asyl i Europa. Detta blir en möjlighet för alla Europas länder att ställa upp och visa solidaritet samt en möjlighet för alla Europas länder att visa i handling och inte bara med ord att de stöder Ukraina också när det gäller människor som behöver skydd.

Som jag sa tidigare finns det många människor i Sverige som nu vill hjälpa till på olika sätt. Det finns ju också möjligheter att själv skänka pengar till någon av de många biståndsorganisationer och civilsamhällesorganisationer som nu arbetar med att stödja människor i Ukraina samt med att stödja människor om de väljer – eller tvingas, ska jag säga – att söka asyl i andra länder.

Anf. 42 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag tackar statsministern för det viktiga svaret.

Det är ju viktigt att vi på alla sätt agerar för att minska Rysslands kapacitet att utföra den här typen av aggressionshandlingar samt för att minska följdverkningarna och lidandet för dem som nu påverkas. Att den rödgröna regeringen har gjort stora insatser för att minska Sveriges användning av fossila bränslen, bland annat från Ryssland, är såklart viktigt för att minska de ekonomiska möjligheterna för Ryssland att utföra den här typen av handlingar.

Vi måste stå enade som land, tillsammans med EU, för mänskliga rättigheter och för folkrätten och därmed också mot Vladimir Putins olagliga och provocerade aggression.

Vi gröna vill att Sverige ska vara ett humanitärt föredöme som visar andra att Sverige är berett att bidra till att rädda liv och lindra mänskligt lidande. Sverige behöver finnas som en famn som ger skydd till människor som flyr från krigets fasor.

Därför vill jag fråga statsministern: Även om enskilda EU-länder inte skulle ta sitt ansvar, är statsministern beredd att säga att Sverige ska erbjuda skydd åt ett broderfolk som nu kan tvingas att fly för sitt liv?

Anf. 43 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Sverige kommer naturligtvis att fortsätta att bistå Ukraina på en lång rad olika sätt, och vi har en asylrätt i Sverige. Med det sagt kan det dock inte vara så att Sverige gång på gång är det land som tar det abso-

lut största ansvaret för människor som är på flykt. Det gjorde vi 2015, och vi har också tidigare tagit ett mycket stort ansvar och visat stor solidaritet.

Om det internationella asylsystemet ska kunna upprätthållas är det nödvändigt att fler länder är med och tar det ansvaret. Det här kommer att vara en viktig punkt. Andra europeiska länder måste också visa att de är beredda att stå upp för den ordning som vi har för asylrätten och för ett mer jämnt fördelat ansvar i Europa. Annars kommer det här systemet i längden inte att fungera. På så sätt är detta viktigt för människors möjligheter att i längden kunna fly undan krig och förtryck.

Den säkerhetspolitiska situationen

Anf. 44 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Mister Ambassador! Jag vaknade i morse till nyheterna om ett krig i Europa. Men bara två timmar bort vaknade andra barnfamiljer av ljudet av flyglarm och explosioner i deras omedelbara närhet. Putins folkrättsvidriga militära invasion i Ukraina har skapat en stor oro och kris i Europa, men också en stor oro hos vår egen befolkning. Jag får för första gången i mitt liv denna typ av frågor från unga – hur påverkar detta mig, och vad ska jag göra? Vi upplever en tid som är så oförutsägbar och otrygg att många känner sig väldigt otrygga.

Jag vill fråga statsministern: Hur ser du på den säkerhetspolitiska situationen? Vilken är din samlade bedömning? Vilket är regeringens nästa steg?

Anf. 45 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det har varit ett försämrat säkerhetspolitiskt läge i vårt närområde under en längre tid, så också för Sverige. Det är klart att det har försämrats ytterligare den här veckan. Med det sagt ser vi inget direkt förestående militärt hot mot Sverige. Det är ett viktigt budskap, inte minst till alla barn och unga i Sverige som just nu är oroliga.

Det är såklart viktigt att alla vi som är vuxna, och som kanske är föräldrar, lärare, fritidsledare eller annat, tar oss tid just nu och pratar med Sveriges barn och unga som är oroliga. Det är också viktigt att säga till barn och unga att man inte måste titta på allting som nu kommer i sociala medier, för det finns en risk att det kommer otäcka bilder och filmer. Man behöver inte titta och klicka på allting. Framför allt ska man vara försiktig med vad man skickar vidare till sina kompisar. Även om man själv inte tycker att någonting är väldigt otäckt finns det en risk att ens kompisar tycker det.

EU:s fredsfacilitet och defensiv försvarsmateriel till Ukraina

Anf. 46 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! I dag är det den 24 februari. Det kommer att bli vår samtids 9 april, det datum för 82 år sedan då nazisternas tredje rike anföll Norge och Danmark. I dag är det Putins Ryssland som invaderar det fria självständiga Ukraina.

Herr talman! Vi vet att det finns en lista från Ukraina på olika former av defensiv försvarsmateriel som man skulle vilja ha. Kan statsministern och jag vara överens om att det inte finns något i svensk lagstiftning som utgör ett absolut hinder för Sverige att hjälpa till att förse Ukraina med defensiv försvarsmateriel? Detta strider inte mot något internationellt åtagande, strider inte mot något embargo och skulle inte strida mot den svenska utrikespolitiska linjen. Kan statsministern hålla med om det?

Min andra fråga är: Är statsministern beredd att driva inom EU att man skulle kunna aktivera den så kallade fredsfaciliteten för att förse Ukraina med defensiv försvarsmateriel?

Anf. 47 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag har i dag gett försvarsminister Peter Hultqvist i uppdrag att fråga Försvarsmakten vad det finns för någonting ytterligare som vi kan stödja Ukraina med när det gäller olika former av stöd för att stärka den ukrainska motståndskraften. Samtidigt är det så att Sverige har en strikt vapenexportlagstiftning. Att skicka vapen till Ukraina skulle vara ett avsteg från den praxis som vi har i Sverige.

Vad gäller Europas fredsfacilitet har Ann Linde tidigare i veckan varit i EU-nämnden för att komma överens om vilken linje som Sverige ska driva i EU. Vi är tydliga med att vi inte utesluter någonting vad gäller den europeiska fredsfaciliteten. Jag kommer också att samråda med EU-nämnden innan jag åker till Bryssel i eftermiddag.

Sveriges biståndsförmåga vid kriser

Anf. 48 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! Vi kommer troligtvis att få se ökade flyktingströmmar från Ukraina. Den här gången måste unionen prestera en bättre organiserad respons jämfört med 2015. Ansvarsfördelningsreglerna måste upprätthållas, och resten av unionen måste se till att det finns adekvat materiellt stöd till Ukraina men också Polen, som antagligen kommer att bli första anhalt för dem som söker sig till Europa.

Det här sätter fingret på frågan om beredskap. MSB meddelade i dag att man gjort en viss försändelse till Ukraina. Det är naturligtvis bra, även om den i volym är ganska liten.

Våra beredskapslager är ju i dag inte direkt vad de en gång varit. Frågan är: Hur pass mycket möjlighet har vi att hjälpa till snabbt i en storskalig humanitär kris i vårt närområde i dag?

Anf. 49 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Sverige ger stöd redan i dag med bland annat tält och vattentankar för att förbättra den humanitära situationen i Ukraina. Därutöver finns möjligheter att stödja via Europa, men naturligtvis kan det också bli aktuellt via andra internationella organisationer. Det kan handla om att det finns materiel i Sverige, men det kan också handla om att inköpa materiel på andra platser. Helt tydligt är att vi från Sverige på samma sätt som tidigare kommer att fortsätta att vara en mycket aktivt stödjande part för Ukraina i det här allvarliga läget.

Anf. 50 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Det är allvarliga tider vi befinner oss i. Den frihet som ukrainarna nu kämpar för handlar om vår frihet i Europa och Sverige. Solidarisk säkerhetspolitik handlar inte om att hålla oss utanför utan om att stå upp för våra värden och ta vår del av ansvaret.

Jag hörde att statsministern givit försvarsministern i uppdrag att se vad försvaret kan bidra med. Det låter klokt. Men jag hörde också statsministern säga att vår strikta lagstiftning när det gäller export inte verkar möjliggöra att exportera vapen eller att låna ut vapen och krigsmateriel. Men så är det väl inte, statsministern? Har frågan prövats? Har ISP fått frågan för prövning? Har Exportkontrollrådet fått frågan för prövning? Jag har inte varit med om det, herr talman.

Anf. 51 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Då tror jag att Kerstin Lundgren har missuppfattat. Jag konstaterar att vi har en strikt vapenexportlagstiftning och att vi nyligen i riksdagen har skärpt den ytterligare i väldigt brett samförstånd. Att skicka krigsmateriel till ett land som befinner sig i väpnat krig skulle vara ett praxisbrott mot hur Sverige agerat tidigare.

Utökade sanktioner mot Ryssland och diplomatiska initiativ

Anf. 52 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Den 24 februari kommer vi att minnas som en mörk dag i vår historia. Ett imperialistiskt Ryssland har invaderat ett självständigt Ukraina mitt under pågående FN-möte. Sverige och omvärlden måste nu stå upp för Ukraina och dess folk. Sanktionerna mot Putins regim måste bli ännu tuffare. Samtidigt måste våra ansträngningar för en hållbar fred fortsätta. Vi måste stödja det ukrainska folket humanitärt och stödja dem som tvingas fly. Vi måste stötta dess motståndskraft.

Jag undrar vilka initiativ statsministern avser att ta för att utöka sanktionerna mot Putins regim och vilka diplomatiska initiativ statsministern ser framför sig att Sverige ska ta inom ramen för OSSE, där vi fortfarande ingår i den så kallade trojkan, och inom ramen för FN.

Anf. 53 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Sverige kommer med full kraft att fortsätta att bedriva en politik för att stödja Ukraina i denna fruktansvärda situation. Det är också viktigt att understryka att skulden för den situation som uppstått vilar på den politiska ledningen i Ryssland och ingen annan. Att agera på detta sätt är ett val de har gjort.

Det är mot denna bakgrund som jag förväntar mig och ser ut att få mandat från EU-nämnden att med full kraft driva på för ytterst hårda sanktioner mot Ryssland för att tydligt markera från EU:s sida.

Min förhoppning är att vi också ska kunna samverka med våra andra partner USA och Storbritannien så att vi gemensamt kan svara med en oerhörd kraft och styrka i detta läge.

Ideella organisationers hjälpsändningar

Anf. 54 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Vi kristdemokrater uppskattar det statsministern anför om Sveriges stöd till Ukraina genom ekonomiskt och humanitärt bistånd. Vi hoppas att dessa kanaler hålls öppna och att Sverige bistår med det Sverige kan och gör sitt yttersta för att hjälpa Ukraina.

Jag noterar också att statsministern flera gånger nämner civilsamhällets arbete genom exempelvis ideella organisationer, och jag välkomnar det. Flera av dem signalerar dock att de är osäkra på om deras leveranser kommer fram.

Vad kan regeringen göra för att säkerställa att såväl större som mindre organisationers hjälpsändningar kommer fram och kan bistå människor? Ibland är denna hjälp mer effektiv än den offentliga. Vad gör regeringen diplomatiskt eller på annat sätt för att se till att våra ideella organisationer kan nå fram med sina hjälpsändningar?

Anf. 55 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Acko Ankarberg Johansson tar upp en viktig fråga. Vi har ett starkt civilsamhälle i Sverige, och det är en otrolig styrka. Det är också många svenskar som vill hjälpa till och bidra i solidaritet med det ukrainska folket, och det är något vi ska ta vara på.

Det är korrekt att det i en krigssituation kan vara svårt att komma fram med stöd och material. Givetvis kommer regeringen att undersöka vilka vägar vi kan ta för att stötta, och vi kommer också att diskutera med våra partner bästa sättet att säkerställa att det stöd vi vill lämna, också från civilsamhället, verkligen kommer fram till de behövande. Många människor i Ukraina kommer givetvis att lida.

Situationen för ukrainska hbtqi-personer

Anf. 56 ARMAN TEIMOURI (L):

Herr talman! Det är en mörk dag i både Sverige och Europa.

Hur ser statsministern på hbtqi-personers situation i Ukraina? De är historiskt extra sårbara vid en väpnad konflikt. Även om den allmänna inställningen mot hbtqi-personer i Ukraina är negativ är den fortfarande bättre än i Ryssland.

Enligt uppgifter från USA pekas ukrainska hbtqi-personer ut som militära mål för Ryssland. Enligt samma uppgifter riskerar de att mördas eller skickas till läger vid en rysk invasion.

Jag är givetvis införstådd med att det här är en ny och komplex situation, men det vore bra om regeringen redan nu förbereder att prioritera skydd för hbtqi-personer i denna invasion.

Anf. 57 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Arman Teimouri tar upp en viktig fråga. Det finns regimer i världen som inte anser att alla människor har lika värde och lika rätt att leva sitt liv oavsett vem de älskar. Att stå upp för dessa rättigheter är grundläggande för den svenska regeringen. Det präglar också den svenska

utrikespolitiken och biståndspolitiken och kommer givetvis att göra det även i denna situation.

Prot. 2021/22:72
24 februari

Statsministerns
frågestund

Det svenska ansvaret för ukrainska flyktingar

Anf. 58 JOHN E WEINERHALL (M):

Herr talman, ers excellens och statsministern! I morse vaknade Europa till nyheten om ett fullskaligt invasionskrig på vår kontinent. Det är första gången sedan Hitlers invasion 1939. Det är svårt att ta in allvaret i situationen, inte minst givet Putins förtäckta kärnvapenhot.

Jag hoppas att Sverige med alla till buds stående medel hjälper Ukraina i denna situation och alla ukrainare som nu fattat vapen för att försvara sitt land.

Kriget riskerar att skapa en humanitär katastrof i vårt närområde, men trots detta deklarerade statsministern häromdagen i Dagens Nyheter att ukrainska flyktingar ska vara andra länders ansvar och att Sverige inte kommer att vara ett stort mottagarland.

Jag har upplevt en mjukare ton tidigare och frågar därför statsministern: Har Sverige inget ansvar?

Även om vi har tagit ansvar gång på gång, exempelvis 2015, är det väl nu om någon gång Sverige ska ta ansvar.

Anf. 59 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Läser man citaten i DN och inte bara rubrik och ingress ser man att jag håller samma linje. Det är viktigt att hela Europa tar ett ansvar och att vi fördelar detta ansvar mellan Europas länder. Min bild är att detta förhållningssätt har brett stöd i Sveriges riksdag.

Givetvis ska människor som söker skydd också kunna få skydd i Europa om de har rätt till det, men för att det ska vara en långsiktigt hållbar politik behöver vi fördela ansvaret och visa solidaritet i alla Europas länder. Det går inte att Sverige gång på gång tar det exceptionellt största ansvaret, utan andra länder måste också ställa upp och visa solidaritet.

Dieselpriiserna

Anf. 60 THOMAS MORELL (SD):

Herr talman och ers excellens! Det är en mörk dag i dag med situationen i Ukraina. Men ska Sverige stå starkt i denna situation måste vårt land fungera till fullo. Dieselpriiset knäcker många av våra företag och drabbar våra transporter. Det knäcker jordbrukare som då inte kan producera den mat vi behöver.

Vilka åtgärder avser statsministern att vidta för att sänka de orimligt höga dieselpriiserna?

Anf. 61 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det är många som kämpar med både höga elräkningar och höga dieselpriiser, även om jag tror att de allra flesta just i dag har tankarna någon annanstans.

Regeringen kommer att fortsätta med den av riksdagen beslutade skattesänkningen på bensin och diesel. Det kommer såklart att underlätta

för många som är beroende av bil för att ta sig till och från arbetet. Vi tittar också på ytterligare åtgärder.

Något som kan underlätta för pensionärer med riktigt små inkomster är det garantitillägg som vi kommer att föreslå för riksdagen.

Det finns dock en risk att vi får en period med både höga bensin- och dieselpriiser och höga elpriser beroende på vilka motåtgärder som Ryssland väljer att vidta efter de sanktioner som jag utgår från att EU kommer att fatta beslut om i kväll.

Beredskapen inför en ny pandemi

Anf. 62 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman och ers excellens! Denna fråga kan tyckas lite apart denna mörka dag, men jag väljer att ställa den ändå.

I morgon kommer Coronakommissionens slutbetänkande, och jag har några frågor till statsministern.

Kommer vi att ha en annan typ av nationell styrning där staten kan peka med hela handen under en kris och slippa ständiga diskussioner med SKR?

Det fanns extremt lite skyddsutrustning i början, bland annat på grund av att regionerna inte hade de pandemilager de skulle ha.

Kommer vi också att ha en uppgraderad sjukvård och äldreomsorg med mer utbildad personal?

Kommer vi att klara nästa pandemi bättre?

Anf. 63 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det finns mycket att lära av pandemin. Uppenbart är att både sjukvården och äldreomsorgen behöver en större kostym och att många kvalitetsbrister behöver åtgärdas.

Det är också uppenbart att vi behöver större lager, och här har det redan skett förändringar. EU har gemensamt byggt upp lager, och en del av det finns i Sverige. Vi har också andra lager, och här är det viktigt att regionerna tar sitt ansvar för att säkerställa att de har utrustning i lager.

I slutändan handlar det om politiska beslut och vilka prioriteringar man väljer att göra avseende hur mycket av våra gemensamma resurser som ska läggas på sjukvård och äldreomsorg respektive annat. Det är bland annat detta svenska folket får möjlighet att rösta om i höstens val.

Sexuella övergrepp mot barn

Anf. 64 ULRIKA KARLSSON (M):

Herr talman! I dag är vi alla ukrainare. Vi står upp för demokrati, rättigheter och frihet. Arbetet för dessa värden måste fortgå liksom vårt arbete här i riksdagen.

Min fråga till statsministern rör något annat som skär i hjärtat, nämligen sexuella övergrepp mot barn. De senaste 15 åren har antalet sexuella övergrepp mot barn ökat lavinartat, från tre barn i varje klass till sex barn i varje klass. I dag är alltså sex barn i varje svensk skolklass utsatta för sexuella övergrepp. Det är skrämmande, och än mer fasansfullt blir det när vi betänker att det finns ett ansikte bakom varje siffra – en liten flicka eller en liten pojke. Detta kräver konkreta åtgärder på alla nivåer.

Jag vill därför fråga statsministern om hon är beredd att vända på alla stenar för att komma till rätta med detta problem.

Prot. 2021/22:72
24 februari

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 65 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Ulrika Karlsson tar upp en mycket viktig och angelägen fråga. Även detta är ett område där man behöver jobba på flera olika plan. En del är naturligtvis att polisen ska ha de resurser som krävs för att kunna beivra dessa brott och få tag på dem som är förövare och se till att de kan lagföras och dömas.

Därutöver är det viktigt att det finns vuxna runt omkring barn – föräldrar, men också skolpersonal, fritidsledare och andra som barn kan bygga upp förtroende för så att de vågar berätta om övergrepp. Det är enda sättet för att man ska få kännedom om det och försöka gripa förövarna.

Detta är en bekymmersam utveckling. Det är mycket som är fantastiskt med sociala medier, men de gör det också lättare för förövare att komma i kontakt med barn. Det måste vi alla vuxna prata med våra barn om. Vi måste också prata på ett sådant sätt att barn inte ska känna att det är deras eget fel och deras egen skuld. Vi måste verkligen få ut detta i samhället, alltså att det alltid är förövaren som väljer att göra detta. Det är aldrig ett misstag från ett barn som gör att man blir utsatt för något sådant.

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.02 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 23 februari

SfU12 Pensioner

Punkt 1 (Pensionssystemet)

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 2 (SD)
4. res. 3 (C)
5. res. 4 (V)
6. res. 5 (KD)

Förberedande votering 1:

21 för res. 4

20 för res. 5

254 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Prot. 2021/22:72
24 februari

Förberedande votering 2:

27 för res. 3

21 för res. 4

247 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

55 för res. 2

28 för res. 3

211 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Jessica Wetterling (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Förberedande votering 4:

57 för res. 1

55 för res. 2

183 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

102 för utskottet

57 för res. 1

136 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 16 L, 2 MP

För res. 1: 57 M

Avstod: 55 SD, 28 C, 21 V, 20 KD, 12 MP

Frånvarande: 16 S, 13 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 2 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Leila Ali-Elmi (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 8 (Efterlevandestöd för barn i visst boende)

1. utskottet

2. res. 14 (M, SD, KD)

Votering:

163 för utskottet

132 för res. 14

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 28 C, 21 V, 16 L, 14 MP

För res. 14: 57 M, 55 SD, 20 KD

Frånvarande: 16 S, 13 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 2 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

SfU13 Medborgarskap

Punkt 1 (Förvärv av medborgarskap)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (KD)

Förberedande votering 1:

55 för res. 2

20 för res. 3

220 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

57 för res. 1

55 för res. 2

183 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

148 för utskottet

57 för res. 1

90 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 28 C, 21 V, 1 L, 14 MP

För res. 1: 57 M

Avstod: 55 SD, 20 KD, 15 L

Frånvarande: 16 S, 13 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 2 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Joar Forssell (L) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markrats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU44 Extra ändringsbudget för 2022 – Slopad karenstid för stöd vid korttidsarbete, förstärkt evenemangsstöd och andra åtgärder med anledning av coronaviruset samt kompensation till hushållen för höga elpriser

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU11 Apoteks- och läkemedelsfrågor

Punkt 2 (Dosdispensering)

1. utskottet

2. res. 2 (M, C, KD)

Votering:

176 för utskottet

103 för res. 2

16 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 55 SD, 2 C, 21 V, 14 MP

För res. 2: 57 M, 26 C, 20 KD

Avstod: 16 L

Frånvarande: 16 S, 13 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 2 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Tillgänglighet till läkemedel vid hälso- och sjukvård i hemmet)

1. utskottet

2. res. 4 (M, C, KD, L)

Votering:

174 för utskottet

121 för res. 4

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 55 SD, 21 V, 14 MP

För res. 4: 57 M, 28 C, 20 KD, 16 L

Frånvarande: 16 S, 13 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 2 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 4 (Patienters behov av viss förpackning och nationella prioriteringslistor)

1. utskottet

2. res. 5 (M, C, KD, L)

Votering:

161 för utskottet

121 för res. 5

13 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 55 SD, 21 V, 1 MP

För res. 5: 57 M, 28 C, 20 KD, 16 L

Avstod: 13 MP

Frånvarande: 16 S, 13 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 2 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Leila Ali-Elmi (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Vissa andra åtgärder för att förbättra tillgängligheten till läkemedel)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

240 för utskottet

55 för res. 7

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 57 M, 28 C, 21 V, 20 KD, 16 L, 4 MP

För res. 7: 55 SD

Frånvarande: 16 S, 13 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 2 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Prot. 2021/22:72

24 februari

Punkt 7 (Behandling med läkemedel vid psykisk ohälsa)

1. utskottet

2. res. 8 (SD, V)

Votering:

198 för utskottet

76 för res. 8

21 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 57 M, 28 C, 16 L, 13 MP

För res. 8: 55 SD, 21 V

Avstod: 20 KD, 1 MP

Frånvarande: 16 S, 13 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 2 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Maria Gardfjell (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 8 (Läkemedel och äldre)

1. utskottet

2. res. 10 (M, KD)

Votering:

178 för utskottet

77 för res. 10

40 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 S, 55 SD, 1 C, 21 V, 16 L, 1 MP

För res. 10: 57 M, 20 KD

Avstod: 27 C, 13 MP

Frånvarande: 16 S, 13 M, 7 SD, 3 C, 6 V, 2 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Lorentz Tovatt (MP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU12
Studiestöd
föredrogs.

Anf. 66 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill tydligt förklara mitt stöd till Ukrainas befolkning i den fruktansvärda situation som den befinner sig i på grund av Putins och Rysslands aggressiva attack. Även resten av världen blir starkt påverkad av detta.

Det är väldigt viktigt med demokrati, så givetvis måste vi fortsätta debattera och värna om vår demokrati. Jag går nu över till att prata om studiestöd.

Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation nummer 9 som handlar om studiestöd och om avskrivning av studieskulder för poliser.

Jag är väldigt stolt och glad över att vi har ett sådant generöst och bra studiestödssystem i Sverige. Vi har pratat om det här tidigare, men det är någonting som man alltid ska vara stolt över. Detta stöd ger möjlighet att läsa på gymnasienivå när man fyllt 20 år, komvux, universitetet eller högskola. Det är en väldigt stor möjlighet.

Fru talman! Jag träffar många engagerade studenter i mitt jobb som utbildningspolitiskt ansvarig för högskolefrågor. Bland annat har jag en blivande läkarkollega på läktaren här i dag. Jag vet att det finns ett stort intresse för studiestödsfrågor.

Jag träffade organisationen Sveriges förenade studentkårer i veckan. De är ansvariga för 400 000 studenter. Det är nästan en halv miljon personer, alltså en väldigt stor grupp. Det är viktigt att lyssna på studenterna när det gäller vad som bekymrar dem och vad som kan underlätta studierna.

Vi pratade om att studiestödet ger många möjligheter, men det innebär också en del bekymmer. Det är större skillnader nu mellan dem som studerar än hur det var tidigare. Man har olika familjesituationer. Man kanske är äldre än vad studenter tidigare ofta var. Boendet varierar beroende på var man läser. Det är oftast dyrare i storstäder och också svårt att få tag på bostäder. Det är alltså ganska varierande behov hos studenterna i dag.

Fru talman! Detta gör att vi måste anpassa studiestödssystemet till verkligheten. Jag är glad att vi gör det. Vi ser att det finns bekymmer och försöker rätta till dem.

Moderaterna har drivit fram frågan att man ska kunna ha studiemedel högre upp i åldrarna, vilket nu också är beslutat. Vi vill också att det ska vara fler studieveckor, och även detta är beslutat. Det är positivt och underlättar för många studenter som också kanske påbörjar en andra karriär för att kunna behålla ett jobb eller behöver mer kompetens för att kunna få ett jobb.

Ett bekymmer för studenterna är också, som jag sa tidigare, boendet. Det kan vara väldigt dyrt. Moderaterna vill även se en möjlighet till ett särskilt lån för boende som skiljer sig från det vanliga studiemedlet.

Studiestödet ger väldigt många möjligheter, men det ska också betalas tillbaka. Det är en självklarhet, men det är någonting som oroar studenterna. Det kan ibland vara så att man inte vågar ta ett lån och kanske därför inte påbörjar studier för att man är orolig för det höga studielånet.

Regeringen har lagt ett förslag om ett omställningspaket, som kallas omställningsstudiestöd, efter samtal med olika arbetsmarknadsparter. Syftet är att underlätta för att kunna studera högre upp i åldrarna och få en starkare ställning på arbetsmarknaden. Vi kommer att fatta beslut om detta under sommaren 2022.

Moderaterna är positiva till detta, men vi vet att det fortfarande finns en del frågetecken när det gäller dels hur det ska se ut, dels hur det ska finansieras. Vi vet dock att en del av finansieringen är att man ska höja räntan på studielånen, vilket givetvis oroar många studenter. Det är också bekymmersamt att man vill göra en retroaktiv höjning av räntan på redan tagna lån. Det motsätter vi oss tydligt från Moderaterna. Vi tycker att ett ingånget lån, ett ingånget avtal, inte kan ändras retroaktivt.

Fru talman! Det finns en annan grupp som vi särskilt tänker på, och det är polisen. Vi har en stor brist på poliser, och vi kommer att behöva allt fler poliser. Det finns också många andra bristyrken, men just här ser vi att det är ett stort bekymmer. Då räcker det inte att bara utöka antalet studieplatser, utan vi måste också motivera fler att läsa till polis.

Vi har därför ett förslag om att man ska kunna få sina studielån avskrivna efter att man har blivit färdig polis. Detta görs under fem år, vilket innebär att man under första året får en femtedel avskriven, och efter fem år är skulden helt avskriven. Om man hoppar av och inte fortsätter jobba som polis behöver man inte betala tillbaka det som man har fått avskrivet.

Vi tycker att det här är en viktig förändring, och det krävs en lagändring för att den ska gå igenom, vilket vi förstås vill att den ska göra.

Jag yrkar bifall till reservation nummer 9 som handlar just om avskrivning av studieskulden för poliser.

Anf. 67 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Jag vill såklart börja med att uttrycka mitt stöd för Ukraina och det ukrainska folket.

Nu är det valår, och visst märks väl det. Gamla förslag dammas av och lyfts upp från så kallad förenklad beredning till en förnyad beredning för att på så vis lättare kunna lyfta fram dem i debatten. Vi noterar att Sverigedemokraternas gamla förslag nu fångas upp av andra partier, paketeras om lite grann och sedan lanseras som någonting nytt och fräscht signerat ett nytt parti.

Vi välkomnar såklart att andra partier ansluter sig till vår politik, eftersom den är bra för Sverige. Men hade man ställt sig bakom våra förslag redan från början hade de kanske redan varit på plats nu, i stället för att avslås, gömmas undan, glömmas bort, grävas fram och sedan återlanseras som något nytt.

Fru talman! Låt mig ge ett väldigt konkret exempel.

Sverigedemokraternas förslag, som röstades ned av samtliga partier i riksdagen här i kammaren, var att åldersgränsen för hur sent i livet studiestöd kan erhållas ska kopplas till åldern för garantipension och sedan automatiskt följa med i relation till riktåldern för garantipension. På så vis behöver inte riksdagen löpande fatta nya beslut allteftersom åldern för pension ändras.

I år, 2022, kan vi i Miljöpartiets kommittémotion läsa att åldersgränserna i studiestödssystemet kopplas till riktåldern för garantipension och

därmed successivt höjs i takt med denna. Skillnaden mot Sverigedemokraternas förslag? Ingen alls. Det är nästan ordagrant detsamma.

Sverigedemokraterna välkomnar möjligheten att studera högre upp i åldrarna. Med en allt äldre och dessutom friskare befolkning är det också rimligt att även möjligheterna att skaffa sig en god utbildning följer samma utveckling.

Vi välkomnar såklart att Miljöpartiet ansluter sig till Sverigedemokraternas politik. Oftast brukar ta det ta lite längre tid att anamma vår politik för att sedan låtsas som att det regnar och föra fram den som sin egen. I det här fallet gick det alltså bara ett år mellan förslagen. Men vi delar såklart gärna med oss av våra idéer och förslag. Det viktiga är att riksdagen fattar beslut som är bra för Sverige och våra invånare, inte vem som lägger fram dem.

Fru talman! Sverige har ett väl utvecklat studiestödssystem, vilket är ett av världens mest generösa system för att möjliggöra studier för alla människor från alla samhällsklasser. Sverigedemokraterna vill bevara det här generösa systemet, eftersom samhället tjänar på en välutbildad befolkning.

Det är rättvist med ett system där alla människor får möjlighet att studera och utveckla sina kunskaper och förmågor. I vissa avseenden behövs ett ännu mer generöst system, i andra avseenden har systemet blivit alltför generöst.

Sverigedemokraterna föreslår att examinerade lärare som tar anställning i de områden som av Tillväxtverket klassificeras som landsbygdskommuner och glesa kommuner ska få 15 procent av sin studieskuld avskrivna varje år under den tid som de arbetar som lärare i just de kommunerna. Detta menar vi kommer att bidra till att delvis åtgärda lärarbristen i glesbygd och även till att bevara och återskapa en levande landsbygd samt i högre grad möjliggöra skolverksamhet.

I Sverige finns det så kallade studiestartsstödet, ett studiebidrag avsett för primärt nyanlända personer. Stödet skapar en orättvisa mellan grupper där andra än nyanlända är hänvisade till att finansiera sina studier med studielån. Studiestartsstödet som bidragsform innebär att den nyanlände slipper ta studielån, vilket innebär en ojämlig snedvridning i studiefinansieringen.

Enligt den senaste tillgängliga statistiken erhöll 6 300 personer studiestartsstöd under året. Av dessa utgjorde 70 procent studerande med utländskt medborgarskap. 5 procent av studenterna avbröt dessutom studierna, och enligt en samlad bedömning hade hälften av de studerande, ungefär 3 000 personer, studerat även om de inte hade erhållit studiestartsstöd.

Sverigedemokraterna föreslår att studiestartsstödet avvecklas snarast möjligt och att inga nya ansökningar om stöd ska beviljas.

När det gäller studielån säger reglerna att dessa lån ska börja återbetalas sex månader efter att man erhållit sin sista utbetalning. Den som däremot erhållit studielån tidigare betalar tillbaka direkt när studiestödet upphör.

För den individ som önskar mindre skuldsättning och som studerar utan studiestöd kan en besvärlig situation uppstå om man samtidigt som man studerar vidare tvingas påbörja sin återbetalning för de tidigare lånen.

Det ska självklart finnas gränser för hur länge en person ska ha rätt att avvakta med sin återbetalning, men Sverigedemokraterna föreslår att åter-

betalning av studielån inte ska behöva påbörjas under den tid en student utan nya studiemedel ägnar sig åt studier på heltid.

I dag uppger åtta av tio studenter att de studerar för att få jobb. Motivationen och viljan är det således inget fel på, men forskning visar på en betydande så kallad felutbildning hos den svenska arbetskraften. Fyra av tio högskoleutbildningar är rena förlustaffärer, i alla fall enligt statistiken. Man studerar helt enkelt fel inriktning – om målet är att få jobb, vill säga. En kvantitativ utbyggnad av det svenska utbildningssystemet ser Sverigedemokraterna därför inte som en säkerhet för att matchningsproblemen på arbetsmarknaden blir lösta.

Den individ som erhåller en utbildning på en lägre nivå riskerar att helt bli utan jobb samtidigt som den som erhåller en utbildning på en högre nivå men i en bransch där det saknas arbetstillfällen i stället erhåller ett arbete som inte ställer krav på kompetens motsvarande utbildningsnivån. Den som erhåller jobb riskerar alltså att vara överkvalificerad.

Felutbildning innebär också, med stor sannolikhet, att lönepremien påverkas negativt. Om många på arbetsmarknaden har formellt högre kvalifikationer än vad som krävs för aktuella jobb kommer lönerna också att vara förhållandevis låga för dessa personer. Med andra ord blir utbildningspremien låg, vilket ytterligare bidrar till att arbetsmarknaden får matchningsproblem.

Sverigedemokraterna föreslår därför att man ska uppmuntra studenter att gå de utbildningar där det finns ett stort behov från arbetsmarknaden och som är viktiga för Sveriges ekonomi och framtida utveckling. Vi föreslår därför att studenter som läser någon av de tio utbildningar som har störst arbetskraftsbrist ges ett högre studiebidrag.

Fru talman! Jag vill därför avsluta mitt anförande med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 5 om just höjda studiebidrag.
(Applåder)

Anf. 68 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Det är en oerhört mörk dag i Europa när en auktoritär regim invaderar ett demokratiskt land i vår närhet. Putins Ryssland och dess agerande med en storskalig militär operation som innebär ett stort lidande för den ukrainska befolkningen behöver tydligt fördömas. Vi riksdagsledamöter här och övriga omvärlden visar solidaritet med den ukrainska befolkningen.

Jag kan förstå att det känns lite konstigt att denna dag också debattera andra inrikespolitiska frågor, men det är viktigt att det demokratiska arbetet i Sverige fortgår.

Vi diskuterar i dag studiestöd med anledning av motioner som inkommit under den allmänna motionstiden. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 från Centerpartiet.

Under mandatperioden har det genomförts en del reformer där Centerpartiet inom ramen för januariavtalet har varit involverade för att förbättra och utveckla möjligheten till studiemedel. Vi har varit med och höjt åldersgränsen för när man får möjlighet att ha studiemedel så att människor kan ställa om och omskola sig senare i livet.

Till våren kommer det också en proposition om omställningsstudiestöd. Den har sin grund i den överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter som har inneburit att det görs förändringar i arbetsrätten med mer

flexibilitet men som också innebär ett kraftfullt paket med omställningsstudiestöd så att människor senare i livet med goda ekonomiska förutsättningar kan växla spår eller fördjupa sina kunskaper. Så får man fortsatt kraft på arbetsmarknaden och kan ta nya jobb med anledning av den omställning som sker inte minst i spåren av digitalisering och automatisering. Så skapas förutsättningar för att fler människor ska kunna arbeta längre och utvecklas genom hela livet.

Just möjligheten att studera högre upp i åldrarna och att omskola sig senare i livet ser vi från Centerpartiet som en central del i Sverige. Detta fortsätter vi att utveckla, och jag ser fram emot att få fördjupa diskussionerna om omställningsstudiestödet när propositionen kommer till riksdagen.

Fru talman! I det här betänkandet tittar Centerpartiet också framåt på reformer för att utveckla studiemedelssystemet och studiestödet i Sverige. Vi ser ett behov av ett mer flexibelt studiemedelssystem som möjliggör för och premierar studenter som läser snabbare men som också skapar förutsättningar och möjligheter för studenter som behöver läsa i långsammare takt. Det kan till exempel handla om att vi behöver förbättra möjligheten att vara deltidssjukskriven. Där ser vi ett behov av reformer framöver.

Det behöver också bli lättare att förena familjeliv med studier och på så sätt möjliggöra ett mer jämställt studiemedelssystem. Vi i Centerpartiet har sett att de som har det tuffast är ensamstående föräldrar som ska studera. Eftersom heltidsstudier ska ske på just heltid behöver vi titta på hur vi kan skapa bättre förutsättningar för ensamstående föräldrar.

Centerpartiet pekar vidare ut en inriktning som handlar om jämställda utbetalningar. I andra system har man säkerställt att utbetalningarna sker på ett jämställt sätt. Men inom studiemedelssystemet finns delar som är kopplade till tilläggsbidraget när man har barn, och de behöver justeras för att skapa förutsättningar för ett jämställt uttag om båda föräldrar studerar.

Det är viktigt för Centerpartiet att möjligheten att bo och leva i hela landet utvecklas. Vi måste möta det kompetensbehov som finns i stora delar av landet. Det gäller inte minst läraryrket. Den är större på landsbygden än i andra delar. Bristen på högskolekompetens är stor i många landsbygdskommuner. Därför har vi sedan tidigare arbetat för, och kommer att fortsätta att arbeta för, möjligheten att skriva av studiemedel för de personer som efter studierna flyttar till eller flyttar tillbaka till landsbygdskommuner. På så vis kan vi skapa möjligheter för människor att bo och leva i hela landet, och företag och offentlig sektor får möjlighet att få tag på den kompetens som behövs.

Anf. 69 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 10.

Likt många andra här i kammaren i dag vill även jag ta upp situationen i Ukraina och det folkrättsvidriga brott som Ryssland begår just nu. Jag tror att jag talar för alla demokratiska krafter när jag säger att våra tankar är med det ukrainska folket.

Fru talman! För att studiestödssystemet ska bli mer rättvist än det är i dag och därmed kunna motverka snedrekrytering på ett bättre sätt behöver det förändras i grunden. Vänsterpartiets vision är att på sikt införa studielön och jämställa studier med arbete. En investering i studielön åt dem som

studerar måste på sikt anses vara ekonomiskt och socialt mest gynnsamt för både den studerande och hela samhället. Det skulle betyda större möjligheter för studenter att få en bra utbildning, och det skulle öka deras förmåga till aktivt deltagande i samhällslivet. Det är i samhällets och demokratins intresse att människor är välutbildade. Med studielön skulle även studerande få tillgång till trygghetssystemen, och många av de sociala och ekonomiska problem som studenter har i dag skulle lösas.

Det ska vara möjligt att få studiemedel under hela sin studietid. Vänsterpartiet vill att andelen bidrag i studiemedlen ska öka för att skuldbördan inte ska bli mer betungande. Det ska också finnas möjlighet att få förhöjt bidrag under vissa villkor. Med högre bidrag och lägre lån underlättas återbetalningen av studielånet.

Vi vill att studerandevillkoret i arbetslöshetsförsäkringen ska återinföras. Studiemedel som går att leva på är en nödvändig förutsättning för att kunna studera på heltid och därmed kunna skapa utbildningar av hög kvalitet. Studiemedlets rekryterande effekt till högre utbildning ska inte underskattas även om undersökningar visar att de från studieovana hem oftare tar ut hela lånedelen medan studenter från studieovana hem oftare jobbar vid sidan om för att minska sin låneskuld.

Fru talman! Studiemedlets utformning är därför både en fråga om studiernas finansiering och rekryteringen till högre utbildning.

En viktig del i studenters ekonomiska trygghet är rätten att kunna vara sjuk. Det finns dock i dag flera problem när det gäller studenters tillgång till sjukförsäkringen. Den som har en dokumenterad kronisk sjukdom kan sedan 2018 också i vissa fall få möjlighet att vara sjukskriven på deltid även vid heltidsstudier om sjukdomen kan innebära längre sjukperioder. För den som av olika anledningar inte kan bedriva studier på heltid och som är sjukskriven på deltid finns fortfarande ingen möjlighet att kombinera sjukskrivningen med studier.

Förändringar behöver göras för att ge studenter en grundläggande trygghet inom föräldraförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Därutöver, menar Vänsterpartiet, behöver åldersgränsen för bostadsbidrag ses över.

I den statliga offentliga utredningen *Ökad trygghet för studerande som blir sjuka* konstaterar utredaren att uppdraget inte omfattade personer med funktionsnedsättning. För att fler personer med funktionsnedsättning ska kunna känna sig ekonomiskt trygga vid studier måste även tryggheten för dem utredas.

Fru talman! Under pandemin blev det tydligare än någonsin hur viktigt det är att alla får möjlighet och tillgång till utbildning samt att trösklarna in måste vara så låga som möjligt. Rekordmånga har sökt till högskolor, universitet, yrkeshögskolor och folkhögskolor. Samtidigt kan vi konstatera att föräldrars utbildningsbakgrund, klasstillhörighet och sociala förutsättningar är faktorer som spelar allt större roll för ungas möjligheter att bli antagna och klara av en högre utbildning.

Nyligen presenterade regeringen ett förslag på ett nytt omställningsstudiestöd. Vi tycker att det är bra. Omställningsstudiestödet ska göra det enklare för personer med arbetslivserfarenhet att vidareutbilda sig eller läsa en helt ny utbildning för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Det är en bra idé, men samtidigt föreslår man att reformen finansieras genom en extrem höjning av räntan på studiemedlets lånedel, från dagens i princip

noll procent till 0,5–0,6 procent. Detta har mött stora protester, som även vi i Vänsterpartiet ställer oss bakom.

Fru talman! I dag har 85 000–90 000 personer skulder hos Kronofogden på grund av studieskulder som de har haft problem med att betala tillbaka. Antalet skuldsatta har ökat genom åren, och påminnelseavgifterna har också blivit allt högre. Därför är det svårt att förstå varför regeringen i detta läge väljer att höja räntan och därmed skuldsätta ytterligare personer, vilket även höjer trösklarna till högre utbildning. I och med detta förslag väljer också regeringen att ställa ungas möjligheter till utbildning mot äldres möjligheter att ställa om mitt i livet, vilket vi inte tycker är korrekt.

Fru talman! Låt mig ta upp ett anförande som hölls tidigare här i debatten. Det är alltid kul när partier tar efter andra partier, i detta fall Vänsterpartiet. Det är kul eftersom Vänsterpartiets politik är bra för Sverige. Jag menar såklart Sverigedemokraterna, eftersom frågan om avskrivning av studiemedel är något som Vänsterpartiet har haft som förslag redan innan Sverigedemokraterna ens existerade i Sveriges riksdag.

Fru talman! Den demografiska utvecklingen på landsbygden kommer att leda till att personalförsörjningen inom de offentliga välfärdstjänsterna på landsbygden sätts under press. Det handlar i första hand inte om att specifika kompetenser saknas utan att arbetskraftsutbudet är för litet. Landsbygden har kompetensbrist inom bland annat tjänstenäringar, välfärdsyrken och bygg och anläggning. Små och medelstora företag i landsbygdskommuner hindras mer av brist på lämplig arbetskraft än i övriga kommuner.

Det kommer även att råda brist inom flera av välfärdens yrkeskategorier, framför allt på omvårdnadspersonal. Det är främst ökad efterfrågan inom äldreomsorgen som driver på utvecklingen.

Även arbetet med klimatomställningen kommer att innebära att det krävs nya insatser för att säkerställa kompetensförsörjningen på landsbygden. Ett sätt att öka intresset för att bosätta sig och arbeta på landsbygden är att göra som man har gjort i Norge. Man har helt enkelt en avskrivning av studiemedel för personer med högskoleexamen som väljer att arbeta inom bristyrken och flytta till områden där det finns rekryteringsproblem, det vill säga på landsbygden. Vi vill därför att regeringen ska uppdraga åt berörda myndigheter att ta fram en modell för att delar av studielånet kan avskrivas för personer som erhåller högskoleexamen och börjar arbeta i landsbygdskommuner.

Anf. 70 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Även jag vill uttrycka mina största sympatier när det gäller den fruktansvärda situationen i Ukraina och fördöma Rysslands invasion. Jag och Kristdemokraterna vill uttrycka vårt starkaste stöd för Ukraina och dess befolkning.

Vad vi än debatterar i kammaren här i dag kan tyckas lite smått. Men att upprätthålla våra demokratiska processer, att stå upp för den rätten och att hålla den stark är kanske det viktigaste vi kan göra.

Fru talman! I Sverige har vi ett av världens mest generösa studiestödssystem. Det är något vi verkligen ska vara stolta över, inte minst i dessa dagar då demokratin och människors rättigheter och friheter är starkt hotade i Europa och i vår närhet. Sveriges studiestöd ger alla som vill börja studera, oavsett bakgrund, nödvändiga ekonomiska förutsättningar. Alla

delar av studiestödet, det vill säga studiebidrag under gymnasietiden, bidrag till elever med funktionsnedsättning, lärlingsersättning och studiemedel med bidragsdel och lånedel, ska sammantaget bidra till att utjämna skillnader i ekonomiska förutsättningar mellan enskilda och mellan grupper i samhället.

Fru talman! För elever som går i gymnasieskola utgår studiebidrag med samma belopp som för barnbidraget från och med att eleven fyllt 16 år. Familjer med mycket låg inkomst har dessutom möjlighet att söka ett extra tillägg. Förutsättningen för att kunna söka extra tillägg är att familjens samlade beskattningsbara inkomst inte överstiger 125 000 kronor på ett helår. Denna inkomstgräns har varit densamma under lång tid. Vi kristdemokrater vill därför se över hur det extra tillägget förhåller sig till andra stödsystem som syftar till att förbättra stödet till barn och barnfamiljer som lever i ekonomisk utsatthet. Jag vill därför yrka bifall till reservation 3 under punkt 1.

Vi menar att man vid den översynen också bör se över det faktum att studiebidraget under gymnasietiden bara betalas ut under läsåret, från september till och med maj. Även om det finns möjlighet att söka extra tillägg för juni kan det skapa problem för familjer som lever i ekonomisk utsatthet att studiemedel för gymnasiestudier inte betalas ut under sommaren.

Fru talman! Jag vill ta tillfället i akt att nämna fribeloppet, det vill säga den summa som en student kan tjäna utan att nivån på studiemedlet sänks. Vi kristdemokrater var tidigt pådrivande för att fribeloppet skulle slopas när utbrottet av covid-19 utsatte sjukvården och omsorgen för stora påfrestningar. Förutom att fribeloppet som princip begränsar studentens eget beslut om hur mycket tid och kapacitet han eller hon har att arbeta vid sidan av studierna begränsade fribeloppet också möjligheten att förstärka bemanningen inom vård och omsorg under pandemin.

Jag är tacksam över att regeringen till slut agerade och slopade fribeloppet under pandemin. Det skedde i flera steg, först för 2020 och sedan för 2021 i två steg. Nyligen gav man också besked om att det slopas under första halvåret 2022. Det är bra, men vi kristdemokrater vill gå längre och utreda förutsättningarna för att fribeloppet kan slopas helt och hållet.

Fru talman! Vi menar att det finns ett värde i att ge människor möjlighet att öka sin inkomst under studietiden, inte minst då hyran alltför ofta åter upp en stor andel av studiestödet. Likaså finns det ett värde i att studenter kan etablera sig tidigt på arbetsmarknaden.

Vi ser det som positivt att studenter arbetar under studietiden – så länge studierna inte blir lidande, såklart. Men universitets- och högskolestudenter är vuxna människor, och de krav på studieresultat som finns för att man ska få behålla studiestödet är bra. Utifrån de reglerna har vi kristdemokrater full tillit till att den enskilde har förmåga att balansera studier och arbete och bedöma sin egen kapacitet och livssituation.

Anf. 71 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Sverige har ett av världens mest generösa studiemedelsystem. Många som lyssnar på debatten och är i salen har säkert använt sig av det för att få tillgång till högre studier som det annars hade varit svårt att få ta del av. Det är något som vi ska värna. Det har lett till att vi har en väl utbildad befolkning, hög utbildningsgrad, stor andel forskare och en framskjuten position som bildningsnation. Studenter i alla skeden av livet

som väljer att studera investerar tid och pengar i sin egen och Sveriges framtid. Ett starkt studiestödssystem är också ett viktigt sätt för oss att investera i studenterna.

Att utgå från studentperspektivet är viktigt för att höja kvaliteten i utbildningen. Det handlar om att ha ett helhetsperspektiv på studenternas förutsättningar och livs- och studiesituation för att motverka förhållanden som stjäl fokus från studierna. Där finns stor potential. Om vi möjliggör för studenterna att fokusera mer på studierna och mindre på annat använder vi våra gemensamma resurser på ett mer effektivt sätt och ökar möjligheterna för hög utbildningskvalitet. Här spelar studiestödet en stor roll.

Vi har också en arbetsmarknad som är i förändring. Även den kräver att studiemedelssystemet kan justeras för att passa de behov vi har. Det ska ge människor goda möjligheter att ställa om mitt i livet, att vidareutbilda sig eller kanske utbilda sig till ett helt nytt yrke.

En påtaglig distraktion för många studenter är den ekonomiska stressen, som tar stort utrymme i vardagen. Att stärka studenternas ekonomi är därför en central del i att ge dem bättre förutsättningar för att lyckas med studierna genom att kanske öka studietakten och höja kvaliteten i utbildningen.

Det finns många kostnader i en students budget: kurslitteratur, resor, boende och mat. Alla delar kan såklart minskas på olika sätt, ibland genom politiska initiativ. Det kan handla om att litteratur ska tillhandahållas i högre grad digitalt via universitetsbibliotek. Kurslitteratur kan verkligen vara en stor kostnad, särskilt på vissa utbildningar. Det kan handla om att studenten lätt kan transportera sig till sitt lärosäte med bra och billig kollektivtrafik. Det kan handla om cykelinfrastruktur i studentstäder, om lägre hyror och om större tillgång till studentbostäder. Det kan även handla om hur verksamheterna för att underlätta vardagen på lärosäten fungerar när det gäller restauranger, möjligheten att värma mat och annat.

Miljöpartiet anser att vi bör fortsätta att höja bidragsdelen i studiestödet. Det har redan gjorts relativt nyligen, men vi anser att man ska fortsätta att se över det. Ekonomiska förutsättningar tvingar nämligen ofta studenter att arbeta vid sidan av studierna. Och som några tidigare har nämnt är det inte nödvändigtvis något dåligt. I lagom omfattning kan det vara bra. Men jag har också erfarenhet av att arbeta som lärare på universitet, och studenter kanske inte alltid ser hur mycket de missar att tillgodogöra sig av sina studier på grund av att de fokuserar för mycket på att få ekonomin att gå ihop.

Det kan vara så att det inte handlar om en egen önskan att utifrån sin kapacitet arbeta extra för att förstärka ekonomin, utan det kan vara en nödvändighet att arbeta för att få ekonomin att gå ihop. Det drabbar studenterna. Möjligen hankar de sig fram till godkänt och tillräckliga kunskaper, men när man undervisar ser man vilken skillnad det är för den som har tillräckliga kunskaper och för den som verkligen lägger ned mycket tid och kraft på sina studier. Det är ändå kunskapen som den studerande är ute efter i högre utbildning. Risker finns att studieresultaten blir sämre om den studerande arbetar för mycket och inte klarar av att hålla studietakten.

Därför tycker Miljöpartiet att studenter bör ha goda möjligheter att arbeta under sommarmånaderna utan att slå i taket för fribeloppet. Vi bör genomföra förslaget i studiestödsutredningen om åldersdifferentierade fribelopp för hur mycket man kan tjäna innan rätten till studiestöd sjunker.

Förslaget innebär en tredelad åldersindelning där yngre studenter har ett lägre fribelopp än äldre studenter. Förhållandena ser helt enkelt olika ut i olika skeden av livet. Därutöver bör man också utreda särskilda villkor för sommarjobb inom ramen för fribeloppet.

Ekonomisk trygghet innefattar mer än studiestödet. Här spelar försäkringssystemen in. Sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar behöver anpassas bättre till studenternas situation. Studier med studiemedel bör vara grundande för a-kassa så att utexaminerade studenter får del av ersättningen vid arbetslöshet efter examen. Det finns till exempel ett förslag om att införa examensvillkor som ger rätt till a-kassa upp till hundra dagar efter examen. Det är något som man bör beakta i sammanhanget.

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nummer 6 under punkt 2.

Jag instämmer i tidigare ledamöters uttryck för solidaritet med det ukrainska folket i den fruktansvärda situation de nu befinner sig i.

Anf. 72 PIA NILSSON (S):

Fru talman! Även jag vill å det kraftfullaste fördöma Rysslands pågående invasion av Ukraina, och jag vill uttrycka mitt starkaste stöd till det ukrainska folket.

Fru talman! Sverige är ett fantastiskt land. Vi har mycket att vara stolta över; en unik välfärd, framstående forskning, yrkesskicklig arbetskraft – och allt fler blir alltmer välutbildade.

För oss socialdemokrater har det alltid varit självklart att vidga utbildningsmöjligheterna för alla, oavsett var i landet du bor eller var i livet du befinner dig. Det ger oss möjlighet att förverkliga våra drömmar och bidra till Sverige som kunskapsnation. Nyttan är individens, men också hela samhällets.

Och resultaten, fru talman, har inte låtit vänta på sig.

Det är inte för inte som 450 000 studerar på våra högskolor och universitet i dag. Det är en ökning för fjärde året i rad, och vi är uppe på aldrig tidigare skådade nivåer.

Det är inte för inte som närmare 80 000 studerar vid yrkeshögskolan, där i princip alla får jobb. Och det är inte för inte som flertalet av de 400 000 studerande på komvux läser in en gymnasiebehörighet för att kunna få jobb.

För de allra flesta av dessa hundratusentals studenter hade studier inte varit möjligt utan vårt generösa studiestöd. Ett studiestödssystem som reformeras efter människors olika förutsättningar att studera och som går hand i hand med förändrade kunskapskrav på arbetsmarknaden är en grundsten i vårt samhällsbygge.

Fru talman! Låt mig göra några nedslag i studiesystemets historia.

Året är 1897, och i Stenbrohult föds Hjalmar Oskar Ahlberg. Han växer upp med föräldrar och åtta syskon. Trots familjens svaga ekonomi och faderns bristande förståelse bär Hjalmar på en innerlig önskan, nämligen att få studera.

Vid 17 års ålder får Hjalmar ett erbjudande att delta i en vinterkurs på en folkhögskola. Han går till postsparbanken, tar ut sitt samlade kapital på 36 kronor och beger sig till skolan. Penningbekymren gör att studierna måste avbrytas. I stället börjar han på sin vapentjänstgöring. När värnplik-

ten slutförts återupptar Hjalmar Ahlberg sina studier under mycket svåra ekonomiska förhållanden.

I början av år 1919 kommer så äntligen ett kungörande från staten om räntefria studielån för underlättande av studiemöjligheter för begåvade men fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter. Hjalmar går till skolans rektor och ber om vitsord till en ansökan. Rektorn beskriver honom som en ”mycket god begåvning”. Hjalmar beviljas ett studielån och kan därmed fullfölja sina studier fram till folkskolläroexamen våren 1921.

Fru talman! Reformerna i studiestödssystemet har sedan dess avlöst varandra i relativt snabb takt.

År 1957 infördes det allmänna studiebidraget på 34 kronor per månad för elever i åldern 16–18 år.

Det nuvarande systemet med bidrag och lån införs 1965, och grunderna finns fortfarande kvar.

År 1975 kom vuxenstudiereformen, som innebar att vuxna fick möjlighet att läsa på gymnasienivå med ett studiestöd motsvarande a-kasseersättningen.

År 1997 såg kunskapslyftsreformen dagens ljus, som ett led i förnyelsen av arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Det blev 170 000 fler låntagare och en rejäl tillväxt i samhället.

Under 2000-talet höjdes studiestödet i omgångar och fribeloppets gränser likaså.

Fru talman! Vi socialdemokrater fortsätter oförtrutet vidare på den inslagna banan, det vill säga när samhället kräver arbetsmarknadsreformer anpassar vi studiestödet. Ett belysande exempel är reformen om studiestartstödet på maximalt 50 veckor, som ger vuxna arbetslösa med låg utbildning möjlighet att läsa in en gymnasiebehörighet för att öka chanserna till jobb. Förra året lade det stödet grunden för en ljusare framtid för drygt 7 800 individer, vilket är det högsta antalet sedan stödet infördes 2017. Merparten är kvinnor som har valt en bristyrkesutbildning. CSN:s undersökningar visar att upp till 60 procent väljer att läsa vidare när de 50 veckorna är slut. Det är en stor seger för den enskilde, förstås, men det är en lika stor vinst för samhället i övrigt.

En annan viktig och uppskattad reform var den höjda bidragsdelen på 300 kronor i månaden som vi drev igenom tillsammans med Vänsterpartiet 2018 för att underlätta ekonomin för hundratusentals studenter.

Andra exempel på anpassat studiestöd är körkortslånet för arbetslösa och 19–20-åringar med gymnasieexamen för att öka utsikterna till jobb.

Från och med den 1 januari i år trädde reformen om höjd åldersgräns till 60 år för rätten till studiemedel i kraft. Vi lever som bekant längre, och arbetsmarknaden har förändrats – alltså anpassar vi studiestödsreglerna.

Fru talman! Som om inte alla de redan uppräknade reformerna vore nog kommer Sverige att få ett helt nytt omställningsstudiestöd, riktat till dig som är mitt i arbetslivet, har arbetslivserfarenhet och är van vid att ha en arbetsinkomst. De allra flesta kommer att kunna studera med upp till 80 procent av sin tidigare lön under totalt 44 heltidsveckor med början den 1 januari 2023. Den här stora trygghetsreformen införs för att man ska kunna växla upp och växla om under sitt yrkesliv för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Vilka möjligheter och livschanser det kommer att ge!

Fru talman! Jag vill lite kort kommentera frågan om avskrivning av studieskulder, som några av oppositionspartierna har reserverat sig till förmån för.

Vår principiella inställning är att studiestödssystemet inte bör användas som ett regionalpolitiskt instrument. Det ligger snarare inom andra politikområdens ansvar. Att använda det så ligger heller inte i linje med studiestödets nuvarande mål.

Avskrivning av studieskulder för vissa yrkesgrupper skulle också kunna leda till att låntagarna uppfattar systemet som orättvist, det vill säga att vissa premieras men andra inte. Studier visar att individer agerar utifrån kortsiktig ekonomisk rationalitet när det gäller studieval. Därför är det sannolikt att högre bidrag är mer träffsäkert och har större effekt på rekryteringen än kommande låneavskrivningar. Bidrag innebär dessutom att alla studiestödstagare får del av subventionen, även de som inte utnyttjar lånesystemet.

Fru talman! Det kan inte sägas nog många gånger att Sveriges framgångar som kunskapsnation inte hade varit lika självklara utan vårt generösa studiestöd. Hur hade det annars gått för den fattige Hjalmar Oskar Ahlberg i Stenbrohult i Småland, som tack vare ett studielån lyckades få sin folkskoleexamen 1921? Och vad hade det blivit av vuxenstudiereformen 1975, Kunskapslyftet 20 år senare och för den delen majoriteten av dagens 450 000 högskolestudenter utan ett anpassat studiestöd?

Det är därför, fru talman, som jag i detta anförande har valt att sjunga studiesystemets lov. Det ger individen frihet att forma sitt eget liv och stärker Sveriges möjligheter att fortsätta vara en ledande kunskapsnation i världsklass.

Det finns som sagt mycket att vara stolt över i vårt fantastiska land.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 73 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi är två liberaler i utbildningsutskottet. Maria Nilsson, som ansvarar för frågor som rör högre utbildning och studiestöd, blev kallad till ett extrasammanträde i riksdagens EU-nämnd till följd av den ryska invasionen av Ukraina. Därför har jag bara fyra minuter till mitt förflöende som siste talare i denna debatt.

Inledningsvis vill jag säga att jag tycker att det är svårt att uppbringa kraft för ett brandtal om Centrala studiestödsnämnden med tanke på det som just nu sker på vår kontinent. Vi har en aggressiv, imperialistisk diktator som ägnar sig åt att försöka möblera om vår kontinent igen. Vi har sett det här förut. Vi vet precis vad det kan leda till. Vi ser nu hur Kiev håller på att falla – kanske medan vi diskuterar studiestöd – och hur Ryssland fullkomligt strösslar kryssningsrobotar över Ukraina, som knappt har något luftvärn att försvara sig med mot detta.

Vi har från Liberalernas sida en samlad politik för de här frågorna. I våra utbildningspolitiska motioner i riksdagen och även i vår budgetmotion som läggs fram på hösten ser man våra resursallokeringar för studiestöd och så vidare. För den som vill förkovra sig djupare i detta är det utgiftsområde 15 i statens budget. De frågorna har debatterats väldigt mycket under hösten. Det vi nu diskuterar är ett antal motioner och annat.

Jag vill på denna korta tid beröra en specifik fråga. Det är frågan om den aviserade mycket kraftiga höjningen av räntan på studielån.

Från Liberalernas sida är vi mycket kritiska mot detta. I praktiken innebär en stor räntehöjning på studielån att utbildning blir dyrare, och när utbildning blir dyrare höjs trösklarna för att gå längre utbildningar. Det är något som vi vänder oss mot. Vi vill i stället att det ska löna sig väldigt mycket att läsa utbildningar som är långa och krävande, inte minst teoretiska utbildningar. Det är viktigt för samhället, och det ska också löna sig för individen framöver.

Vi ser i en jämförelse med andra länder runt om i världen att det i Sverige tyvärr lönar sig för lite att vidareutbilda sig och läsa längre utbildningar på universitetsnivå.

Man ska också veta att det här slår extra hårt mot kvinnodominerade akademikerkyrken. Det är ju så att det finns löneskillnader på svensk arbetsmarknad som är orimliga och oacceptabla. Generellt tjänar kvinnor 85 procent av vad män tjänar på svensk arbetsmarknad. Men ju högre utbildningsnivå individen har, desto mer ojämlik är lönen. Det innebär att högt utbildade kvinnor som arbetar heltid tjänar endast 78 procent av den lön som högt utbildade män tjänar. Vi har alltså större löneskillnader mellan högt utbildade än på arbetsmarknaden i stort, vilket innebär att om man gör det dyrare att utbilda sig med drastiskt höjda räntor på studielån kommer det att slå särskilt hårt mot kvinnodominerade akademikerkyrken. Det är det främsta skälet, i alla fall för mig, att säga nej till detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 12 Förskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU13
Förskolan
föredrogs.

Anf. 74 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Svårigheterna i svensk förskola är tyvärr många, och i alltför många år har regeringen inte gjort tillräckligt. Under denna debatt vill jag beröra en del av de åtgärder som behöver vidtas för att vi ska komma till rätta med denna situation.

Jag vill att man ska komma ihåg att varje gång man talar om problem med ordning, resultat och måluppfyllelse i svensk grundskola bör man ha sett det komma redan i förskolan. I svenskt skolväsen måste varje stadium räknas, och att agera i sista minuten måste bytas ut till att agera i första stund.

Tänk att kunna språket i det land du bor och lever i, att förstå vad andra säger och att kunna göra din egen röst hörd. Det är vår skyldighet som riksdagsledamöter men också som vuxna individer i detta land att säkerställa varje barns rätt till svenska språket. Utan det är risken stor att barnet blir en främling i sitt eget hemland, och så kan vi inte ha det i Sverige.

Därför vill Moderaterna att varje barn ska genomgå en språkscreening vid BVC:s treårskontroll. Då kartläggs språkutvecklingen, och för den som

behöver det fastställs behovet av språkförskola. Språkförskolan ska vara obligatorisk och alltså gälla för varje barn som behöver det. Så lägger vi grunden till ett fritt liv i ett fritt land.

Ska detta vara möjligt måste vi komma till rätta med den enorma brist på förskollärare som finns. Moderaterna vill att vi gör det mer attraktivt att arbeta inom förskola och att vi skapar fler vägar till möjlig anställning. Karriärstegsreformen måste därför gälla även förskolan, och vi behöver en kompletterande pedagogisk utbildning för akademiker och arbetsverksamma som vill ta anställning i vår förskola.

Vad vi också behöver göra är att se till att barn som tidigt uppvisar behov av mer stöd faktiskt får det. Med Moderaternas förslag blir specialpedagoger och speciallärare en naturlig del av förskolors arbetslag. Det skulle gynna alla barn.

Varje barn och alla föräldrar bör kunna förvänta sig en förskola eller pedagogisk omsorg i toppklass. Men det är tyvärr inget man i dag kan ta för givet. Med ett system som är ojämnt i tillståndsgivning och tillsyn blir det inte riktigt bra. Både kommuner och skolor menar att dagens system inte fungerar och att det dessutom är svårt att upprätthålla. Därför måste Skolinspektionen ta över all tillståndsgivning och all tillsyn. Bara så kan vi garantera en god pedagogisk kvalitet för varje barn.

Fru talman! I morgon är det exakt ett år sedan den här riksdagen röstade igenom vårt förslag om att genomföra en övergripande utredning av svensk förskola. Detta är något som har efterfrågats av facken, professionen och forskarna. Vi väntar dock fortfarande på att regeringen ska verkställa riksdagens beslut. Helt ärligt kan inte Socialdemokraterna ducka det ansvar de har gentemot varje lärare och varje barn att skyndsamt påbörja detta arbete.

Jag vill yrka bifall till reservation nummer 8.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag uttrycka mitt stöd för det ukrainska folket – vi sörjer deras förluster. Sverige behöver svara på Putins fullskaliga invasion med mer än fördömanden, och min förhoppning är att statsministern starkt står för en sådan ståndpunkt i kväll.
(Applåder)

Anf. 75 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! I år är det 50 år sedan dagis blev förskola. Det är 87 år sedan Alva Myrdal drev igenom folkbarträdgården för alla, och det är 168 år sedan den första barnkrubban öppnade på Kungsholmen i Stockholm. Faktum är att lokalerna på Kungsholmen fortfarande finns kvar, och enligt uppgift bedrivs förskola där än i dag. Men vi kan förhoppningsvis utgå från att det skett lite förändringar av såväl pedagogiken som de fysiska lokalerna sedan dess.

Samtidigt som det har skett enorma förändringar sedan den första barnkrubban finns det andra delar där det ibland känns som att det inte har hänt någonting alls. Än i dag, 2022, finns det nämligen barn som far illa, av den enkla anledningen att lagen inte hänger med. Men vi som befinner oss i dessa lokaler har mandatet att förändra lagen och ta bort de hinder som riskerar att leda till att barn faller mellan stolarna.

Ponera att en förälder är kraftigt alkoholiserad och att detta leder till allvarliga missförhållanden för den personens barn. Inga kläder tvättas, det finns inte mat, sömnen blir bristande på grund av fester och hög volym.

Och när barnet inte gör som föräldern säger leder det till våld, ren barnmisshandling.

Personalen på förskolan börjar se tecknen. Barnet i fråga verkar inte må speciellt bra utan är magert och blekt och drar sig undan. Kanske blir barnet utåtagerande mot andra barn. Man blir såklart orolig och tar en dialog med föräldern i fråga, som svarar att allt är bra hemma och inte alls förstår vad det kan bero på. Föräldern kanske snarare överför ansvaret på förskolan och menar att de inte har gjort sitt jobb med barnet.

När frågorna återkommer gång på gång inser föräldern till slut att det nog bara är en tidsfråga innan sanningen kommer fram. Då byter man förskola – kanske byter man till och med till en annan huvudman. Cirkusen börjar om, och det dröjer ett tag innan frågorna börjar komma. När frågorna börjar bli besvärliga sker återigen ett byte av förskola. Den här gången flyttar man till grannkommunen.

På det nu tredje varvet av frågor från förskolan hinner det hela ändå inte uppmärksammas tillräckligt innan det är dags för sommarlov, och efter sommarlovet är det dags för grundskolan i stället – ny plats, ny personal – och allt börjar om igen.

Det jag nu har berättat har skett i verkligheten. Det enda positiva i denna historia är att den slutar någorlunda lyckligt, för till slut lyckades en lärare knyta en så nära kontakt med eleven att denne till slut vågade berätta om sin kraftigt alkoholiserade mamma. Då var eleven tio år. I dag mår eleven enligt uppgift bra.

För att information ska kunna delges mellan förskolor, huvudmän eller kommuner eller mellan för- och grundskola krävs samtycke. Ett barn kan inte ge sitt samtycke, så ansvaret hamnar därmed på vårdnadshavaren. Hur många vårdnadshavare kommer att ge sitt samtycke om informationen innehåller något som de vill gömma eller dölja?

Vi är en lagstiftande församling. Vi kan ändra lagen. Vi kan åtgärda de brister som ledde till att det dröjde nästan tio år innan denna elev fick hjälp. Jag vill därför yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 4 om informationsöverföring för att revidera regelverket för orosanmälningar för att möjliggöra informationsutbyte mellan förskola och grundskola eller vid byte av förskola eller huvudman.

Vid sidan av våra reservationer i detta betänkande finns även ett särskilt yttrande från Sverigedemokraterna. Då vi har över 30 förslag på området går det inte att yrka bifall till alla. Dessutom bereds några förenklat – det vill säga vi har redan röstat om debatterat och hanterat dessa förslag tidigare. Med detta särskilda yttrande tydliggör vi ändå att vi står bakom alla våra förslag, såväl nya som gamla, även om jag inte tar upp dem här i talarstolen i dag.

Med dessa 30 förslag driver Sverigedemokraterna frågor som barngruppernas storlek, antal barn per pedagog, vikten av det svenska språket i läroplanen och hos personalen, att förhindra klädkontroller när vårdnadshavare ringer förskolan och ber personalen se efter ifall deras dotter har sin slöja på sig, slopande av karensavdraget för personalen, förbättrad vistelsemiljö och arbetsmiljö, att Skolinspektionen ska överta tillsynen även för de fristående förskolorna, den öppna förskolans uppdrag, fler män i förskolan och så vidare.

Jag hade såklart gärna velat berätta mer om alla förslag om hur vi kan göra den svenska förskolan bättre, men jag är rädd att både talmannen och mina kollegor här hade gått hem för länge sedan innan jag blivit färdig.

Men låt mig uppehålla mig vid ett förslag från Sverigedemokraterna, och låt mig berätta en liten historia till. Under 2019, innan vi hade en pandemi som lamslog vårt land, genomförde jag en resa genom Sverige där jag besökte ganska många förskolor. På en av dessa förskolor nedåt i landet berättade en pedagog om en väldigt obehaglig upplevelse.

Vid frukosten en morgon hade en pojke tagit en smörkniv, satt den mot sin hals, tittat pedagogerna ganska djupt i ögonen och sedan gjort en rörelse som för att skära av halsen med smörkniven. Pedagogerna hade såklart frågat pojken varför han gjorde så. Pojken hade svarat: Min pappa säger att du är smutsig, för du har inte slöja. Och har man inte slöja, då ska man dö.

Detta ledde såklart till konsekvenser eftersom pedagogerna tog det vidare till vårdnadshavare, till sin chef och till mig. Vad blev konsekvenserna? Jo, pedagogerna fick sig en utskällning och jobbar nu på en ny förskola i en annan kommun.

När jag vid slutet av 2019 ställde en skriftlig fråga till dåvarande utbildningsministern Anna Ekström om att förbjuda den värderingsstyrda slöjan i förskolan svarade ministern:

”Förskolans och skolans personal är enligt socialtjänstlagen skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att barn far illa. I den sakpolitiska överenskommelse som slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, anges att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ska öka.”

Notera att det nu ligger ett förslag på bordet från Sverigedemokraterna och Liberalerna om att i förskolan arbeta med att motverka hedersrelaterat förtryck. Det verkar, utifrån vad som har sagts under våra samtal i utskottet och hur det har yrkats, som att Socialdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet kommer att rösta nej till detta nästa vecka när vi voterar.

Jag undrar: Vilka signaler sänder det till den lilla pojken på fem år och hans kompisar när det är pedagogerna som får en utskällning? Vilka signaler sänder det till pojkens familj när det är pedagogerna som får göra avbön och be om ursäkt för att ha lyft problematiken med pojkens agerande? Vilka signaler sänder det till familjer där hedersrelaterat våld och förtryck förekommer när en pedagog som uppmärksammar problematiken inte längre jobbar kvar utan får flytta till en annan kommun?

Om man nu menar allvar med att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ska öka förväntar jag mig ett bifall till detta och andra viktiga förslag, i nästa vecka och i framtiden. Eller vilken signal vill ni skicka till de pedagoger som faktiskt vågar säga ifrån och följer socialtjänstlagen? (Applåder)

Anf. 76 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Den svenska förskolan är fantastisk, och den är på många sätt unik om vi jämför med stora delar av världen. Den är något som vi ska värna, utveckla och utöka.

Men under senare år har någonting förändrats, och det är inte till det positiva. Under 2017 började Förskoleupproret ta in berättelser från personal i förskolan under hashtaggen #pressatläge. Syftet med #pressatläge

var att påvisa hur förskolechefer, förskollärare och barnskötare i dag inte längre kunde upprätthålla kvaliteten enligt de lagar och riktlinjer som de är ålagda att följa.

På bara ett par veckor hade antalet berättelser landat på närmare 1 000. En kort tid därefter hade tusentals fler kommit till. Genomgående vittnade de om en förskola som var på väg att falla sönder. Det blev en stor samling vittnesmål av förskollärare, förskolechefer och barnskötare, som berättade att de inte får en chans att arbeta utifrån de styrdokument som de är ålagda att följa. Många liknade förskolan vid ett sjunkande skepp.

Fru talman! Trots detta, trots protester och trots konstruktiva samtal som ägt rum på initiativ av Förskoleupproret har inte mycket förändrats till det bättre. Andelen behöriga förskollärare och barnskötare inom förskolan blir allt lägre, och den största grupp som rekryterats till förskolan på senare år har helt saknat utbildning för att arbeta med barn.

Bortsett från det faktum att privatägda marknadsförskolor sätter i system att anställa obehörig personal för att ge lägre lön och på så sätt kunna ta ut vinster har också kommunala förskolor, ofta i kommuner som styrs av borgerligheten, genomgått stora nedskärningar. Beräkningsmodellen för barngruppsstorlekar ändrades för ett antal år sedan. Den mäter barngruppernas storlek när de är som minst, men den verklighet som förskolans personal verkar inom är något annat än de siffror som vi får ta del av. För få behöriga och för lite personal samt stora barngrupper har lett till en arbetsmiljö som inte är hållbar. Denna verklighet rimmar illa med det som vi alla är överens om här, nämligen att vi måste göra de stora satsningarna tidigt.

Fru talman! Aldrig har det varit så tydligt som 2020 hur beroende vi är av de samhällsbärande yrkesgrupperna – de som vårdar sjuka i vården, ger omsorg till de äldre, undervisar barn, kör bussarna eller jobbar inom livsmedelsindustrin och handeln för att vi ska kunna handla den mat vi behöver. Gemensamt för nästan alla dessa grupper, utöver att de inte kunnat jobba hemifrån, är att de också ofta arbetar på obekvämt arbetstid.

Kommunerna ska enligt skollagen sträva efter att erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid. Men vad detta innebär är det upp till kommunerna att tolka själva. Detta säger också Skolinspektionen i sin granskning.

Vänsterpartiet har länge drivit att barnomsorg på obekvämt arbetstid ska vara en rättighet. Det ska inte spela någon roll vilken kommun man bor i. Alla föräldrar ska kunna ta ett arbete och veta att om det finns behov finns det någon som tar hand om deras barn. Så här i pandemitider, som vi nu förhoppningsvis är i slutet av, blir tillgången till barnomsorg ännu viktigare för att vårt samhälle ska fungera.

Det är viktigt att barnomsorgen, oavsett när på dygnet den behövs, är just omsorg och inte bara barnpassning. Verksamheten måste bedrivas på pedagogisk grund. Därför är det avgörande att den personal som arbetar inom barnomsorgen har rätt utbildning och att även de som arbetar utanför ordinarie arbetstid får möjlighet till fortbildning. Kommunerna måste därför bli bättre på att granska kvaliteten på verksamheten. Men huvudansvaret, menar vi, ligger ändå på staten.

När kommunerna erbjuder barnomsorg på obekvämt arbetstid är det oftast på kommunens villkor utan hänsyn till föräldrarna. I många av de kommuner som faktiskt erbjuder barnomsorg på obekvämt arbetstid förväntas föräldrarna själva aktivt höra av sig och efterfråga den utan att ens

ha informerats om huruvida den finns eller inte. Om information finns på kommunens hemsida är den ytterst sällan på andra språk än svenska. För att få rätt till omsorgen förväntas föräldrarna känna till sina scheman lång tid i förväg, något som inte alltid är möjligt, speciellt i pandemitider.

Med nuvarande otydliga lagstiftning är det svårt att från nationellt håll ställa krav på en fungerande verksamhet med barnomsorg på obekvämt arbetstid. Vi menar därför att det är hög tid att ändra lagen och lagstifta om rätt till barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Jag vill yrka bifall till reservation 11 från Vänsterpartiet.

Anf. 77 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! I dag är hjärtat tungt. Det är tungt av sorg och vrede över Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Det är också fullt av solidaritet med Ukraina och det ukrainska folket. Det finns inget viktigare för oss nu än att fullt ut stödja Ukraina.

Friheten och demokratin ska segra, så att våra barn och Europas barn får möjlighet att växa upp med hopp och framtidstro. Vår uppgift här i dag, inom ramen för vår självständiga demokrati, är att diskutera förskola och barnomsorg.

Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 3.

Fru talman! Kristdemokraternas främsta ambition när det gäller förskola och barnomsorg är att ge barnen en trygg start i livet. Föräldrar ska därför ha möjlighet att själva välja barnomsorgsform, oavsett om de väljer kommunal eller fristående förskola eller en dagmamma. Kommunerna har i dag en skyldighet enligt skollagen att informera vårdnadshavare om utbildning i bland annat förskolor och pedagogisk verksamhet. Informationen ska vara saklig, relevant, jämförbar och lättillgänglig. Men tyvärr fungerar det inte alltid så i praktiken.

Vi har många uppdrag i landets kommuner om att öka andelen barn i förskolan. På sina håll gör detta att de andra barnomsorgsformerna, exempelvis familjedaghem, i princip göms undan från den här informationen.

Vi kristdemokrater vill därför införa ett aktivt barnomsorgsval i kommunerna, liknande de förslag om aktivt skolval som finns i dag. Då skulle kommunen vara skyldig att likvärdigt och tydligt informera alla föräldrar om vilka barnomsorgsformer som faktiskt finns. På så vis får familjerna makten att göra ett informerat val av barnomsorgsform, och de kan bestämma själva vilken barnomsorg de vill ge sina barn.

För att stärka valfriheten vill vi också införa vad vi skulle kunna kalla en dagmammegaranti. Familjedaghem hette det tidigare; nu kallas det pedagogisk omsorg. Vi vill alltså lagstifta om att kommuner ska vara skyldiga att erbjuda familjedaghem för de föräldrar som så önskar. För många barn, speciellt de yngsta, ger familjedaghem ett nära sammanhang, en trygghet och ett lugn som är svårt att få i många förskolor.

Vidare föreslår vi att Skolinspektionen ska ta över tillståndsgivning och tillsyn över familjedaghem och förskolor, så att tillsynen faktiskt sker på objektiva grunder.

Fru talman! Valfriheten är viktig. Man ska inte lämnas maktlös i välfärdsstaten. Men som förälder ska man också kunna känna sig trygg med att förskolan är stimulerande och utvecklande för barnen. Svenska förskolor ska därför hålla en hög pedagogisk nivå. De ska bedriva systematiskt

kvalitetsarbete. Och självklart ska förskolan rymma mycket lek och rörelse. Fokus bör främst vara på barnets sociala utveckling.

Jag vill samtidigt betona att jag och Kristdemokraterna tycker att det är helt rätt att förskolans läroplan nu har ändrats så att det tydligt framkommer att barnens utveckling när det gäller det svenska språket ska stärkas.

Alla barn i förskolan behöver få lyssna på högläsning och prata om berättelserna som de har lyssnat till. Men det är klart att det är särskilt viktigt för de barn som inte kommer i kontakt med svenska språket hemma. Från Kristdemokraternas sida har vi tagit initiativ till en utredning om språkförskola eller annan barnomsorg på deltid från fyra års ålder, just för att stärka barnens språkutveckling och kunskaper i svenska.

Fru talman! Det viktigaste för oss kristdemokrater, oavsett barnomsorgsform, är att det finns tid för barnen. Vi behöver därför minska barngruppernas storlek i förskolan. Skolverket har i dag riktmärken. Som riktmärke har man att det ska vara sex till tolv barn per småbarnsgrupp för barn i åldern ett till tre år. Men enligt Lärarförbundet arbetar 75 procent av förskollärarna i en småbarnsgrupp som är större än det rekommenderade riktmärket. 32 procent arbetar i en barngrupp med 16 barn eller fler. Så kan vi faktiskt inte ha det. De stora barngrupperna måste minska. Vi skulle vilja ha ett maxtak om tolv barn per småbarnsgrupp i förskolan.

Avslutningsvis, fru talman, skulle jag vilja säga att jag är glad över att vi i Kristdemokraterna tack vara vårt samarbete med Moderaterna och med Sverigedemokraterna har fått stöd för en budget som innebär mer pengar till att minska barngruppernas storlek.

Den nystart för Sverige som vi står för innebär mindre barngrupper i förskolan och mer tid för barnen. Det är en politik som gör att fler barn blir sedda, bekräftade och kan känna sig trygga i förskolan. Och trygga barn är det som på allvar lägger grunden för ett tryggt samhälle, ett tryggare Sverige.

(Applåder)

Anf. 78 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Det är en väldigt dyster dag i dag med tanke på det som händer i Ukraina. Våra tankar går givetvis till det ukrainska folket, alla som lider och alla som kämpar för sitt lands existentiella överlevnad.

Vi hade tidigare i dag en frågestund. Det var en mycket speciell stund. På ett väldigt värdigt sätt var också Ukrainas ambassadör här. Vi känner alla av den djupa oron, inte bara för Ukraina utan också för vad den ryska aggressionen i förlängningen kan leda till för länderna runt omkring.

Jag vill säga några ord om förskolan, även om det känns lite speciellt en dag som denna. Det är ju viktigt att det svenska demokratiska maskineriet på något sätt ändå rullar vidare. Det är det vi är stolta över. Det är det vi har. I framtiden kanske vi liksom Ukraina tvingas att försvara och kämpa för den demokrati som vi har – ännu hårdare än tidigare generationer i Sverige har gjort.

Faktum är att tidigare generationer inte bara har kämpat för den svenska demokratin, parlamentarismen, grundlagsskyddade fri- och rättigheter och så vidare. Parallellt med detta har de också kämpat för att bygga en välfärdsstat. Principen är att alla är med och betalar och att alla får ut något av välfärden.

Idén i välfärden är också att vi, när vi är väldigt unga, ska kunna gå på dagis, eller det som i dag heter förskola. Där läggs grunden för ett livslångt lärande. Vi växer som individer, växer socialt, får kunskap och så vidare.

Vi vet hur viktigt detta är, och vi vet hur viktigt det är för sammanhållningen i Sverige att vi har någonting gemensamt. I vårt land är det väldigt viktigt att det finns gemensamma värderingar, som varje uppväxande generation får dela och får lära sig och som också kan prägla vårt samhälle framöver.

Förskolan är en fantastisk uppfinning i den svenska välfärdsstaten. Den innebär inte bara att våra barn förbereds för skolan och att de kan växa socialt. I ett modernt samhälle och i ett samhälle som är pluralistiskt och mångfasetterat, som det svenska samhället är, fyller förskolan en väldigt viktig funktion för att barn ska kunna få se någonting annat än det som finns innanför de fyra väggarna hemma i lägenheten eller i huset där de bor. Detta innebär att de kan få andra perspektiv och andra kompisar. Det innebär ett miljöombyte, som man inte ska underskatta, för till exempel de barn som är nyanlända i Sverige och som lever i socialt väldigt tuffa områden. Det är kanske dessutom mycket trångboddhet.

Inom sociologin talar man om group closure, om hur människor kan fastna och bli inlåsta och om att man måste kunna bända sig ur det sammanhang som man befinner sig i. Det betyder inte att man ska byta identitet på något sätt eller bli någon annan människa, utan det handlar om att man kan vidga sina vyer och få andra perspektiv. Förskolan är jätteviktig i sådana processer, särskilt för barn. De får fler kompisar och så vidare.

De allra flesta barnen i Sverige går i förskolan i dag. Men inom den grupp som inte gör det ser vi att det finns en kraftig överrepresentation av barn som är utrikes födda eller som har utrikes födda föräldrar, i kombination med att de lever i en väldigt stor utsatthet eller i ett utsatt område. Det kan vara en hög frekvens av arbetslöshet eller bidragsberoende. Det är en social situation där man ser en väldigt stor överrepresentation av barn som växer upp under tuffare omständigheter, tuffare förhållanden. Och de har ofta avsevärt mindre kunskap i svenska språket, till följd av att svenska inte är modersmålet hemma. Det är inget konstigt med det.

Det är väldigt viktigt att vi når de barnen, så att fler barn som i dag inte går i förskolan kan göra det, särskilt i de utsatta områdena.

Detta berörs i en lagrådsremiss som regeringen har klubbat – detta kommer att komma till riksdagen senare i vår. Den följer av en utredning som skrevs av en partikollega till mig, Lotta Edholm, som tidigare var skolborgarråd i Stockholm. Jag tror att innehållet i denna lagrådsremiss är det mest väsentliga som kommer att tas upp på förskoleområdet framöver. Jag tycker att flera av regeringens förslag är bra när det gäller att man ska kunna nå fler barn i utsatta områden att de ska kunna gå i förskolan. Men jag tycker samtidigt att förslagen inte är tillräckliga om vi på allvar vill bryta segregationen.

Fru talman! När man är mellan tre och fem år i Sverige har man rätt till en avgiftsfri allmän förskola under 15 timmar i veckan. Vi från Liberalernas sida menar att den bör göras obligatorisk från fem års ålder, delvis av de skäl jag nämnt, för att man ska kunna bryta segregationen.

Vad regeringen föreslår är delvis en annan modell. Jag är i och för sig inte emot den, men jag menar att den är otillräcklig. Modellen innebär att alla barn från tre års ålder automatiskt ska skrivas in i den allmänna för-

skolan. Sedan får föräldrarna aktivt välja att tacka nej till platsen. Det gör förmodligen att fler kommer att finnas i den allmänna förskolan framöver, och det är bra. Men från Liberalernas sida menar vi att förskolan bör göras obligatorisk.

Jag nämner detta för att det delvis hänger ihop med de reservationer som Liberalerna står bakom. Liberalerna står bakom tre reservationer. För tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation nummer 8 om språkförskola. Två av våra reservationer handlar just om språket. Den tredje handlar om hedersproblematiken och om att det är viktigt att arbetet i förskolan genomsyras av att man bekämpar detta. Vi menar att det här hänger ihop med frågan om att fler barn, särskilt i de utsatta områdena, kan börja gå i förskolan.

Avslutningsvis, fru talman, är det också väldigt viktigt att personalen har goda kunskaper i svenska språket.

Jag slås av att regeringen inte har lagt fram några förslag om att göra som man gör i till exempel äldreomsorgen, där det finns allmänna råd som man har tagit fram om språkkompetens hos personal. Detta borde finnas även för förskolan.

Vi ser hur viktig förskolan är för att bryta utanförskapet och hur viktig den är för barn och unga som kanske inte har varit i Sverige särskilt länge och som har det tufft hemmavid. Deras föräldrar kanske inte har integrerats själva och kanske är lite oroliga över den svenska barnomsorgen därför att man inte har något liknande i hemlandet och man inte riktigt vet vad den innebär och så vidare. Då är det viktigt för dessa barn att möta det svenska språket tydligt i förskolemiljön.

Vi vet också att barn är väldigt receptiva, alltså mottagliga, för språkinläring i de yngsta åldrarna och att de lär sig väldigt snabbt. Man kan få en jättehävstång i unga år om man får mycket kontakt med det svenska språket tidigt, vilket kommer att hjälpa nya generationer av barn i Sverige i resten av deras liv. Barndomen går, som ni vet, inte i repris, så vi har viktiga insatser att göra.

Anf. 79 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Jag har tagit del av Fredrik Malms anförande och håller med om det mesta som ledamoten säger. Jag håller med om beskrivningen av hur det ser ut i förskolan. Ledamoten nämnde att det finns problem särskilt i de utsatta områdena, och vi är överens så långt.

Men sedan kommer förslaget att vi ska ha en obligatorisk förskola för samtliga barn från fem års ålder. Jag undrar: På vilket sätt kommer en obligatorisk förskola för femåringar i Boden att hjälpa upp att den socialdemokratiska regeringen har misslyckats med sin integrationspolitik i Stockholms förorter? Jag får inte riktigt ihop det. Hade det i så fall inte varit rimligare att ha en obligatorisk förskola där det behövs i stället för i hela landet?

Anf. 80 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Vi har inte föreslagit obligatorisk förskola från fem års ålder utan obligatorisk allmän förskola från fem års ålder. Det är de 15 timmarna som är avgiftsfria. Annars hade man ju tvingat alla att betala avgifter också.

Sanningen är den att vi inte bara har en segregationsproblematik i Stockholms förorter. Det skulle jag vilja säga till att börja med. Det finns segregationsproblematik i snart sagt varje stad i Sverige i dag. Vår uppfattning är att förskolan fyller en viktig funktion.

Vi vet att det finns barn som inte går i förskolan av olika skäl, som jag nämnde i mitt anförande. Det kan handla om att föräldrarna inte känner till eller känner oro inför svensk barnomsorg därför att man inte riktigt vet vad det handlar om och man aldrig har sett något liknande i sitt hemland. Det kan finnas andra orsaker, som att föräldrarna själva inte är integrerade. Det kan också finnas personer som av exempelvis reaktionära, patriarkala eller religiösa skäl väljer att hålla sina barn undan den svenska samhällsgemenskapen. Vi tycker därför att det är viktigt med en obligatorisk allmän förskola. Det är alltså 15 timmar per vecka, tre timmar per dag, som vi talar om, vilket är en rättighet i dag. Detta innebär att kommunerna ändå måste ha en viss beredskap utifall att alla väljer det.

Jag vill också säga att det finns ytterligare ett argument för att detta är viktigt. Det är att året efter börjar förskoleklassen, och sedan börjar man i skolan. Då är det ganska bra att man får i alla fall några timmar i veckan, om man inte har gått i förskolan. Det gör att barnen tar ett steg och förbereds lite mer för det som kommer sedan, med hela den svenska skolplikten då man ska manglas fullständigt i 15–18 år i det svenska skolsystemet.

Anf. 81 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Jag delar den uppfattning som ledamoten framför, att förskolan har en viktig funktion. Men en av de mest fantastiska bitarna med svensk förskola måste ändå vara att den är just frivillig, som jag ser det.

Jag håller som sagt med om själva problembeskrivningen, men jag förstår inte hur man kan landa i den lösningen. Sverigedemokraterna har förslaget att vi ska ha en obligatorisk förskola – den allmänna delen – i de områden som av Polismyndigheten klassas som utsatta områden, för det är där den behövs. Det är där majoriteten av de barn som har detta behov finns. Jag har väldigt svårt att se varför vi skulle ha en obligatorisk allmän förskola där det inte behövs.

Sverigedemokraterna menar dessutom att fem års ålder är alldeles för sent. Vi driver att det i dessa utsatta områden ska vara obligatorisk förskola från tre års ålder. Men vi lägger fokus där det behövs, inte i hela landet. Återigen: Jag har svårt att se varför barn som kanske vill gå i mindre, pedagogisk omsorg eller som kanske över huvud taget inte passar i större grupper utan vill vara hemma hos sina föräldrar en längre tid inte ska få göra detta bara för att regeringen har misslyckats i de utsatta områdena. Jag får inte riktigt ihop den ekvationen.

Anf. 82 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Nu förstår jag inte riktigt. Sverigedemokraternas uppfattning är alltså att man ska ha obligatorisk förskola från tre års ålder för personer i utsatta områden men inget obligatorium för några andra över huvud taget. Det blir väldigt stora skillnader, som jag ser det.

Man ska snarare titta på den reservation om språkförskolan som Liberalerna står bakom gemensamt med Moderaterna och, om jag inte minns fel, Sverigedemokraterna. Det handlar om att de barn som har ett stort

behov av att lära sig mer svenska ska ha rätt att så att säga möta detta i språkförskolan, inom ramen för den allmänna förskolan.

I övrigt kan vi ha lite olika uppfattningar i dessa frågor. Jag menar ändå att man några timmar i veckan kan slussas in i att möta andra barn. Det har man kanske inte gjort tidigare därför att man inte över huvud taget har interagerat med andra barn i en förskolemiljö. Man kan göra det från fem års ålder, 15 timmar i veckan, för att sedan börja i sexårsverksamheten året därpå. Jag tror att det i grund och botten skulle göra väldigt mycket gott för våra barn och ungdomar i Sverige.

Anf. 83 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Det blir oundvikligen så att vi, samtidigt som vi fokuserar på vårt ämnesområde, också har tankarna på det som händer i Ukraina, som det hela tiden kommer nyheter om.

Jag tänker så här: Just det som man söker och vill ha är en demokrati att leva och verka i. Vi har detta, och då är det en uppgift att visa solidaritet med den ukrainska befolkningen och att arbeta demokratiskt här där vi kan det, för att verkligen vara en praktisk del av demokratin.

Att ha anföranden om förskolan och småbarn är såklart något som berör när man förstår vilka förutsättningar som barn i Ukraina och i andra delar av världen har, vilka trots allt skiljer sig radikalt från det som vi pratar om i dag.

Förskolan och barnomsorgen är första steget i ett livslångt lärande. Här vaknar nyfikenhet och kunskap till liv, och sociala färdigheter utvecklas tillsammans med andra. Vi lägger grunden för ett aktivt liv och ett aktivt lärande.

Många minns säkert, om man har gått i förskolan, någon viktig vuxen som fanns där. Jag ser att flera här nickar. Jag har också några ansikten som jag tänker på. Jag tänker även på pedagoger som mina barn har mött och som jag tror att de kommer att minnas hela livet. Dessa fina ögonblick har ofta handlat om när någon verkligen haft möjlighet att ta sig tid. För mig har det varit att jobba heltid, att ha stadens värsta uppförsbacke på cykel när jag ska hämta mina barn efter förskolan och att komma där med svetten rinnande och någon säger: "Är det okej om du hämtar andan i två minuter, för vi har bara sista sidan kvar i boken?" Det är så man önskar att det ska kunna vara.

För att man ska kunna utföra sitt uppdrag behövs förutsättningar. Det behövs kollegor, olika professioner utifrån olika behov, och det behövs tillräckligt små grupper så att de som jobbar i förskolan kan se barnen. Där har vi, under den tid som gått sedan Miljöpartiet kom in i regeringen, jobbat för att barngrupperna ska minska.

Problemet är där lite att se att ett medelvärde minskar, som vi kan läsa i betänkandet, från 15 barn per grupp till 14,8. Det har varit högre än så. Men det är inte nödvändigtvis någonting som man känner i sin vardag som förskollärare på en förskola.

Där finns Skolverkets rekommendationer för gruppstorlekar för barn. Just i dag har vi haft riksdagens forskningsförmiddag och pratat om hur forskning och politik hör ihop. De rekommendationer som grundar sig på forskning ska verkligen vara vägledande.

Det handlar om hur de som har ansvar för förskolan, huvudmännen, ser till att de har en verksamhet där man kan uppfylla läroplanens intentioner. Det blir otroligt viktigt.

Det viktiga är också vad man säger på förskolan om hur stor en grupp ska vara. Det handlar inte om att tolv kanske är en lämplig storlek. I ett visst sammanhang kanske det är nio som ska vara max för en viss åldersgrupp. Där gäller det att lyssna på beprövad erfarenhet, forskning och vad professionen upplever i situationen.

Förskoleupproret nämndes. Det startade i Örebro 2013 som en reaktion på det man ser som arbetsmiljöproblem inom skolan. Önskan är egentligen inte något konstigt. Önskan är att kunna utföra sitt uppdrag så som vi har bestämt i skollag och som det ser ut i läroplanerna. Det är en väldigt rimlig önskan.

Förskolan har också en viktig roll för att kompensera barn för skillnader i deras uppväxtvillkor. Flera har varit inne på det. Vi vet att gå i förskolan har betydelse för framtida skolresultat.

Nästan alla barn går i förskolan i Sverige. Men bland dem som inte gör det kommer en större andel från familjer bosatta i områden med större socioekonomiska utmaningar. Ofta är det också flera barn med annat modersmål än svenska i de områdena. Samtidigt arbetar det färre legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare här.

Därför vill vi inrätta ett likvärdighetsbidrag för förskolan liknande det som vi har drivit igenom för skolan. Det skulle fördelas till alla förskolor utifrån ett socioekonomiskt index. Det skulle kunna användas till att anställa fler pedagoger, öka löner, erbjuda kompetensutveckling – vilket är nödvändigt om man ska bedriva verksamhet på vetenskaplig grund – och se över de lokala behoven.

Vi vill också att alla barn som inte redan går i förskolan aktivt ska erbjudas en förskoleplats varje år från tre års ålder och att kommunerna ska ta ansvar för att följa upp de barn som inte går i förskolan.

Jag inledde med att säga att i förskolan läggs grunden för det livslånga lärandet. Vi ska ge förskolan bättre förutsättningar och bjuda in fler att vara en del av den.

Fru talman! Med det yrkar jag bifall till reservation 12 under punkt 8 om deltagande i förskolan.

Anf. 84 AYLIN FAZELIAN (S):

Fru talman! Också jag vill å det kraftfullaste fördöma Rysslands invasion av Ukraina, för det mänskliga lidande som Ryssland nu bär ansvar för, brott mot folkrätten och brott mot den europeiska säkerhetsordningen. Vi står i solidaritet med Ukraina.

Nu fortsätter vi att här debattera förskolan.

Fru talman! Det är nästan exakt två år sedan vi i Sverige upptäckte de första fallen av coronasmittade. Jag vet att vi alla är mer än redo att lämna pandemin bakom oss. Men för att kunna fokusera framåt i bygget av ett starkare samhälle finns det ett antal lärdomar vi måste dra.

En av dem är att otaliga liv har kunnat räddas tack vare vår välfärdsstat och våra välfärdshjälp, som har visat sig vara grunden för vår nationella trygghet. De senaste två åren har det blivit smärtsamt tydligt vilka yrkesgrupper som är avgörande för att samhället ska fungera. Förskolepersonalen är definitivt sådana yrkeskategorier.

De har sett till att våra barn känt sig trygga även i de mörkaste av tider. När vi andra skulle hålla avstånd var det i famnen hos förskolepersonalen som barnen fann sin trygghet under förskoletiden. De såg till att samhället kunde stå pall, inte minst genom att vårdpersonal och andra inom samhällsviktiga yrken kunde fortsätta att gå till jobbet.

Jag vet att jag talar för många av oss när jag säger att vi känner en stor tacksamhet. Men det räcker förstås inte. Vi måste fortsätta att stärka både våra förskolor och dem som dagligen ger våra barn omsorg, trygghet och lärande. Det är så vi lägger grunden till ett starkt och hållbart samhälle.

Fru talman! Forskning visar att förskolan långsiktigt bidrar till barnens utbildningsnivå och minskar beroende av transfereringssystem. Barn som har gått i förskola av hög kvalitet blir bättre förberedda för skolan, har bättre språkkunskaper och visar större social kompetens jämfört med barn som inte har gått i förskola. Detta gäller särskilt barn som har tuffa uppväxtvillkor.

Förskolan är en grund i vårt välfärdssamhälle, en möjliggörare för jämställdhet och jämlikhet. Jag är stolt över det internationellt rekordhöga anseende förskolan har bland föräldrar i Sverige.

Men vi måste fortsätta att utveckla förskolan så att alla barn får ta del av en verksamhet som stimulerar till lärande och utveckling, och där behörig och kunnig personal har tid att se varje barn.

För även om närmare 94 procent bland tre- till femåringarna i dag går i förskola är barn till arbetslösa och nyanlända starkt överrepresenterade bland dem som i samma ålderskategori inte är inskrivna i förskolan. Det riskerar att cementera klassamhället och försvåra skolans kompensatoriska uppdrag.

Därför är jag glad och stolt över att regeringen nu går fram med lagförslag under rubriken Förskola för fler barn, med syfte att öka deltagandet i förskolan.

Bland annat föreslår regeringen att kommunerna ska vara skyldiga att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till barn som inte går i förskola och informera om förskolans syfte och barnens rätt till förskola. Det föreslås också bli obligatoriskt för kommuner att reservera en plats i förskola till barn som har bott i Sverige en kort tid. Kommunen ska också eftersträva att erbjuda samma sak också till andra barn.

Fru talman! I regeringsställning har Socialdemokraterna på förskoleområdet bland annat kunnat minska barngruppernas storlek och har återinfört nationella riktmärken. Vi har tillfört särskilda resurser till de förskolor som behöver det som mest. Vi har byggt ut förskollärarytbildningen med fler platser och utvidgat fortbildningsinsatser för lärare till att även omfatta förskolan.

Vi har infört en ny läroplan för bland annat stärkt likvärdighet, jämställdhet och språkutveckling. Vi har infört ett språklyft i förskolan för att skapa bättre möjligheter för barn att utveckla sin svenska.

Nu går vi vidare med lagförslag om förskola för fler barn. Senare i vår kommer vi också att debattera och gå vidare med förslag om likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg.

För 2022 ökar vi stödet till förskolan, där mest pengar går dit där resurserna behövs som mest. Det nya statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder i förskolan höjs med omkring 400 miljoner för 2022. Bidraget får användas för att möjliggöra mindre barngrupper, för att bibehålla eller re-

krytera personal i förskolan och till kompetensutveckling för förskollärare och annan personal som arbetar i förskolan.

Dessutom – och det är kanske viktigast – ökar vi de generella statsbidragen till kommuner och regioner med 22 ½ miljard årligen. Vi vet att 40 procent av kommunernas budget går till utbildning.

Fru talman! Vi ska inte ha personal som sliter ut sig tyngda av strama budgetar. Barngrupperna måste fortsätta bli mindre, och attraktiviteten i att jobba i förskolan måste öka. Det är avgörande att vi åtgärdar personalbristen och ser till att det råder likvärdig kvalitet mellan förskolor i landet. Det senare handlar inte minst om att fortsätta satsa på förskolor i socioekonomiskt utsatta områden och se till att alla barn har tillgång till förskola, oavsett klassbakgrund.

Avslutningsvis: Under vad som kanske är en av de mörkaste dagarna i modern europeisk historia, då Ryssland invaderat Ukraina och vi ser ett krig breda ut sig, vill jag tacka den förskolepersonal som i talande stund gör sitt bästa för att på ett anpassat och trygghetsingivande sätt svara och finnas där för de barn som har många frågor och funderingar.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 85 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Det är svårt att fokusera på det som händer i kammaren den här dagen, som är en oerhört mörk dag i Europas historia. Som jag påpekade i den förra debatten vill jag visa vår solidaritet med den ukrainska befolkningen. Vi behöver tydligt markera mot Rysslands agerande mot och invasion av Ukraina.

Det är lite svårt att byta fokus till att i stället prata om förskolan, men det ska jag försöka göra nu med anledning av det betänkande vi nu debatterar.

I betänkandet behandlas motioner om förskolefrågor från allmänna motionstiden. Centerpartiet har ingen reservation; våra förslag har antingen behandlats genom ett förenklat förfarande därför att vi har lagt fram förslagen tidigare, eller också gäller det andra förslag på förskolans område som vi har lagt fram i vår budgetmotion i höstas och i andra betänkanden som vi kommer att behandla senare i vår.

Den viktigaste delen i förskolan är personalen och deras möjlighet att utföra sitt arbete på ett bra sätt för att stimulera barnens utveckling och på det sättet stärka dem för livet framåt. På det området ser Centerpartiet ett antal viktiga delar för att just stärka förskolepersonalen och möjliggöra för dem att vidareutbilda sig och få kompetensutveckling.

Det professionsprogram som vi under många år har diskuterat i utbildningsutskottet ser vi fram emot att få på plats. Vi vill också säkerställa att förskollärare får goda möjligheter att kompetensutvecklas och stärka sig inom olika områden. Vi vill i framtiden också skapa förutsättningar för karriärvägar för förskollärare.

Centerpartiet ser även behov av ett barnskötarlyft för att stärka all den kompetens som finns i förskolan. I dag har ungefär en tredjedel, 30 procent, av dem som jobbar i förskolan ingen utbildning för att arbeta med barn. Där ser vi ett stort behov av mer kompetensutvecklingsinsatser för att de som antingen har sökt sig eller vill söka sig till förskolan ska kunna

få en god utbildning för att bli barnskötare. På det sättet kan verksamheten bedrivas med högre kvalitet när det gäller att möta de barn som går i förskolan.

Vi ser också ett behov som har lyfts av flera i debatten, nämligen att göra mer för dem som förskolan inte når. De allra flesta barn går i förskolan, vilket är bra för barnens stimulans. Men vi ser att barn i utsatta områden och barn som inte har svenska som modersmål är de som i störst utsträckning inte går i förskolan, och där behöver vi göra fler insatser. Det kommer en proposition i vår, och då får vi åter diskutera de här frågorna utifrån det som regeringen kommer att lägga fram och utifrån den utredning som tillsattes för ett tag sedan.

Vi ser från Centerpartiets sida ett behov av stärkta informationsinsatser så att fler faktiskt söker sig till förskolan. Man kan arbeta med uppsökande verksamhet för att nå ut med kunskap om hur den svenska förskolan fungerar, framför allt till familjer med svårare förutsättningar och familjer där barnen inte går i förskola i dag.

Vi har också förslag kopplat till integrationsförskola, vilket finns på sina håll i landet. Där kombinerar man sfi-undervisning för föräldrar med öppen förskola för att på det sättet fånga upp barn som inte går i förskolan och samtidigt kunna stärka språkutvecklingen för nyanlända personer som har sökt sig till Sverige. Vi tror att det vore välkommet att ta ytterligare steg kring det.

Avslutningsvis vill jag lyfta ett förslag från den förenklade behandlingen. Det är ett förslag som Centerpartiet har lagt fram och drivit sedan vi hade partistämman 2019, nämligen att vi vill se ett nationellt riktmärke där man tar sikte på antal barn per utbildad personal. Fokus ska vara på just det jag lyfte fram tidigare, det vill säga ett barnskötarlyft och att vi har gedigna kompetensutvecklingsinsatser för personalen.

Detta vore ett bra mått som komplement till det som finns i dag gällande barngruppers storlek, för det är inte bara storleken på grupperna som är det viktiga utan också att barnen möts av kompetent personal. Vi skulle få bättre möjlighet att på nationell nivå följa utvecklingen och se hur det ser ut. Även de föräldrar som ska välja förskola till sina barn skulle kunna få bättre information inför det valet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 13 Gymnasieskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU17
Gymnasieskolan
föredrogs.

Anf. 86 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Jag kan bara säga det som många andra har sagt tidigare i dag, nämligen att det känns lite trivialt att stå i talarstolen och prata om ett motionsbetänkande när det är så mycket som har hänt.

Många av oss – kanske inte alla i den här salen, men många – var med när muren föll 1989. Vi kommer ihåg vilken framtidstro det innebar för

Europa när den aggressiva östvärlden rasade samman. Det var en ganska lång process, trots allt, men just murens fall var slutpunkten på det hela. När man nu ser hur samma aggressiva makt återigen står och stampar med stövlarna och kör över ett demokratiskt land blir man helt klart påverkad.

Jag tror att det är svårt för tv-tittarna att uppfatta den sinnesstämning som finns i den här lokalen och som har funnits i huset hela dagen, men alla tankar här, från oss alla, går till Ukraina och det ukrainska folket. Ändå ska man samla sig och försöka hålla något slags anförande. Jag ska säga att det faktiskt inte är så lätt, men jag ska göra det ändå.

Sverigedemokraterna står bakom samtliga sina motionsyrkanden, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till reservation 2. Vi står också bakom alla yrkanden som finns för förenklad behandling, men vi yrkar inte bifall till dem heller. De är just förenklade.

Häromdagen tittade jag i nyhetsflödet, och då dök det upp en rapport från Skolverket där det talades om vilken betydelse elevers betyg från grundskolan har för gymnasiestudierna. Studien grundades på lite drygt 88 000 elever som hade avslutat årskurs 9 våren 2017 och påbörjat ett nationellt program den hösten. Man hade studerat elever med likvärdiga betyg från årskurs 9 för att se vad som hade störst betydelse för om eleven skulle ta gymnasieexamen eller inte, och fokus hade främst legat på elever i de lägre betygsstegen.

När det gäller elevgruppen med de lägsta grundskolebetygen, i snitt mellan E och F, kunde man i rapporten konstatera att 42 procent av eleverna på yrkesprogrammen får en examen inom tre år. På de högskoleförberedande programmen tar endast 22 procent av eleverna gymnasieexamen.

I betygsgruppen mellan E och D tar 74 procent av eleverna på yrkesprogrammen examen inom tillräckligt antal år, och 49 procent av eleverna på ett högskoleförberedande program tar examen inom tre år.

Detta innebär att valet av program är väldigt viktigt för grupperna med lägst betygssnitt. Det blir därmed också viktigt att studie- och yrkesvägledningen är väldigt tydlig redan i grundskolan för att eleverna ska få de allra bästa förutsättningarna på gymnasiet.

Varför säger jag då detta? Just nu förbereds en proposition som syftar till att samtliga elever på yrkesprogrammen ska bli behöriga till högskolan. Det innebär ett ökat fokus på teoretiska ämnen. Från Sverigedemokraternas sida har vi hela tiden riktat skarp kritik mot synen att alla ska in på högskolan. Vi befarar att det kommer att slå hårdast mot de elever som inte har toppbetyg utan har störst behov av hjälp. Dessa elever kanske är skoltrötta och kanske inte klarar av – eller är intresserade av – de teoretiska studierna. De har bättre förutsättningar att få ett jobb med en yrkesexamen.

Skolverkets rapport stärker våra argument. Den visar väldigt tydligt att ju sämre betyg man har från grundskolan, desto svårare är det att klara av en gymnasieexamen i rätt tid. Om yrkesprogrammen nu teoretiseras kommer genomströmningen definitivt att ta betydligt längre tid än i dag. Framför allt för elever med svagare betyg från grundskolan kommer det att bli mycket svårare att ta en gymnasieexamen. Vi är mycket oroade över detta; det är inte den utveckling som behövs.

Tyvärr är det så, vilket jag har sagt flera gånger här i talarstolen, att den socialdemokratiska politiken under väldigt lång tid har gått ut på att stöpa alla i samma form. Signalen har varit tydlig under många år: Få högskolebehörighet! Läs på högskolan! Det är detta som är viktigt.

Att yrkesprogrammens status har sjunkit på grund av de här politiska signalerna är det knappt någon socialdemokrat som reflekterar kring. Det är väl inte så konstigt att folk inte läser yrkesprogrammen om de hela tiden får höra att det inte är viktigt – det som är viktigt är att de läser på högskola. Då får man också vad man efterfrågar.

Det är synd. Skolverkets rapport visar ju att det är just elever med svaga betyg från grundskolan som kommer att drabbas hårdast av den här teoretiseringen. Det är samhället inte betjänt av.

Vi behöver stärka yrkesprogrammen. Vi behöver dimensionera gymnasieplatser på teoretiska program i relation till yrkesprogrammen. Vi behöver också korta yrkesprogrammen.

Vi sverigedemokrater tycker att valet att läsa in högskolebehörighet ska vara aktivt; ingen som inte vill läsa in högskolebehörighet ska tvingas till det. Ingen ska heller hindras från att göra det, för den delen. Det ska finnas en tydlig valfrihet. Därför har vi föreslagit en två-plus-ett-modell där det är valfritt att läsa ett tredje år om man vill läsa in högskolebehörigheten men där grunden är två år.

Utöver en reform av yrkesprogrammen tror vi att lärlingsutbildningen måste göras om. Detta är en fråga som har legat på regeringens bord i snart sex år efter att riksdagen senast ställde sig bakom ett tillkännagivande i ämnet.

I vårt närområde finns goda exempel på bra lärlingsutbildningar, till exempel i Danmark och Tyskland, med bra erfarenheter och bra resultat. Varför inte ta efter de modeller som fungerar i vårt närområde i stället för att lappa och laga någonting som redan finns? Titta på den danska modellen, lär av den och se till att komma med en utredning som vill införa en ny typ av lärlingsutbildning i Sverige.

En annan viktig slutsats som dras i Skolverkets rapport är att ju tidigare en elev får stöd i ett ämne i grundskolan, desto bättre förutsättningar har den att lyckas på gymnasiet. Av de elever som läste upp ett icke godkänt betyg i matte, engelska, svenska eller svenska som andraspråk på lovskola efter årskurs 9 var det bara mellan 30 och 48 procent som klarade en gymnasieexamen tre år senare.

Det visar att insatser måste göras tidigare. Tidiga insatser i grundskolan, redan från första terminen i första klass och sedan kontinuerligt, är avgörande för om elever ska klara gymnasieskolan eller inte. Därför är nödlösningar som lovskola och liknande inte optimala. Vi hoppas att regeringen tittar mer på detta och kommer tillbaka med andra förslag, som stärker uppföljningen successivt.

Fru talman! Om Sverige ska kunna få balans i utbildningssektorn måste vi göra några saker på gymnasieområdet.

Staten måste överta huvudmannaskapet för gymnasieskolan. Syftet med detta är att få en likvärdighet i de prioriteringar som nu görs olika i olika kommuner. Vi kommer också att få enhetliga nationella skolpengar och ett tydligare styrande regelverk. Dessutom skulle gymnasieskolorna kunna placeras strategiskt i stället för att, som i dag, dyka upp i varenda liten kommun, trots ett litet elevunderlag och ansträngd kommunal ekonomi.

Vi tycker också att man behöver få en tydligare fördelning av studieplatserna mellan högskoleförberedande program och yrkesprogram. Konkurrens om platserna skapar mer motiverade elever. I dag byggs vissa

program ut för att möta efterfrågan – ett exempel är det svällande samhällsvetenskapliga programmet, som eleverna inte klarar av. Det här är inte bra. Vi tycker att arbetsmarknadens behov i stället måste vara mer styrande.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att gymnasieskolans ställning i det svenska skolsystemet är central. Det är här kunskapen ska fördjupas och bildningen breddas. Eleverna ska förberedas för ett kommande arbetsliv eller för fortsatta studier på universitet och högskolor.

Gymnasiets uppgift är att se till att eleverna är väl förberedda för båda delarna, oavsett vad de väljer. Då krävs att andra sidan av myntet drar sitt strå till stacken. Gymnasieskolans framgång är nämligen starkt kopplad till den kunskapsnivå som eleverna har med sig från grundskolan. Det är viktigt att gymnasiet fortsätter att vara just ett gymnasium och inte bara en förlängning av grundskolan.

Jag ber om ursäkt för att jag har dragit över tiden, men det känns som en mindre viktig sak en dag som denna.

Anf. 87 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Det är en mörk dag i Europa. Ukrainas befolkning försöker just nu att försvara sitt land, sin frihet och sin demokrati mot ett Ryssland som bryter mot folkrätten och som olagligt invaderar ett annat land. Det råder ett oerhört allvarligt läge i Europa. Det är väldigt tydligt att stämningensläget märks i riksdagen, som någon tidigare sa från talarstolen. Vi behöver visa vår solidaritet med Ukraina och det ukrainska folket denna dag.

Nu är vi här och ska debattera gymnasieskolan och de motioner gällande gymnasieskolan som har inkommit till utbildningsutskottet under den allmänna motionstiden. Jag vill utifrån den debatt som nu pågår börja med att yrka bifall till reservation 1, som Centerpartiet har avgett.

En genomförd gymnasieutbildning skapar goda förutsättningar för såväl vidare studier som arbete under hela livet samt möjligheter till livslångt lärande. Därför är det viktigt att vi utvecklar och stärker gymnasieskolan. Det finns ett antal utmaningar som vi behöver möta när det handlar om gymnasieskolan och dess förutsättningar och möjligheter, inte minst för eleverna.

Det är ett problem att många elever väljer fel från början och att detta kostar ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Vi från Centerpartiet vill se ytterligare satsningar på studie- och yrkesvägledningen för att fler ska kunna välja rätt från början.

Jag följer också med intresse det som regeringen nu har lagt fram som en försöksverksamhet: möjligheten att byta spår till ett yrkesprogram för dem som läser på ett teoretiskt program. Jag tror att det är en klok väg framåt att titta på ytterligare möjligheter för detta.

Vi behöver utifrån arbetsmarknadsperspektivet få ett större fokus på att utbildning ska leda till jobb. Det handlar om hur man dimensionerar utbildningarna, men också om att alla utbildningar, oavsett om de är högskoleförberedande eller yrkesförberedande, ska möta de behov som finns på arbetsmarknaden i större utsträckning för att skapa bättre förutsättningar för de elever och studenter som läser på gymnasiet.

Det finns även andra delar som vi ser som viktiga och som vi hade önskat att man hade tagit tag i från regeringens sida för att utveckla gym-

nasieskolan. Det finns runt om i landet branschskolor som utvecklar specialistverksamhet för att skapa förutsättningar att få spets inom olika branscher och på det sättet möjliggöra för utbildning i hela landet men samla kompetens för att stärka vissa utbildningar. Skolverket presenterade för ett par år sedan en rapport om hur man skulle vilja utveckla det statsbidraget för att på bättre sätt kunna utveckla verksamheten.

Det har från flera branscher påpekats att inriktningen med branschskolor är helt rätt men att vi behöver skruva på systemet för att det ska fungera bättre. Detta är en fråga som Centerpartiet har drivit på olika sätt. Vi har med den i betänkandet i dag, och det är en fråga som vi kommer att fortsätta arbeta på. Vi hoppas att vi får se en utveckling av branschskolorna framöver, för jag tror att det är en viktig väg, inte minst för att möjliggöra för utbildning i hela landet.

Det vi ser är en stor kompetensbrist inom många av de yrken som finns inom gymnasiets yrkesprogram, både när det gäller det privata näringslivet och när det gäller offentlig sektor. Det finns stor efterfrågan på såväl undersköterskor som plåtslagare, men det finns alldeles för få som läser. Där behöver vi göra mer insatser, inte minst på gymnasiet, så att fler väljer rätt utbildningar från början, utbildningar som leder till jobb, även i det senare skedet när det gäller till exempel komvux.

Centerpartiet lyfter i betänkandet även fram att det kommunala uppföljningsansvaret behöver utvecklas och stärkas. När det gäller de elever som inte går i gymnasieskolan behöver kommunerna arbeta bättre med uppsökande verksamhet och arbeta tillsammans med civilsamhället för att bättre fånga upp dem som inte går i gymnasieskolan.

Avslutningsvis skulle jag vilja lyfta fram att frågan om entreprenörskap och möjlighet att driva UF-företag har varit och framgent är viktig för Centerpartiet. Vi vill att alla elever på gymnasiet ska ha möjlighet att läsa kursen entreprenörskap för att på det sättet skapa möjligheter längre fram och utvecklas som individer. Detta ges i väldigt stor utsträckning av denna utbildning. Den skapar enligt de studier som presenterats förutsättningar för högre lön senare i livet, mindre arbetslöshet och mer företagssamhet, vilket är väldigt positiva resultat. Vi tycker att det är viktigt att det här kommer fler till del. Det är viktigt för individerna och även för samhället i stort.

Anf. 88 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag har tidigare i talarstolen nämnt vårt stöd till det ukrainska folket och ska inte upprepa mig.

Fru talman! I dag är vi här för att diskutera betänkandet om gymnasieskolan. Om vi ska utgå från den verklighet som finns i dag skulle vi i stället kunna säga gymnasiemarknaden. Det här är den fråga som jag vill fokusera på under mitt anförande.

Frågan som vi bör ställa oss är vem skolan och gymnasieskolan är till för. För oss i Vänsterpartiet är det självklart att skolan, även gymnasieskolan, är till för att fostra demokratiska samhällsmedborgare och se till att alla barn får med sig tillräckliga kunskaper för att kunna verka i livet och i samhället. Skolan är till för att alla barn och elever ska kunna utvecklas utifrån sin fulla potential. För att det här ska kunna bli verklighet måste vi ta ett steg bort från den marknad som har tagit allt starkare tag om den svenska skolan och inte minst den svenska gymnasieskolan.

Vi som politiker från olika partier har ansvar för att se till att gymnasieskolan får tillräckligt mycket resurser för att kunna göra det som vi ålägger den att göra. Men vi har också ansvar för att se till att fokus inte försvinner från barnen till aktieägarna. Det som händer på gymnasieskolan i dag runt om i hela landet är att vi tappar den demokratiska kontrollen över gymnasieskolan. Vi ser hur elever kallas för kunder. Vi ser hur kunskap och bildning anses vara en vara som ska säljas på en marknad.

Detta, fru talman, menar jag inte hör hemma i den svenska skolan. Därför är jag glad att vi åtminstone är ett par partier i Sveriges riksdag som vill ta tillbaka den demokratiska kontrollen från marknaden till skolans personal, från marknaden till skolans elever och från marknaden till demokratin.

Det här menar jag är den absolut viktigaste fråga som vi har att behandla under hela detta valår. Ska vi ha en demokratiskt styrd skola, eller ska vi ha en skola där syftet att tjäna pengar på våra barn anses vara viktigare än att alla barn ska få utvecklas utifrån sin fulla potential?

Då kan man ställa sig frågan: Går det inte att ha en marknad och ändå se till att alla barn utvecklas utifrån sin fulla potential? Svaret är väldigt enkelt: Nej, det går inte att ha en marknad i skolan och samtidigt se till att erhålla hög kvalitet. För att kunna göra vinst och överskott, vilket är syftet med privata företag, måste man nämligen skära ned på kvaliteten.

Det är exakt det vi ser har hänt överallt i hela Sverige. Man ger lägre lön till sin personal på de fristående gymnasieskolorna. Man har färre behöriga lärare, betydligt mindre resurser till elevhälsan, betydligt sämre tillgång till speciallokaler, sämre tillgång till skolbibliotek och sämre tillgång till läromedel. Vad gör då det här med den svenska skolan, och vad visar det? Jo, det visar att marknad inte går att kombinera med kvalitet och att marknad inte går att kombinera med barnens bästa.

Då vill vissa partier framhäva att det här är extremt. Det är till och med kommunism, har jag hört från talarstolen. Jag ser att en representant här i kammaren nickar. Frågan dessa partier kan ställa sig är om alla andra länder i hela världen är kommunistiska. Sverige är nämligen världens enda land som har detta system.

Vi måste som ansvariga politiker ställa oss frågan vilka vi är till för och vilka vi representerar. Det är väldigt tydligt i den svenska skoldebatten och gymnasiedebatten, menar jag, att vi har ett par partier som är här för att företräda dem som har gett oss mandat att företräda dem i Sveriges riksdag, det vill säga folket och de intressen som är bäst för folket. Å andra sidan har en majoritet av partierna i Sveriges riksdag varit mer upptagna med att springa ärenden åt Svenskt Näringsliv och andra organ som enbart har ett syfte: att försvara dessa aktörer, som inte har någonting att göra inom det svenska skolväsendet. Det är företag som enbart är där för att göra vinst och ingenting annat.

Det här menar jag i slutändan är ett demokratiproblem. Är man folkvald ska man företräda folket. Är man folkvald och sitter i utbildningsutskottet företräder man dem som arbetar i skolan samt elever och barn. Man är inte här för att företräda kapitalintressen, vilket många företrädare för de borgerliga partierna gör.

Fru talman! För Vänsterpartiet kommer den största valfrågan när det gäller skolan att bli just vad vi ska ha för samhälle och hur vi ska styra den

svenska skolan. Ska den styras demokratiskt eller utifrån marknadens intressen?

Jag ska ta upp ett annat ämne lite kort, och det handlar om innehållet i den svenska gymnasieskolan. Det har tidigare nämnts i talarstolen att intresset för att söka sig till yrkesprogram har blivit mindre och mindre på senare år. Det här tror jag att alla partier kan hålla med om, men det är märkligt att höra Sverigedemokraterna med flera påpeka att intresset blivit mindre när de har röstat ned samtliga förslag som har haft till syfte att få fler att söka sig till just dessa program.

Jag må tillhöra ett oppositionsparti och inte regeringen, men det är orättvist att anklaga regeringen för något som de borgerliga partierna är ansvariga för: att inte samtliga gymnasieprogram ger högskolebehörighet. Utredning efter utredning säger att detta är den enskilt största orsaken till att elever inte har sökt sig till yrkesprogrammen de senaste åren. Det här är också något fack och näringsliv är överens om måste förändras.

Jag är glad att det finns borgerliga partier som säger sig ha ändrat sig i denna fråga, men jag var ändå tvungen att ta upp frågan eftersom Sverigedemokraterna nämnde det i talarstolen tidigare.

Fru talman! En fråga handlar om vad vi lär barnen i den svenska gymnasieskolan. Om vi vill vara ett starkt välfärdssamhälle där människor känner till sina rättigheter och vi fostrar demokratiska samhällsmedborgare behöver elever få mer kunskap om arbetsrätt, fack, hur de kan engagera sig när de kommer ut på arbetsmarknaden och vilka rättigheter och skyldigheter de har.

Detta är inte längre obligatoriskt i den svenska gymnasieskolan, men Vänsterpartiet menar att det behövs en reform så att alla som går i den svenska gymnasieskolan får kunskap om sina rättigheter på arbetsmarknaden för att kunna vara aktiva samhällsmedborgare.

Jag yrkar därför bifall till Vänsterpartiet reservation, nummer 7.
(Applåder)

Anf. 89 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik, för det brukar vara helt meningslöst att föra ett resonemang med Daniel Riazat. Men jag kan inte låta det passera när han skymfar alla dem som är engagerade i fristående skolor, dit han riktar sina aggressioner. Det är tråkigt att hela tiden höra att syftet är att tjäna pengar, som om det inte skulle finnas något intresse av att bedriva undervisning i dessa skolor.

Om man ska tjäna pengar i detta land är skolsektorn inte den allra bästa. Det finns många bättre marknader där vinstmarginalen är betydligt större.

Jag har en gång frågat honom hur det ser ut med vinstmarginaler, rörelsemarginaler med mera, men han hade inte en susning. Han hittar på i talarstolen. Han vet nog fortfarande inte vad rörelsemarginalen ligger på i snitt och vad vinstuttaget av denna rörelsemarginal är.

Men Daniel Riazat kan kanske svara nu. Hur stor andel av den totala skolkostnaden i landet tas ut i vinst? Jag menar inte hur stor vinst skolan gör utan hur mycket som delas ut till ägarna.

Daniel Riazat säger inget om kommuner som kör skolor i botten, även om Daniel Riazat borde vara den av oss här som känner till det bäst av alla.

Anf. 90 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Vi har alltså en riksdagsledamot som tidigare har tillhört Moderaterna och som numera tillhör ett parti som likt Moderaterna för-svarar allt som handlar om marknadsskolan.

Sverigedemokraterna gick till val på att avskaffa vinstjakten i den svenska skolan, men efter ett antal middagar med Svenskt Näringsliv änd-rade de plötsligt sin ståndpunkt och blev de största försvararna av det.

Efter liknande debatter med Sverigedemokraterna de senaste åren är jag inte förvånad. Sverigedemokraterna har inget intresse av att försvara de små friskolorna eller eleverna och personalen i den svenska skolan. Här står Sverigedemokraterna på uppdrag av de största skolkoncernerna för att leda bort diskussionen från vad det här handlar om.

Vinst handlar inte enbart om det man tar ut per år eller ens det överskott man gör per år. Vi vet att många skolkoncerner inte gör vinst på ett eller två år, utan de bygger upp sin verksamhet med statliga pengar – pengar som stat och kommun införskaffar genom oss skattebetalare – för att kunna expandera, sälja företaget vidare och göra miljardvinster.

Berätta för mig, Patrick Reslow, inom vilken annan bransch i Sverige man bli finansierad av skattemedel år efter år för att sedan kunna sälja verksamheten vidare för mångmiljardbelopp!
(Applåder)

Anf. 91 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det här är precis samma trams och glytterier, som vi säger i Skåne, som alltid kommer från Daniel Riazat. Han svarar inte på frågan, för han har ingen susning. Han har gått någon kommunistkurs och fått lära sig att all marknad är skit, alla fristående aktörer ska bort och allt ska för-statligas. Det är hans ideologi, och det har vi sett i Vänsterpartiets parti-program. Alla fristående krafter ska bort, staten ska styra och det offentliga ska äga allt – och det gäller inte bara skolan.

Sverigedemokraterna tycker inte alls att överdrivna vinster ska accep-teras. Men vi ser inget sådant i dag. Hade vi sett vinstuttag som gjorde att skolor inte levererade resultat och inte höll en hög standard hade vi attack-erat det. Men vi ser inte det.

Vi tycker inte att det är bra att oseriösa aktörer får fortsätta att driva skolor. Får man okej en gång och sedan anmärkning ska man inte kunna fortsätta driva skola någon annanstans. Då ska vi agera.

Men att slå mot alla fristående skolor på det oseriösa sätt som Daniel Riazat ständigt gör i talarstolen och dessutom pådyvla oss andra sådant som vi inte står för och försöka gör det till en sanning tar vi kraftfullt av-stånd från. Låt oss i stället koncentrera oss på det som är fel och på dem som inte sköter sig.

Vi ser ingen som dränerar systemet. Däremot har vi sett kommunala nämnder som inte kan hålla budget, och det känner Daniel Riazat mycket väl till.

Anf. 92 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag behöver knappt säga något, för det framgår tydligt vad Sverigedemokraterna står för i denna fråga.

Låt mig poängtera att Sverigedemokraterna försöker styra bort fokus från vad diskussionen handlar om. Den handlar inte om friskolor som skö-

ter sig och som inte är ute efter att göra vinst. Inget parti i Sveriges riksdag har någonsin lagt fram ett förslag om att deras situation ska förändras. Det här handlar om de aktiebolag som just nu äger cirka 70 procent av den svenska skolan. De ska enligt lag göra vinst, för det är vad att äga ett aktiebolag går ut på.

Men det gör inget. Jag drömmer själv om att starta aktiebolag efter riksdagsuppdraget för att till exempel ha en restaurang. Men att ha en restaurang och sälja mat till folk är inte samma sak som att driva en skola. När det gäller en skola har man ett mycket större ansvar. Att ge elever kunskap och att fostra demokratiska samhällsmedborgare är inte handelsvaror, till skillnad från mat.

Jag menar att Sverigedemokraterna försöker föra fokus bort från det faktum att betygsinflationen har ökat enormt på grund av koncernskolorna och från att det är sämre tillgång till elevhälsopersonal på koncernskolorna. Man ser att det är färre behöriga lärare på koncernskolorna och att det generellt sett är färre personal på koncernskolorna. Men det är något som Sverigedemokraterna inte vill tala om.

I kommuner där Sverigedemokraterna är med och styr har man också skurit ned på och sett till att försämra den kommunala skolan, just för att de fristående aktörerna ska kunna komma och ta över. Det är något som vi i Vänsterpartiet motsätter oss starkt. Vi kommer att ta tillbaka den demokratiska kontrollen, från marknadsskolan till en demokratiskt styrd skola. Sverigedemokraterna kan fortsätta att representera näringslivet hur mycket de vill i talarstolen.

(Applåder)

Anf. 93 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 8.

Lika viktig som en stark ekonomi är för att vi ska ha ett starkt och självständigt Sverige är en stark privatekonomi viktig för att vi ska ha starka och självständiga familjer. Men sedan mitten av 90-talet är trenden att svenska hushålls skulder ökar mer än inkomsterna. Våra skulder ligger långt över EU-snittet, enligt siffror från SCB. Vi är näst mest skuldsatta i Europa.

Så sent som i går presenterade Kristdemokraterna en plan för att stoppa lånehajarna, hejda skuldfällorna och bryta den negativa utvecklingen med skuldsättning. Men vi behöver också stärka motståndskraften bland våra barn och unga när det gäller att skuldsätta sig. I dag ingår privatekonomi i samhällskunskapen på gymnasiet, men Kristdemokraterna anser att frågor om privatekonomi måste ta större plats. Man bör exempelvis behandla aktiemarknaden, investeringar, hur pensionssystemet är uppbyggt och så vidare.

Fru talman! Något annat som är viktigt för såväl Sverige som land som alla människor som bor här är att vi har ett företagsklimat i världsklass. Sverige står dock inför en stor kompetensbrist inom många branscher, inte minst industri och hantverk. Inom dessa områden skulle det kunna skapas många fler jobb. Det finns stor potential för fler arbetstillfällen, men tyvärr är det alltför få unga som väljer att gå ett yrkesinriktat program på gymnasiet.

Vi menar bland annat att studie- och yrkesvägledarnas uppdrag behöver förändras. I dag tycks det till stor del uppfattas som att det går ut på att

ge eleven vägledning för att nå sitt drömyrke, oavsett vilka egentliga förutsättningar man har eller hur arbetsmarknadens behov ser ut. Arbetsmarknadens behov behöver spela större roll; båda perspektiven ska vägas in. Vi tror att det skulle kunna vägleda ungdomarna mer rätt.

Många unga har inte någon tydlig uppfattning eller har kanske rent av en felaktig uppfattning av vad det innebär att jobba på en verkstad eller i en industri. Därför är det viktigt att man får göra prao och studiebesök genom skolan. Men studievägledarna måste också vara tydliga med hur det ser ut på arbetsmarknaden och med vilka utbildningar som faktiskt leder till att ungdomarna får jobb.

En annan viktig sak för att motverka kompetensbrist och för att stärka företagsklimatet är att göra högskolebehörighet till norm på landets yrkesprogram. Kristdemokraterna har tidigare ansett att den behörigheten inte skulle vara huvudregel. Anledningen var att vi såg att många ungdomar var skoltrötta. De orkade inte fullfölja gymnasiet.

Vi hade en förhoppning om att fler kanske skulle orka fullfölja sin gymnasieutbildning och klara skolan ifall de kunde fokusera på yrkeskunskaperna. Men nu har vi sett att söktrycket till den typen av utbildningar har minskat eftersom behörigheten till högskolan inte har varit norm på yrkesprogrammen. Mot bakgrund av det har Kristdemokraterna bytt position. Vi vill att gymnasiala yrkesprogram ska utökas till sitt innehåll för att också kunna ge högskolebehörighet, men möjligheten att välja bort högskolebehörigheten ska finnas.

På det sättet gör vi också de höga förväntningarna till norm. Vi vill att höga förväntningar ska vara norm i svensk skola, och vi gör det samtidigt enklare för dem som vill ha högskolebehörighet att välja ett yrkesprogram. På det sättet kan vi bidra till att motverka kompetensbristen och stärka företagsklimatet.

Anf. 94 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Fru talman! Också jag vill markera att vi naturligtvis står upp för internationell rätt och för solidaritet med folket i Ukraina. Det känns märkligt att stå här i dag och debattera. Men som någon sa tidigare: att ha en öppen debatt i dag i vårt demokratiska system, som vi alla står bakom, kanske är det enda rätta att göra.

Den här debatten handlar om gymnasieskolan, och i betänkandet behandlas en rad motioner. Jag ska vara lika tråkig som vanligt och yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna. Jag ska motivera varför vi avslår motionerna och gå in på regeringens prioriteringar och pågående arbete.

I går beslutade riksdagen att ämnesbetyg i stället för kursbetyg ska införas i gymnasieskolan. Det är en stor och efterlängtd reform som innebär att man nu kommer att få betyg utifrån de kunskaper man har vunnit under gymnasietiden i stället för enbart utifrån hur det har gått i en enskild kurs i årskurs 1.

Det är en stor förändring. Det kommer att krävas mycket arbete med en översyn av examensmål, programmål, programstrukturer och ämnesplaner – you name it. Jag vill bara påminna om det. När vi kommer med en massa nya, innovativa förslag på vad vi ska putta in i gymnasieskolan behöver man verkligen titta över det tillsammans med Skolverket, lärare och så vidare.

Det här kommer att stärka elevernas lärande och minska risken för betygsstress och psykisk ohälsa.

Man kan inte tala om gymnasieskolan utan att tala om alla dem som inte kommer in på ett nationellt program. Gymnasieutbildningen är verkligen biljetten ut i livet, ut på arbetsmarknaden och ibland in till högre utbildning. Att inte klara gymnasiet ökar risken för att hamna i arbetslöshet och social utsatthet, med allt vad det innebär.

I dag ser vi att alltför många blir obehöriga till att gå ett nationellt gymnasieprogram. Mellan 15 och 20 procent brukar hamna i introduktionsprogrammen. Mer måste göras för att förhindra utslagning innan gymnasiet ens har börjat. Här har regeringen satsat stora resurser på att öka kunskap och likvärdighet i grundskolan. Det är helt avgörande. Man har också aviserat att vi ska se över den hårda gränsen för godkänt, för betyget E, som vi känner till. Det är välkommet.

Att alla partier nu står bakom att vi ska införa ämnesbetyg är en stor förbättring som innebär att man faktiskt kommer att få tre år på sig att inhämta kunskaper för att bli sitt allra bästa jag innan det är dags att få sitt slutbetyg. Detta är konkret politik som ger fler unga en rättvis chans att bedömas utifrån vad de faktiskt lärt sig i gymnasiet. De kan inte slås ut innan de ens har kommit in. Det är många saker som behöver göras, och det här är några av dem.

Fru talman! Fler måste också klara sin gymnasieexamen. Förra mandatperioden beslutade riksdagen om en proposition om bland annat bättre övergångar mellan grundskola och gymnasieskola. Det handlade om utvecklat stöd till eleverna på gymnasiet och tydligare ansvar för rektor att följa upp frånvaro samt om förbättringar av introduktionsprogrammets struktur och kvalitet med krav på garanterad undervisningstid.

En annan viktig pusselbit är de yrkespaket som kan läsas på introduktionsprogrammen. De har tagits fram tillsammans med arbetsmarknadens parter.

Men vi måste göra mer. Vi måste fortsätta framåt. Ett bra exempel är den utredning som regeringen tillsatt – *Fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*.

En utredare har fått i uppdrag att föreslå åtgärder för att fler ska nå målen samt att utreda möjligheterna till bättre övergångar mellan gymnasieskola och komvux. En mer flexibel lösning är något att fundera över. Alla är inte stöpta i samma form.

Utredaren ska också analysera hur yrkespaketen används och hur de kan utvecklas för att skapa utbildningar av hög kvalitet och med hög relevans för arbetsmarknaden. Utredningen ska läggas fram redan nästa vecka, och jag ser verkligen fram mot att få se förslagen.

Fru talman! Några motionärer lyfter fram att vi måste planera och dimensionera gymnasieutbildningen bättre och att vi måste knyta gymnasieutbildningen närmare arbetsmarknaden. Jag håller fullständigt med.

I juni kommer vi att få möjlighet att besluta om ett regeringsförslag där själva grundtanken är att bättre anpassa utbudet efter behoven på arbetsmarknaden. Förslaget kommer också att medföra en bättre samverkan mellan kommunerna. Vidare handlar det om det viktiga med att huvudmännen måste bli bättre på att informera om utbildningens inriktning och vad utbildningen kan leda till. Planeringsunderlag kommer att tas fram. Det här är större än vad vi tror.

Även förslaget om att förstärka regionernas utvecklingsansvar är välkommet. Det finns många fina exempel på samverkan runt om i landet, men med det här förslaget får vi äntligen en struktur på plats och kan utveckla samverkan överallt. Det är ett enormt steg om vi antar förslaget i juni.

Fru talman! Inom både offentlig och privat sektor är tillgången till rätt kompetens en förutsättning för att garantera tillväxt, jobb och välfärd i hela landet. Efterfrågan på yrkesutbildad personal är enorm. Enligt SCB kommer efterfrågan att öka fram till 2035. Så kan vi inte ha det. Den negativa trenden när det gäller antalet sökande till gymnasieskolans yrkesprogram behöver vändas omedelbart. Yrkesprogrammets status måste höjas.

Flera åtgärder behövs. En avgörande fråga för att öka attraktiviteten på yrkesutbildningarna är ökade möjligheter till högskolebehörighet. Om fler unga ska se yrkesutbildningarna som ett klokt val inför framtiden kan vi inte ha ett system som stänger dörrar, eller som uppfattas som att det stänger dörrar. Den här reformen är starkt efterfrågad från arbetslivet, och jag ser fram emot att få debattera och besluta om den redan nu i april. Det blir en högtidsdag.

Fru talman! För att fler ska välja en yrkesutbildning och fler ska vilja känna stolthet i en yrkeskarriär måste yrkesarbete uppvärderas och yrkesskicklighet synliggöras. Vi vill fortsätta satsa på World Skills Sweden tillsammans med LO och Svenskt Näringsliv.

Statusen måste också höjas genom att utveckla yrkescollege, lärlingsutbildningar och branschskolor. Frågor om studie- och yrkesvägledningen har varit uppe. Jag tror att även den kommer att förändras med de nya förslagen, det vill säga göra tydligt att arbetsmarknadens behov också spelar in.

Det finns mycket att göra, och nu har jag också pratat längre än min angivna talartid. Jag tackar för ordet.
(Applåder)

Anf. 95 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det finns mycket i vad Caroline Helmersson Olsson sa som vi kan skriva under på. Jag tror att förslaget om ämnesbetyg kommer att bli bra. Både Socialdemokraterna och oppositionen har länge kämpat i denna fråga. Det är viktigt att landa rätt i betygssystemen så att det inte blir hastiga förändringar. Men ibland kan det ta lite längre tid än vad man vill.

Vi hade gärna sett att förslaget hade genomförts tidigare. Nu blir det ändå ett antal skolstarter som kommer att tvingas att gå med det system som vi nu tycker är stressigt och svårt innan ämnesbetygen införs hösten 2025. Det är tre kullar till som ska gå med det stressiga systemet.

Hade inte Caroline Helmersson Olsson hellre sett att förslaget kunde genomföras lite fortare eftersom vi ändå har haft så lång tid att förbereda oss?

Jag tycker att mycket av det som sas om statusen för yrkesprogrammen var bra, även om vi inte riktigt delar uppfattning om den exakta utformningen. Jag tycker ändå att det är viktigt att säga att vi sverigedemokrater inte tycker att man ska utestänga elever. Vi tycker inte att den som vill läsa in högskolebehörighet inte ska få göra det. Däremot ser vi en fara i att skapa ett system där man utgår från att högskolebehörigheten ska läsas in

i stället för att vara en möjlighet. Man kan läsa två år och sedan få ett års tillägg. Den parlamentariska gruppen hade också den diskussionen.

Skulle inte Caroline Helmersson Olsson se en fördel med att göra så och därmed inte stänga elever ute från möjligheten att läsa in behörighet?

Anf. 96 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Det är bra att vi har samsyn i olika saker.

Jag kan direkt svara på frågan om jag hellre sett att ämnesbetygen införts tidigare. Svaret är ja.

Redan i samband med Gy 2007 gjordes en parallell utredning om hur ämnesbetyg skulle införas i en kursutformad gymnasieskola. Det fanns med i jobbet.

Sedan blev Jan Björklund utbildningsminister, och han kastade utredningen i papperskorgen och införde Gy 2011 i stället. Det fanns mycket bra i Gy 2011. Dock kom ämnesbetygen inte med. Däremot kom uppdelningen mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Det finns inget tydligare än det som hände där. Det blev inte attraktivt för ungdomarna att söka. Framför allt var det för att deras studie- och yrkesvägledare samt deras föräldrar vid köksborden sa att de inte skulle gå ett yrkesprogram utan att de i stället skulle gå samhällsprogrammet. Reslow var själv inne på att programmet har vuxit enormt.

Jag tänker att det här som Reslow berättar om och tycker, det finns ju i dag. Alla har ju rätt till möjligheten att få högskolebehörighet i ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Men vi har sett att det inte fungerar för alla överallt, så det här förslaget är bättre. Då ingår det, och man väljer bort det om man av någon anledning behöver det.

Anf. 97 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Problemet är ju att dagens system inte riktigt skiljer bort de teoretiska inslagen så som vi hade önskat.

Vi kan gå tillbaka och titta på hur det var med yrkesprogrammen på 80-talet. Det var ju inte så att de var impopulära. Tvärtom var det så att studie- och yrkesvägledarna var väldigt bra på att skicka elever rätt. Och det var stora program. Det var många som gick dem. Då var också gymnasieskolorna lite större till omfånget och lite mer strategiskt placerade.

Men något hände. Caroline Helmersson Olsson nämnde Gy 07. Ja, det fanns många problem med Gy 07 som gjorde att den skrotades. Men en sak som inte var bra när man väl formulerade yrkesprogrammen var att man tog bort möjligheten att läsa in högskolebehörighet. Det var inte bra.

Jag tror att vi är överens där, men jag ser en fara i att den lösning som regeringen nu föreslår kommer att leda till sämre genomströmning därför att man fortfarande avskräcks av att läsa mer teori om man inte har tillräckligt bra betyg från grundskolan. Jag är rädd att det blir fel där, och jag önskar att vi hade kunnat göra det på ett lite mer effektivt och nytänkande sätt.

Så till dimensioneringen. Dimensionering är bra, precis som jag sa. Problemet med utredningen som kommer med sitt förslag i juni är att den fått kritik för att man behöver bygga upp en massiv byråkrati för att hantera denna dimensionering.

Min fråga till Caroline Helmersson Olsson är hur Socialdemokraterna och regeringen ser på att bygga upp en enorm byråkratisk apparat dit massvis med pengar ska gå – pengar som hade kunnat gå till eleverna i undervisningen – för att säkerställa att alla kommuner ska ha sin lilla skola och inte samarbeta med varandra.

Anf. 98 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för ytterligare frågor.

Det var intressant att höra att de på 80-talet var bra på att skicka folk rätt. Det var de – jag gick ut vårdgymnasiet efter två år -82 och har kommit ända hit, så det gick ju bra.

Annars måste jag säga att det verkar som om Reslow snart är den ende i den här kammaren som är rädd för den här reformen av högskolebehörigheten. Lyssna på näringslivet även i den här frågan, skulle jag säga.

Jag förstår verkligen inte vad ledamoten menar med den här massiva byråkratin som ska byggas upp. Den samverkan som måste ske, den sker redan på många ställen men inte överallt. Regionerna kommer att få ett ansvar för det här. Skolverket har ett ansvar. Det kommer att få lite extra ansvar. Det är väl möjligtvis det. Jag förstår verkligen inte att Patrick Reslow ser en så stor fara i det, men vi lär återkomma i frågan i juni.

(Applåder)

Anf. 99 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Fru talman! I dag är hjärtat tungt. Rysslands invasion av Ukraina krossar freden på vår kontinent.

Vi i den här kammaren och i Sverige måste agera med full kraft. Vi behöver stötta Ukraina med den hjälp och det stöd som man efterfrågar i form av vapen, ekonomiska resurser och humanitär hjälp. Vi måste säkerställa att vi snarast får fullskaliga sanktioner mot Ryssland på plats för att tydligt markera, och vi måste stärka det svenska försvaret.

Tankarna går i dag till det ukrainska folket. Vi är med er. I dag är vi alla ukrainare.

Som flera här inne i dag har konstaterat har vi ett ansvar att i denna mörka stund bidra till att upprätthålla vår egen demokrati genom att debattera i denna kammare. I dag debatterar vi utbildning och skola.

Fru talman! Skolan ska ge alla unga möjlighet att forma sin egen framtid. Det finns förmodligen ingen annan faktor som kan förändra ett livsöde så som en framgångsrik skolgång. Skolan öppnar dörrar till ett tryggare arbetsliv och ger möjligheter att forma sin egen framtid. Den ska vara den självklara platsen för klassresor.

Gymnasieskolan är viktig för Sveriges kompetensförsörjning och för individens möjlighet att forma sitt liv så som man själv önskar.

Samtidigt visar statistik från Skolverket att över 16 000 elever som gick ut årskurs 9 våren 2020 inte blev behöriga till gymnasieskolan. Var tredje elev på gymnasiet klarar inte att ta gymnasieexamen efter tre år. Det visar att svensk skola behöver nya kunskapsreformer.

I den senaste Pisamätningen nådde elever med utländsk bakgrund lägre resultat i läsförståelse jämfört med elever med inhemsk bakgrund. Den uppmätta skillnaden är den största i OECD.

Vi vet att utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning har särskilt svårt att få ett första jobb, vilket i många fall leder till ett långvarigt bidragsberoende.

Behovet av reformer i svensk gymnasieskola är alltså stort.

En stor brist är att det inte går att mäta hur väl våra skolor lyckas med sitt huvuduppdrag: att rusta alla elever med goda kunskaper.

De två huvudsakliga nationella verktygen för att mäta detta är de nationella proven och slutbetygen. Men det är svårt att fatta beslut utifrån dessa. Betygen är ju inte förankrade i resultaten på de nationella proven. De nationella proven är heller inte konstruerade för att man ska kunna jämföra kunskapsutvecklingen över tid.

Vi ser omfattande problem med de nationella proven. Ett annat är att de rättas av elevernas egna lärare, vilket ger bristande tillförlitlighet i bedömningarna. De är också utsatta för omfattande fusk. Ja, vi ser ett behov av en lång rad reformer när det gäller de nationella proven.

Moderaterna vill införa central rättning av de nationella proven så att de blir jämförbara över tid, följer läroplanernas mål och genomförs i olika årskurser. Samtidigt bör man säkerställa att elever med särskilda behov får det stöd de har rätt till.

Vi vill också utreda möjligheten att återinföra studentexamen i Sverige.

Sverige är i en internationell kontext relativt ensamt om att i slutet av gymnasieskolan inte ha examensprov som antingen sammanvägs med betygen eller redovisas separat. Norge, Danmark och Finland har till skillnad från Sverige examensprov i slutet av gymnasieskolan, och i alla dessa länder bedöms proven helt eller delvis externt.

Betygsutredningen slår i sitt betänkande fast att de ser flera fördelar med införande av examensprov på gymnasiet – dels för att betygsinflation motverkas, dels för att eleverna hamnar under mindre press. Man skriver följande: ”Ett system där man i gymnasieskolan redovisar betyg och provresultat separat kan leda till ökad likvärdighet eftersom det blir ett system med två mätpunkter. Med två mätpunkter, betyg och examensprov, ökar elevers möjlighet att visa sina kunskaper och det sänker trycket på lärarna att sätta omotiverat höga betyg.”

En tredje punkt som jag vill lyfta här i dag handlar om kunskapskraven i gymnasieskolan. Vi vet att kurs- och läroplanerna uppfattas som otydliga av lärare och elever. Man fokuserar på analytisk förmåga utan att eleverna har den grundläggande faktakunskap som krävs för att kunna resonera, jämföra, värdera och dra slutsatser. Detta har studerats av bland annat Linnéuniversitetet – den studie som bidrog till att Skolverket reagerade och initierade en översyn av läro- och kursplanerna.

Den fjärde punkt jag tänkte nämna handlar om undervisningstiden. Gymnasieutredningen konstaterar att antalet undervisningstimmar är lågt. Många elever vittnar om många håltimmar och lärarlösa lektioner. Lärarnas Riksförbund konstaterar att undervisningstiden för deras lärare kan variera med upp till 30 procent mellan skolor för samma kursinnehåll.

Sverige kan inte förvänta sig att nå högre resultat utan att öka antalet undervisningstimmar. Vi vill därför från Moderaternas sida initiera en utredning för att säkerställa att alla gymnasieelever får den undervisningstid de har rätt till.

Slutligen vill jag också nämna något om matchningen. Som flera har nämnt här i dag är yrkesutbildningarna väldigt viktiga för svensk kompe-

tensförsörjning. Efterfrågan på lärare och vårdpersonal med högskoleutbildning växer snabbare än utbudet. Samtidigt finns det ett överskott på personer med högskoleutbildningar inriktade på humaniora, samhällsvetenskap, kommunikation, kultur och media. De yrkesprogram som har för få studenter i förhållande till arbetsmarknadens behov är framför allt vård och omsorg, fordon och transport, byggnad och restaurang. Därtill finns ett stort och växande överskott på personer med högst grundskoleutbildning, inte minst till följd av en stor asylinvandring från länder där kort utbildning är det vanligaste. Antalet utbildningsplatser behöver alltså öka, och detta behöver i större omfattning styras av arbetsmarknadens behov.

Därtill är det naturligt att konstatera att behovet av reformer av svensk gymnasieskola är stort. Nu krävs inte mer av samma politik som har skapat denna situation, med flum och otydliga kunskapskrav, utan i stället ett återupprättande av kunskapslinjen.

Fru talman! Med hänvisning till den förenklade beredningen i utskottet yrkar jag inte bifall till våra motioner utan till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 14 Märkning och registrering av katter

Märkning och registrering av katter

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU13
Märkning och registrering av katter (prop. 2021/22:49)
föredrogs.

Anf. 100 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Tankarna går en sådan här dag såklart till något helt annat. Vi tänker på våra bröder och systrar i Ukraina. Men jag tänker också att demokratin behöver få gå vidare. Det är trots allt, som en klok man sa, detta de strider för i Ukraina just nu.

Nu handlar det om miljö- och jordbruksutskottets betänkande 13, *Märkning och registrering av katter*. Först av allt, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nummer 1. Det är en reservation som innebär avslag på propositionen.

Från Moderaternas sida tycker vi inte att detta är en proposition som löser de problem som i dag finns med lösspringande katter, katter som förökar sig okontrollerat och så vidare. Vi vet också att våra myndigheter har framfört ganska skarp kritik mot detta lagförslag och menar att det helt enkelt inte finns förslag till lösningar i propositionen.

Så, fru talman, jag tänker avrunda och säga att vi yrkar avslag på propositionen från Moderaternas sida.

Anf. 101 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Det är en mörk dag på många olika sätt, framför allt för människorna i Ukraina, där den ryska regimen med Putin i spetsen i dag har genomfört en aggressiv militär invasion. Detta är ett kraftfullt hot mot hela Europa. Vi står här i dag i solidaritet med det ukrainska folket, för Ukrainas suveränitet och territoriella integritet.

Det som händer nu är ett hot mot vår liberala demokrati. Samtidigt kan vi stå här, bara en kort flygresa från Kiev, och debattera lagstiftningsförslag av skiftande slag, precis som min företrädare här i talarstolen lyfte upp. Detta är värt att värna på många olika sätt.

Fru talman! Över till dagens ärende: märkning och registrering av katter. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 1. Centerpartiet yrkar avslag på propositionen.

Katten är ett kärt husdjur för många av oss, både barn och vuxna. Det finns i dag i Sverige ungefär 1,4 miljoner katter, fördelade på ungefär hälften så många hushåll. Jag tänker att jag nog då är en ganska normal kattägare med mina två älskade, Lakrits och Allis, som jag, precis som 60 procent av alla kattägare, har märkt på frivillig väg, så att de kan återföras hem ifall de skulle springa bort och bli upphittade långt borta. Ungefär hälften av dessa märkta katter finns också i något register. Detta med frivillig märkning har potential att öka framöver, i stället för att man ska införa ett obligatorium och ett statligt register.

När det gäller det förslag som nu är på bordet, med ett obligatoriskt krav, tänker vi att det inte leder till tillräckligt stor nytta för att det ska vara motiverat. Förutom administration och kostnader av olika slag är det främsta skälet det som Jordbruksverket skriver i sitt remissvar: att kraven knappast skulle träffa den viktigaste målgruppen, det vill säga de mindre ansvarstagande kattägarna. Därmed försvinner nyttan med förslaget.

I propositionen dras många paralleller till det krav som sedan 18 år gäller att märka och registrera hundar. Vi anser att den jämförelsen haltar betänkligt. De tyngst vägande skälen den gången var det tilltagande problemet med aggressiva och farliga hundar. Man angav också smittskyddsskäl i förarbetena. Inget av detta går att överföra på katter.

Moderaterna har före mig i sin reservation nummer 2, som också finns att läsa i betänkandet, pekat på att det finns allvarliga brister i hundregistret, när det gäller både att barn kan registreras som hundägare och vem som kan registrera sig. Där dök det alltså upp ett antal problem, och jag tänker att det vore ganska bra om man löste dem först.

Att genomföra ett obligatoriskt, statligt kattregister är verkligen att skjuta långt över målet i denna fråga, om man vill nå de katter som är i behov av vårt skydd till följd av misskötsel. Myndigheten som skulle ansvara för registret avstyrker, och Integritetsskyddsmyndigheten är kritisk. Dessutom finns en relativt ny djurskyddslag, med djurskyddsföreskrifter och djurskyddsförordning, där också katter räknas in. Här borde alltså regeringen göra rätt saker i rätt ordning, precis som Moderaterna beskriver väl i en av sina reservationer.

Fru talman! Det finns flera fördelar med märkta katter, men från Centerpartiets sida ser vi att det absolut bästa är att det sker frivilligt. Därför betonar jag än en gång att vi värnar alla katters välbefinnande och att vi har en djurskyddslagstiftning som värnar detta.

Alltså – gör om, gör rätt! Jag yrkar avslag på propositionen.

Anf. 102 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Innan jag håller mitt lilla anförande vill jag precis som mina kompisar tidigare i debatten uppehålla mig vid det hemska som hänt i natt och i dag och som troligtvis håller på några dagar till. Jag vill verk-

ligen understryka det som sas och uttala mitt och vårt stöd för det fria Ukraina. Vi står verkligen med er i kampen för demokrati och frihet!

Detta är en väldigt sorglig stund, måste jag säga. Men det är ändå något annat vi ska debattera.

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Märkning och registrering av katter*. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Katten har varit en del av Sveriges fauna väldigt länge. Redan på 1000-talet var det gott om katter i Sydskanandinavien. Några sekler senare var katten var mans djur. Katten var framför allt oerhört viktig för jordbrukarna. De höll stånd mot skadedjuren, råttor och möss.

Självt är jag uppvuxen på landet och driver ett jordbruk i Ödeshög, så jag vet hur oerhört viktig en katt kan vara. Katten gör verkligen skillnad med den fångst som den tar.

Katten är, precis som ledamoten före mig sa, ett väldigt omtyckt husdjur. Det kan jag själv understryka. Ledamoten sa att hon hade två katter, och det har jag också. Mina katter heter Tusse och Nisse.

Det förslag vi debatterar i kväll är att alla 1,4 miljoner katter som finns i Sverige ska tvångsmärkas och registreras. Det motsätter vi kristdemokrater oss bestämt.

Vi anser att det är mycket märkligt att regeringen lägger fram ett lagförslag om märkning och registrering av katter innan det gjorts en utvärdering av den lag som införts om att registrera och märka hundar. Det har kommit fram en hel del om detta som inte verkar så bra.

Det är också anmärkningsvärt att regeringen går emot Jordbruksverket, som i sitt remissvar avstyrker förslaget. Jordbruksverket framhåller att kostnaderna och administrationen för Sveriges katthållare långt överskrider den nytta som förslaget skulle ge. Myndigheterna bedömer också att efterlevnaden av kravet kan förväntas bli låg. Varför i hela friden kör regeringen över detta verk, som ska utföra arbetet?

Fru talman! Redan i dag finns vad vi kristdemokrater tycker är rätt väg att gå, nämligen frivillig märkning och registrering. Det finns i dag cirka 350 000 katter som har blivit registrerade, däribland mina två katter Nisse och Tusse. Dessutom kostar det inte något för staten, och det är ju också positivt.

Anf. 103 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! I dag vaknade vi upp till nyheterna om att Ryssland invaderat Ukraina. Denna mörka dag är det viktigare än någonsin att vi visar solidaritet och står upp för frihet och demokrati. Jag vill kraftigt fördöma Rysslands agerande och uttrycka mitt starkaste stöd till det ukrainska folket.

Fru talman! Nu går jag in på dagens debattämne, och jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Att komma till rätta med problemen med övergivna och förvildade katter är något som engagerat många. Detta är en fråga som vi socialdemokrater har drivit på, och vi vill säkerställa en god djurvälstånd för våra djur i Sverige.

Det är också otroligt många frivilligorganisationer ute i landet som dygnet runt och året runt engagerar sig helhjärtat för våra hemlösa katter, och de driver ständigt på för att stärka statusen för katterna. Jag besökte

själv två djurskyddsorganisationer i början av veckan och fick ta del av deras fantastiska arbete för att hjälpa dessa katter.

Vi har sedan våren 2019 en ny djurskyddslag. Den proposition vi i dag debatterar om obligatorisk märkning och registrering av katter är viktig för att stärka djurskyddet för katterna. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. De nya bestämmelserna ska inte tillämpas på katter som är födda före den 1 januari 2008.

Katten är det vanligaste husdjuret i Sverige. Det finns ungefär 1,4 miljoner katter här. Vår tamkatt är ett sällskapsdjur. Fler än 700 000 hushåll äger en eller flera katter. En vanlig uppskattning är att ungefär 100 000–150 000 katter är hemlösa, bortsprungna eller övergivna av sina ägare.

Katten har varit sällskapsdjur hos oss människor i tusentals år och har en både mytomspunnen och spännande historia. Helt klart är att katten har varit mycket betydelsefull för människan under lång tid.

Myten att katten har nio liv har nog alla av oss hört. I dag brukar vi säga att en katt har nio liv eftersom den kan överleva så mycket. Oavsett om det stämmer att katten har nio liv eller inte är katten ett tamdjur som inte klarar sig på egen hand. Katten behöver oss människor; den behöver omvårdnad. Om vi tar väl hand om katterna kan de själva använda sina nio liv på bästa sätt, tänker jag.

Vi vet att det i dag finns problem med katter som kommer bort eller som med flit överges och lämnas av sina ägare. Dessa förvildas och reproducerar sig okontrollerat, och det ställer till problem för omgivningen och andra kattägare. Men framför allt blir alla dessa katter själva lidande.

Bakom varje hemlös katt finns en tidigare ägare som brustit i sitt ansvar. Och jag vill verkligen understryka att det är viktigt att man som djurägare tar sitt ansvar. Katter är tamdjur som behöver tillsyn och omsorg, och utredningens och propositionens förslag är en bra väg för att komma till rätta med detta problem.

Med det här förslaget tydliggörs kattägarens åtagande och ansvar, men förslaget gör också att kattens ställning stärks. Märkning och registrering är ett sätt att skilja övergivna och förvildade katter från ägda katter.

Fru talman! I dag lägger länsstyrelserna och Polismyndigheten stora resurser på att hantera ärenden om bortsprungna, övergivna och förvildade katter. Djurskyddsorganisationer gör i sin tur ett omfattande arbete med att fånga in, ta hand om och försöka finna nya ägare till dessa katter.

Syftet med förslagen är att underlätta handläggande myndigheters och ideella organisationers arbete. Förslagen syftar i förlängningen till att minska antalet katter som saknar ett hem och därmed minska det djurlidande som är förenat med att dessa djur inte får någon omvårdnad. Det handlar också om att minska myndigheternas kostnader.

Strängare krav på kattägare kommer att tydliggöra att det innefattar vissa skyldigheter att äga en katt. Kravet på märkning och registrering bidrar också till att göra djurskyddslagens förbud mot att överge djur verkningfullt. Upphittade katter som är märkta och registrerade kan enkelt återlämnas till sina ägare.

Handläggningen av ärenden avseende katter som är omärkta kommer också att underlättas av ett krav på märkning och registrering. Länsstyrelserna har då möjlighet att snabbare och mer effektivt fatta beslut om vad som ska ske med en omärkt katt. När antalet katter som står utom vård och

kontroll minskar kommer också möjligheterna för dessa djur att föröka sig att minska.

Systemet med krav på märkning och registrering av katter föreslås motsvara det nuvarande systemet med krav på märkning och registrering av hundar. Det innebär att Jordbruksverket får ansvaret att föra register över kattägare. Regeringen kan också här meddela föreskrifter om att Jordbruksverket får överlåta ansvaret för registerföringen till en annan myndighet eller till en organisation.

Bland annat Polismyndigheten, länsstyrelserna och Tullverket kommer att ges direktåtkomst till registret över kattägare. Det föreslås också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att kattägare ska vara skyldiga att betala en avgift för registreringen. Slutligen föreslås att länsstyrelsen får meddela förelägganden om att bestämmelserna om märkning och registrering ska följas, och dessa får också förenas med vite.

Att behandla djuren väl är ett etiskt ansvar som vi har. Sverige ska vara världsledande på djurskydd. Vi socialdemokrater vill att svenskt djurskydd ska fortsätta att förbättras. Att komma till rätta med problemen med övergivna och förvildade katter är ett viktigt steg för katternas skull, för att deras djurvälstånd ska öka. Katter är ett tamdjur som behöver omvårdnad, och med detta lagförslag tydliggörs kattägarens ansvar. Men viktigast av allt är att minska lidandet för de hemlösa katterna.

(Applåder)

Anf. 104 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Malin Larsson, för ditt anförande! Jag tänkte bara ställa några frågor om just det här lagförslaget, som verkar gå igenom.

Det är framför allt två frågor som jag tänker ställa till ledamoten. Den ena handlar om beslutet om att man ska ha märkning och registrering av hundar. Har det gjorts en utvärdering av det innan man kom med det nya förslaget? Det skulle vara jätteintressant att höra om regeringen har väntat in en sådan utvärdering och sedan gjort lite förändringar i förslaget. Det är den ena frågan.

Den andra frågan gäller Jordbruksverket, som regeringar normalt sett brukar lyssna på. Jordbruksverket lever så att säga nära verkligheten och kan hantera olika frågor. De avstyrkte faktiskt detta. De menar att kostnaderna och administrationen för Sveriges katthållare långt överskrider den nytta som förslaget skulle kunna ge. Myndigheten bedömer också att efterlevnaden av kraven kan förväntas vara låg. Det är intressant att regeringen går på en helt annan linje och fattar ett annat beslut, trots att de är så tydliga.

Det skulle vara jätteintressant att få höra ledamoten säga någonting om detta.

Anf. 105 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Oscarsson, för frågorna! Frågan om märkning och registrering av katter är en fråga som har diskuterats under lång tid. Det är en fråga som har drivits under lång tid av dem som faktiskt möter och tar hand om de hemlösa katterna.

Vi har en gedigen utredning som underlag. Vi har en bra proposition på vårt bord, som vi får debattera här i kväll. Jag tycker att den är jättebra.

Vi har nämligen ett problem med hemlösa och förvildade katter. Nu har vi ett bra förslag för att lösa det problemet och få bukt med det. Det tycker jag är otroligt bra.

Jordbruksverket var kanske ensamt om att tycka så här. Jag kommer inte ihåg om det var någon mer som tyckte att förslaget inte var bra. Där emot tyckte andra myndigheter, som polisen och länsstyrelserna, och alla organisationer som tar hand om katterna att det var ett jättebra förslag. Det är ju de som faktiskt möter dessa katter i dag. Det är de som får göra arbetet. De ser att det finns ett behov av en obligatorisk märkning och registrering för att höja statusen för våra katter och för att katterna ska få ett bättre liv.

Det är faktiskt katterna det handlar om här i dag. Jag är på katternas sida i denna fråga. Tyvärr, fru talman, tycks inte Magnus Oscarsson vara det, men vi får kanske höra i nästa inlägg hur det är med det.

Anf. 106 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Malin Larsson, för ditt svar! Jo, jag är absolut på kattens sida. Naturligtvis tycker man att katter är väldigt viktiga. Men jag måste ändå reagera lite grann på ledamotens svar.

Jag fick inget svar om utvärderingen av lagen angående registrering och märkning av hundar. Det har framkommit att det finns en hel del anmärkningar på den. Ändå slänger man in det här. Som det verkar har regeringen inte tagit till sig detta. Jag tycker att det borde ha gjorts en utvärdering innan man kommer med ett nytt förslag.

Det finns också något annat som jag reagerar lite på. När jag diskuterar detta med regeringen, framför allt landsbygdsministern, hör jag väldigt ofta att det ska bli förenklade regelverk. Det ska bli enklare att vara jordbrukare. Vi ska minska det som är väldigt tungt för många.

En bonde ringde mig i morse. Han sa: Det här blir inte bra för mig. De gör ett jättefint jobb hemma, men det blir väldigt märkligt.

Då tänker jag på detta med regelverket. Är det bara fagra ord? Detta förslag, som faktiskt verkar bli en lag, kommer ju inte att göra det enklare för exempelvis våra jordbrukare och inte heller för dem som bor på landsbygden. Jag tror att detta är något som inte borde ha lagts fram. Det borde ha varit något annat.

Anf. 107 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen Magnus Oscarsson för frågorna. Enklare är precis vad det blir. Det blir mycket enklare för polisen, för länsstyrelserna och för alla organisationer som jobbar med att hjälpa de hemlösa katterna. Det blir enklare att skilja en ägd katt från en hemlös katt. Det kommer alltså att bli mycket enklare, i alla fall ur mitt perspektiv.

Sedan vet vi att det i dag finns omfattande problem med katter som kommer bort eller som överges med flit och lämnas av sina ägare. Nu står vi här och har ett bra förslag på bordet. Vi har ett bra förslag på bordet som ger myndigheterna och organisationerna verktyg för att få bukt med problemet med hemlösa katter. Men då säger ni nej – nej till att förbättra livet för våra katter och nej till att underlätta för myndigheterna och organisationerna. Framför allt säger ni nej till att höja kattens status.

Anf. 108 YASMINE ERIKSSON (SD):

Fru talman! Märkning och registrering av katter, som vi debatterar i dag, berör väldigt många människor och katter. Trots att katten är det populäraste husdjuret i Sverige har den i dag många gånger en mycket lägre status än till exempel hunden.

En anledning till det är att vissa katter, kanske främst på landsbygden, inte anses ha en riktig ägare som tar det fulla ansvaret för katten trots att den dagligdags vistas där och fångar möss, till exempel. En annan anledning till en låg status är att vissa katter säljs väldigt billigt, så pass billigt att de riskerar att bara ses som tillfälliga och hållas som vad vi i folkmun kallar för sommarkatter.

Det är givetvis en förskräcklig syn på ett sällskapsdjur. Faktum är att den typiska sällskapskatten inte klarar sig i det fria utan människans tillsyn. Även om de flesta katter tycker om att vara utomhus är de beroende av människan för att få en tillräckligt god omsorg.

Fru talman! I Sverige har vi väldigt många katter som är övergivna, bortsprungna, förvildade eller avkommor till desamma. Det rör sig om runt 100 000 katter som får kämpa mot svält, parasiter, loppor, skador, köld och andra lidanden.

Utöver allt hemskt som en önskad katt får utstå finns det fler problem med att vi har en stor mängd katter utan ägare. Dels kan det få en påverkan på ekosystemet, då katterna dödar miljontals fåglar varje år genom jakt, dels är det tyvärr också en kostnad för samhället. Varje upphittad katt kostar myndigheterna runt 2 500 kronor, och den årliga kostnaden för detta har legat på 5 ½ miljon. Det är 5 ½ miljon som vi lägger på ett problem som i de bästa av världar inte ens hade behövt finnas. Den som är snabb på huvudräkning har räknat ut att det rör sig om cirka 2 200 katter som hittas varje år, alltså bara en bråkdel av de 100 000 hemlösa katter som man uppskattar finns.

Kattfrämjande insatser behövs. Några sådana har redan implementerats. Till exempel är det sedan 2020 reglerat att katter som vistas fritt utomhus måste förhindras att okontrollerat föröka sig, antingen genom kastrering, p-piller eller andra lämpliga åtgärder. I den nya djurskyddslagen framgår det också att det är olagligt att överge djur. Dessa åtgärder och lagar är bra, men de är inte tillräckliga.

Det är min övertygelse att en obligatorisk märkning och registrering av katter kommer att underlätta betydligt när en bortsprungna katt blir upphittad, för att säkerställa och se om katten har en ägare eller om den är en av de 100 000 hemlösa katterna. Om den är märkt och registrerad kommer detta att vara helt avgörande för att katten ska kunna hitta hem igen till en orolig matte, husse eller familj.

För att höja kattens status är det också viktigt att de inte är några slit- och släng-djur, utan om man tar på sig ansvaret att vara husse eller matte till en katt har man skyldigheter. Min förhoppning är att en avgift i rätt proportion kommer att göra att katten inte längre ses som ett billigt alternativ utan som ett sällskap som man har största ansvar för.

Fru talman! Från Sverigedemokraternas sida hade vi gärna sett att en obligatorisk märkning och registrering av katter blivit verklighet redan för fyra år sedan, när vi implementerade den nya djurskyddslagen. Men de flesta andra partier tyckte inte att tio år av djurskyddsutredningar räckte,

Prot. 2021/22:72

24 februari

Märkning och registrering av katter

utan det behövdes ytterligare utredningar för att komma fram till den slutsats som vi föreslog 2018.

Vi har nu en majoritet i riksdagen som är positiv till att införa obligatorisk märkning och registrering av katter, och jag yrkar därför gladeligen bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 109 ELIN SEGERLIND (V):

Fru talman! Jag vill, som många gjort före mig i dag, börja med att sända en tanke till folket i Ukraina. Vänsterpartiet, och jag med det, fördömer å det skarpaste den krigsföring som nu har inletts från Rysslands sida. All solidaritet med det ukrainska folket i dag!

Åter till det som vi är här för att debattera. När jag gick förbi Mynttorget utanför Riksdagshuset i förra veckan träffade jag på Djurskyddets generalsekreterar-tax. Har ni hört talas om honom? Kanel heter han, och det är en bestämd liten herre med hjärtat på rätta stället. Han hade tagit med sig ett gäng hundkompisar och deras människor och samlat ihop till en manifestation som ville göra oss politiker uppmärksamma på att vi behöver hjälpa katterna.

Redan några veckor tidigare hade samma generalsekreterar-tax, Kanel, skickat oss i miljö- och jordbruksutskottet ett brev med en uppmaning att stoppa "kattastrofen". Jag tänkte ta mig friheten att läsa ett litet utdrag ur den texten, som alltså är signerad av Kanel. Han skriver så här: Jag gillar inte katter. De smyger upp på en, brukar våld, och många av dem är rent kriminella. Men inte ens jag kan vara tyst längre. Vi hundar övergöds, lämnas på dagis och avundas generellt. Katter överges, lämnas på gatan och avlivs generellt. Det tar verkligen emot att säga, men så kan vi inte ha det. Det är inte rätt.

Detta, menar jag, är ett fint exempel på solidaritet – att vilja göra något för någon annan utan att direkt vinna på det själv. För även om en del av hundarna på Mynttorget förra torsdagen nog i ärlighetens namn tyckte att det skulle bli ganska skönt att få lite bättre kontroll på de lömska katterna förstod alla att det liv och de förhållanden som katter lever under i dag inte är värdigt något djur.

Så de gick samman, och precis som Liberalerna före jul flera gånger, väldigt träffande, utropade "Fisken först" ropade hundarna "Katten först". De såg sin egen privilegierade situation och tyckte inte att det var mer än rätt att en del av den kakan delades med katterna. Det var en fin om än något kall manifestation.

Vänsterpartiet stöder därför regeringens framlagda proposition om obligatorisk id-märkning av katter, och vi är glada över det beslut som utskottet nu lägger fram för riksdagen för omröstning. Likt många andra ser vi att obligatorisk id-märkning av katter kommer att få positiva konsekvenser.

Detta är en fråga som Vänsterpartiet har varit med och drivit under lång tid tillsammans med djurrättsrörelsen och kanske framför allt tillsammans med Djurskyddet Sverige. Jag vill passa på att tacka dem för deras outtröttliga arbete. Jag hoppas att beslutet kan leda arbetet framåt och ge mer tid åt att fortsätta förbättra livet för våra fyrbenta vänner.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 110 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! I dag behöver friheten försvaras i Ukraina. Den frihet som vi i denna kammare äger får vi absolut aldrig ta för given. Därför går våra böner denna dag till dem som gömmer sig i skyddsrum och flyr för sina liv. Kyrie!

Fru talman! I dag ska vi debattera märkning och registrering av katter. Katten är en frihetssymbol. Det är en fri individ med stora behov av att vara fri. Det är detta som är signifikativt för just en katt, så det finns ändå en fin övergång mellan denna dag och att vi i dag lyfter fram just katter som är en symbol för den frihet vi har.

De flesta av oss, inte alla, är helt på det klara med att om man äger ett djur – en katt – följer även ett ansvar, och med ansvar följer en skyldighet. Det är detta vi pratar om i dag. För att en kattägare ska kunna få stöd och hjälp att fullfölja sitt ansvar och sina skyldigheter ska vi som politiker skapa och underlätta.

100 000 katter – vissa säger 150 000 katter – är i dag hemlösa eller förvildade. Det innebär tyvärr att många människor i vårt land inte anser att det med en katt följer ett ansvar.

Hur självklart det än må vara för många av oss är det inte självklart. Det är därför vi står här i dag. Något måste göras. Ideella organisationer i civilsamhället får bära ett stort ansvar för att ta hand om det som någon annan inte vill ta ansvar för.

Med frihet följer ansvar. Om man väljer att ha ett djur, en katt, måste man förstå att det också är ett ansvar. Dessa organisationer behöver lägga sin tid och sitt engagemang på dem som verkligen behöver dem.

Fru talman! Djurskyddslagen är tydlig. Äger du ett djur ska du säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurvälstånd. Du ska helt enkelt visa respekt för djuret. Är inte det självklart? Nej, inte för alla. Då hade vi inte i vårt moderna samhälle haft över 100 000 hemlösa katter.

I dag är ungefär 60 procent av katterna märkta på något sätt, har vi hört. Det är bra. Men det är 40 procent kvar som riskerar att bli hemlösa på grund av att de inte är märkta.

Vad kommer det då att kosta? En registrering kostar uppskattningsvis 80 kronor. Som billigast kostar det 200 kronor att märka en katt. Det är 280 kronor. Är en katt värd det? Absolut, säger Liberalerna. Är det då ett proportionerligt krav att ställa på en kattägare? Ja, vi ställer det på en hundägare.

Fru talman! Vem sätter värdet för att en katt inte ska riskera att bli hemlös, bortsprungen eller förvildad? Vi kan konstatera att vissa sätter ett alldeles för lågt värde på en katt. Varför skulle de annars inte bry sig om att en katt lämnas ensam åt sitt öde?

Fru talman! Jag vill som jag brukar göra dra en parallell till min uppväxtgård, där katten absolut värderades högt på landsbygden. Den fick arbeta för sitt uppehälle i form av att vara en råttfälla. Belöningen var tallriken med mjölken.

De värderades högt. Vi namngav dem allihop. Det var en uppgift för oss barn att ge dem namn. Det var en sorts märkning att de fick ett namn, en identitet, och vi lärde oss vem som var vem.

Prot. 2021/22:72

24 februari

Märkning och registrering av katter

Blixten glömmer jag inte. Han hette så för att han hade en vit blyxt på sin nos. Blixten var min favorit, favoritkatten. Men en dag var Blixten spårlöst borta. Vi brukade höra efter i granngårdarna om de hade sett en okänd katt stryka omkring. Blixten var borta.

Över ett halvår senare, när höstens kyla började krypa på, stod en kväll nere i pannrummet en stor vildvuxen katt och sökte sig till värmen. Jag var inte gammal, men jag kände igen Blixten på nosen. Det var verkligen Blixten som var tillbaka igen.

Men det var för sent. Det vilda livet under den här tiden hade förvildat honom. Sedan försvann Blixten igen av någon konstig anledning. Långt efteråt fick jag veta att min far hade ringt Torgny. Han var vår jägare, som hade varit tvungen att avliva Blixten för att han inte gick att ha. Han var förvildad.

Fru talman! En id-märkning och en registrering är en enkel sak att utföra. Det kan rädda många katter. Även de som vi värderar väldigt högt kan riskera att försvinna. För oss liberaler är det självklart att katten ska värderas högt, registreras och märkas. Varför då? Jo, därför att det finns många Blixten därute som behöver vår hjälp.

Anf. 111 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Också mina tankar går till folket i Ukraina. Ryssland har invaderat Ukraina, och det är krig i Europa. Självklart måste vi här i Sveriges riksdag stå upp för det ukrainska folket, samtidigt som vi här låter demokratin gå vidare.

Någon sa att katten kanske är ett frihetens djur. Det är klart att katten ska få ett märke. Lagen har kommit till för att skydda katterna. Den är hopkopplad med djurskyddslagstiftningen där bestämmelserna syftar till att säkerställa ett gott djurskydd, att främja god djurvälstånd och respekten för djur. Den här lagen har stor nytta.

I djurskyddslagen finns en bestämmelse om att djur av tamdjursart inte får överges. Trots det vet vi vad som händer med katterna. Därför kommer Miljöpartiet självklart att rösta för och yrka bifall till utskottets förslag.

Katten är vårt vanligaste husdjur. Det finns närmare 1 ½ miljon katter. Nu ska katterna märkas precis som hundarna, hästarna, kossorna, fåren och de allra flesta djur som människor håller.

Katten kan ju vandra iväg själv på långtur och åka snålskjuts så att den hamnar alldeles för långt hemifrån, och många hittar aldrig hem och hittas inte. Alla har inte en sådan tur som gatukatten Bob hade i London, som hittade sin nya ägare alldeles själv.

Det är fortfarande väldigt många människor som helt enkelt överger sina katter när de inte vill ha dem längre. Vi vet inte hur många övergivna katter det finns. Men man räknar med att ungefär 10 procent av katterna överges och lämnas någonstans för att klara sig själva.

Våra katter klarar sig inte själva. De kanske klarar en sommar. Men sedan kommer vintern, och då dör de. De går en ganska hemsk sväldöd till mötes. Frivillighet råder inte på det.

Det är länsstyrelserna som kontrollerar att djurhållare lever upp till kraven i djurskyddslagstiftningen och som har huvudansvaret för att omhänderta övergivna och förvildade katter. Både polisen och länsstyrelserna välkomnar lagförslaget.

Det kommer nu att bli en ökning av antalet märkta och registrerade katter. Det underlättar för både länsstyrelserna och Polismyndigheten att fastställa vem som är ägare till djur. Det blir mycket lättare att särskilja ägda katter från övergivna och förvildade katter. Därför är lagstiftningen väldigt bra.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis säga att vi i Miljöpartiet naturligtvis är glada att vi under vår tid i regeringen arbetade hårt för att lagstiftningen skulle komma på plats. Jag vill hälsa till min goda grannes katter Tessian och Tasso. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 15 Jakt och viltvård

Jakt och viltvård

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU16
Jakt och viltvård
föredrogs.

Anf. 112 ISAK FROM (S):

Fru talman! Vi ska debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU16 *Jakt och viltvård*.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Detta brukar var en av årets spänstigaste och roligaste debatter, och oftast ser jag väldigt mycket fram emot den. Men som så många andra har sagt i dag känns det konstigt att stå här och debattera samtidigt som den ryske presidenten, eller om vi ska säga diktatorn, jagar den ukrainska befolkningen med alla till buds stående vapen. Våra tankar går givetvis till den ukrainska befolkningen. Våra tankar går nog också till den ryska befolkningen – är det inte dags att ta och avsätta den dåren?

Vi ska dock värna demokratin och debattera årets flod av jaktmotioner. Vi riksdagsledamöter är som vanligt väldigt engagerade i jakt- och viltvårdsfrågor, men förslagen, initiativen och åtgärderna från de olika partierna spretar markant. Utskottet föreslår att riksdagen avslår de flesta av motionerna men riktar tre tillkännagivanden till regeringen.

Vi socialdemokrater står och har alltid stått upp för och vill fortsätta att utveckla engagemanget i den ideella jakten och viltvården – det som har främjat svensk viltvård.

Det sprids en osann bild av att vi har avskaffat det allmänna uppdraget. Det är inte sant, fru talman. Däremot behöver vi utveckla det allmänna uppdraget, och vi vill säkerställa att Jägareförbundet får långsiktiga spelregler. Detta är möjligt med en långsiktig, säker finansiering, vilket vi nu möjliggör. Majoriteten i utskottet stod bakom ett tillkännagivande om detta i fjol, och det är precis det vi nu möjliggör: Långsiktiga spelregler som är förenliga med EU-rätten möjliggörs av en säker finansiering av Jägareförbundet.

Pengar som kommer in till Viltvårdsfonden måste användas för att säkerställa svensk jakt- och viltvård, men det måste också säkerställas att upphandling och rättslig prövning klaras. Vi är nu i en övergångsfas där Svenska Jägareförbundet nyligen har vunnit många delar i den upphandling som till del fortfarande pågår.

I ett beslut från den 30 september förra året beviljade regeringen bidrag ur viltfonden till Svenska Jägareförbundet, dels i form av ett treårigt organisationsbidrag för att främja landets viltvård, dels ett verksamhetsbidrag för första halvåret 2022 för verksamhetsområdena viltövervakning, organisering, utbildning av eftersöksekipage samt klövviltsförvaltning.

Den 1 januari 2022 ingick Naturvårdsverket och Svenska Jägareförbundet ett avtal om konsulttjänster för viltförvaltning inom området vilt och trafik. Uppdraget beräknas starta den 1 juli 2022 och pågå till den 31 december 2023, med möjlighet till förlängning.

Regeringen beslutade dessutom den 3 februari i år att tilldela Svenska Jägareförbundet ytterligare bidrag för att säkerställa att förbundet över en övergångstid ska kunna fortsätta ombesörja de viktiga viltvårdsåtgärder man tidigare har ombesörjt.

Fru talman! För oss är detta självklart. Det har varit ifrågasatt och kommit kritik mot att pengar ur viltfonden har gått till diffusa projekt. Pengar ur viltfonden ska gå till att främja jakt och viltvård i enlighet med jaktlagen, och de ansökningar som ska prövas utifrån dessa kriterier och en ny förordning fördelas därför. Beslutet om organisationsbidraget som togs av Naturvårdsverket innebar också att bara två organisationer uppfyllde de skärpta kraven gällande att främja jakt och viltvård och säkerställa att det är förenligt med jaktlagen.

Detta gör att fjolårets tillkännagivande om ett treårigt bidrag redan är tillgodosett, fru talman. I det läget ställer sig majoriteten bestående av SD, M, KD och C bakom ett nytt tillkännagivande om att allt var bättre förr och borde återgå till hur det var då. För oss är det särskilt viktigt att Svenska Jägareförbundet fortsätter ha en särställning i den svenska jakten och viltförvaltningen.

Det alla bör uppmärksamma är det andra tillkännagivandet som Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern ställt sig bakom och som handlar om att se över jaktlagen. Syftet med det tillkännagivandet är detsamma som Eskil Erlandssons jaktlagsutredning: att skrivningarna som majoriteten nu föreslår behövs för att minska betesskadorna, minska viltolycksfallen och säkerställa en modernisering av jaktlagen.

Detta kan ju verka lovvärt, men konsekvenserna att det blir mer byråkratiskt, att jägarna får sämre inflytande och att markägarna får större möjligheter att frångå beslutade jakttider. Vi har reserverat oss utifrån att syfte och mål i jaktlagen är bra och inte behöver ändras. Behöver vi ändra någonting kan vi ändra mindre delar, som när vi ändrade regelverket för utfodring.

Vissa hävdar att jaktlagen är omodern då den togs fram under en tid när det mer handlade om att bevara och bygga upp svaga stammar. Det stämmer inte alls, fru talman – de delarna reviderades redan 1987, det vill säga efter älgtoppen och på väg in i rådjurstoppen. Den fjärde paragrafen i jaktlagen är fullt modern. Man måste ha varit extremt framåtsyftande då den skrevs om, eftersom den uttrycker ett gemensamt ansvar mellan markägare och jägare att gynna och reglera, det vill säga själva kärnan i en fun-

gerande viltförvaltning, liksom att säkerställa att ekosystemen och deras ekosystemtjänster faktiskt fungerar.

Vi står däremot bakom tillkännagivandet om att ge funktionsnedsatta större möjlighet att nyttja motorfordon vid jakt, eftersom det är vår socialdemokratiska politik och något vi har drivit väldigt länge.

Fru talman! För att bli lite allvarlig här också ska jag säga att konfliktnivån i Sápmi eskalerar. SSR, det vill säga, Svenska Samernas Riksförbund, och Sametinget valde Girjas sameby som pilotprojekt för att stämma staten på rätten till upplåtelse av jakt och fiske på statens marker inom samebyns område. Den uppslitande rättsprocessen ledde till en dom i HD där upplåtelse rätt av jakt och fiske tilldömdes samerna utifrån urminnes hävd, men den gavs enbart till samebyn, som får den ensamrätten.

Detta har skapat en olustig stämning, fru talman. Domen utgör dessutom prejudikat för andra beslut. Ska domstolens tolkning gälla måste lagen ändras. På inget annat område lagstiftar man utifrån medeltida synsätt, kungadekret och utfästelser. Vilken annan lagstiftning funkar på det sättet? Varför ska det då vara så på det här området?

Renskötsellagstiftningen är gammal; redan 1971, när den stiftades, var den omodern. Den härrör från 1886 års renskötsellag, som i sin tur härrör från kungadekret om skatt och befogenheter på statlig mark. Rennäringslagen är gammal och omodern, ojämförbar och patriarkal. Den bör revideras.

När vi läser på om detta ser vi att ett antal regeringar har gjort försök ända sedan 1980. Vi har Samerättsutredningen, Utredningen om ILO-konvention nr 169, Gränsdragningskommissionen för renskötselområdet, Rennäringspolitiska kommittén, utredningen om jakt- och fiskelagstiftningen, förslaget om en nordisk samekonvention och alliansregeringens DS2009:40 – men ingen av dem gick vidare till ny lagstiftning.

Det är helt avgörande och har varit vår uppriktiga socialdemokratiska mening att hitta största möjliga parlamentariska stöd och underlag för att hitta en lösning där våra företrädare tidigare har misslyckats. Nu får vi möjligheten att ta den bollen. Vi socialdemokrater kommer att ta den, och jag hoppas att de partier som är med i Renmarkskommittén också tar den. Det är till slut dags att få en förändring på detta område.

Slutligen, fru talman: Det är valår i år. Jägarna bör vara kritiskt inställda till vad som skrivs om jakt på vissa ledarsidor. En ny, modern jaktlag med ökat markjägarinflytande innebär inte ökat inflytande för jägare. Vi socialdemokrater kommer att fortsätta värna jaktlaget och den regionaliserade förvaltningen med hållbara uttag ur våra viltstammar. Det är inte jaktlagen utan jaktlaget som kröker finger. Det är inte jaktlagen som måste åtgärda trafikdödade klövvilt eller skadade trafikanter. Det behövs åtgärder från Trafikverket. Det behövs viltstängsel och viltövergångar.

Fru talman! Vi ska vara stolta över våra viltstammar och se dem som den resurs de faktiskt är.

Anf. 113 RUNAR FILPER (SD):

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna står självfallet bakom alla våra yrkanden. För tids vinning, som det heter, yrkar jag dock bifall endast till vår reservation 3, Tider för jakt.

En stor stötesten för en fungerande rovdjursförvaltning är EU:s art- och habitatdirektiv, som tillkom 1992. Därefter har en hel del hänt, men skyddet för rovdjur är detsamma trots att exempelvis vargen numera inte anses vara hotad. Vargstammen är att anse som livskraftig i dag, men EU:s art- och habitatdirektiv kräver fortfarande att vargen har ett strikt skydd.

Sveriges vargsituation har inte förbättrats sedan 2013, då den nya rovdjurspolitiken slogs fast. Stammens storlek och koncentration har gått i motsatt riktning trots att en majoritet i riksdagen vill minska stammen. Bilagorna i art- och habitatdirektivet måste därför få en ökad flexibilitet så att rådande fakta, lokal hänsyn och forskning får större betydelse i beslutsunderlaget.

Direktivets bilagor behöver vara mer anpassade till naturens, viltets och dagens verklighet. Det skulle kunna innebära att vargen flyttas från ett strikt skydd i bilagorna till att bli en förvaltningsbar art. Med den flytten skulle vargstammen utan problematik kunna förvaltas genom jakt när vargens status i EU ändras från strikt skyddad till förvaltningsbar.

Jakt och viltförvaltning är en viktig fråga för många människor i stora delar av landet och bör inte hanteras av en stor statlig myndighet med många andra ansvarsområden. Därför föreligger starka skäl för att överföra detta ansvar från Naturvårdsverket till en renodlad myndighet för jakt- och viltfrågor. Detta skulle tillföra en landsbygdsförankring med potential att skapa underlag för en bättre dialog med regionala myndigheter, jägarorganisationer, mark- och djurägare och landsbygdsbor i övrigt.

Det faktum att sprickan håller på att vidgas mellan stad och landsbygd gör att Sverigedemokraterna vill verka för en myndighetsutövning som håller ihop Sverige. Vi ser en ny jaktmyndighet som en del i denna strategi. Det finns ju redan ett tillkännagivande från riksdagen – från 2015, tror jag – om att det ska inrättas en egen viltmyndighet, så denna fråga är i allra högsta grad levande. Riksdagsbeslut ska såklart följas.

En svensk jaktlag med 35 år på nacken behöver förnyelse och modernisering. Den behöver ses över. Vad detta sedan leder till får översynen ge svar på.

Det behövs en översyn av jaktlagstiftningen i syfte att lägga fram en jaktlag med bestämmelser som är aktuella för dagens verklighet. Viltförhållandena har ju förändrats sedan jaktlagen tillkom. Viltet orsakar stora ekonomiska skador, vilket visar att lagstiftningen kanske behöver ses över och förändras i vissa hänseenden.

Fru talman! I vissa områden i västra Svealand och framför allt södra Norrland är koncentrationen av varg mycket hög. Vargstammen i vissa områden behöver förvaltas mer aktivt. Fler och fler revir etableras också längre söderut.

Sverigedemokraterna har länge ansett att vargens referensvärde för en gynnsam bevarandestatus ska vara i enlighet med den nedre gränsen för minsta livskraftiga population – eller för gynnsam bevarandestatus, som det heter – i propositionen *En hållbar rovdjurspolitik*, vilket är 170 vargar, innan licensjakt kan komma på tal. Vi sa det i debatterna redan 2014, strax efter att denna proposition hade vunnit gehör här i riksdagen – jag tror att det var i november eller december 2013.

Sverigedemokraterna är heller inte främmande för att sänka nivån ytterligare, men då ska det ske genom ett riksdagsbeslut. Vi har ju i dagsläget ett riksdagsbeslut som vi borde förhålla oss till.

Naturvårdsverket frångick som bekant det beslut som togs av riksdagen 2013 om ett intervall för vargarna på 170–270 individer som gynnsam bevarandestatus. Man åberopade ny forskning, som myndigheten själv hade beställt, och utifrån detta höjdes referensvärdet för gynnsam bevarandestatus till 300 vargar.

Vi är som sagt kritiska till att detta riksdagsbeslut inte följs, men då ska vi själva inte lägga oss under det av riksdagen fastställda intervallet innan ett nytt beslut är taget.

Riksdagsbeslutet 2013 om en hållbar rovdjurspolitik, inklusive det nämnda intervallet för gynnsam bevarandestatus för varg, grundades också på omfattande forskning en gång i tiden – 2012 tror jag att det var – av det skandinaviska vargprojektet Skandulv, som kom fram till att minsta livskraftiga population för varg i hela Skandinavien var 100 individer.

Jägareförbundet vill utifrån detta ha en så liten vargstam som möjligt – maximalt 150 individer. Då kommer man in på maxnivå, vilket vi tycker skulle kunna vara fördelaktigt för att ha kontroll både nedåt och uppåt och få en mer förutsägbar förvaltning från år till år. Enligt oss skulle den övre gräns som riksdagen har beslutat om kunna fungera alldeles utmärkt som ett tak. En nedre gräns skulle förslagsvis vara 170 och en övre gräns 270 individer.

Om inventeringen skulle finna att beståndet ligger nära taket finns ett utrymme för jakt. Om inventeringen däremot finner att antalet vargar är närmare golvet än taket bör det kanske inte utlysas någon jakt, om inte för stora koncentrationer skapar lokala bekymmer och problem.

Skulle stammen ha nått en numerär över taket ska Naturvårdsverket besluta om jakt ned mot mitten av intervallet; det är vad vi har föreslagit. I dagsläget – förra vinterns inventering räknade till 395 vargar – skulle utrymmet för denna vinters vargjakt ha kunnat landa på 175 vargar, enligt vårt förslag. Jag säger inte att det ska vara så många, men det har i alla fall funnits en sådan marginal.

Vi är som sagt inte främmande för att sänka nivån ytterligare, i linje med Jägareförbundets resonemang. De har byggt sin slutsats på tidigare forskningsresultat om minsta livskraftiga population.

I dag pratar man enbart om minsta antal och gynnsam bevarandestatus men inte om största antal för vargstammen. En vargstam utan tak tycker vi är en obegränsad vargstam som skapar en ändlös debatt med onödiga konfliktytor. Den skadar dessutom förtroendet för svensk jakt och viltvård.

För att nå en jämnare fördelning av vargstammen över landet tycker vi också att regeringen bör utreda möjligheten att bestämma länsvisa maxnivåer. Visar vinterns inventering att taket överskrids inom länet skulle länsstyrelsen kunna fatta beslut om vargjakt oberoende av antalet individer i resten av landet. Detta skulle medverka till att man kommer till rätta med stora koncentrationer av varg lokalt och regionalt.

Björnstammen får heller inte växa sig för stor. Flera konflikter med dödlig utgång för människor har blivit resultatet av att vi börjar få en alltför stor björnstam.

Det var över hundra år sedan en björnattack ledde till dödlig utgång när två tragiska attacker skedde i Jämtland och i Lappland; jag tror att det var 2004 i Lappland och 2007 i Jämtland.

Vidare har ett flertal svåra tillbud skett med allvarliga skador som följd. Detta sker vart och vartannat år. Därför ser vi att avskjutningen kanske bör ökas i de län som uppstår störst koncentration av björn och att stammens storlek samtidigt kanske bör minskas successivt.

Svenska Jägareförbundet har alltsedan 1938 haft det allmänna uppdraget att sköta delar av jakten och viltvården i Sverige – ända till januari 2021, då regeringen beslutade att vissa delar av uppdraget ska upphandlas i fortsättningen. Förbundet har ovärderlig kompetens, hög trovärdighet och starka band med jägarkåren, vilket gör att jakt- och viltvårdsuppdragets betydelse för jakt och viltvård i Sverige inte kan överskattas.

Vi ser det därför som olyckligt att Naturvårdsverket kan ta undan en del av medlen i fonden för att kunna dela ut till andra organisationer. Sverigedemokraterna anser att jägarnas jaktkortsavgift ska fortsätta att oavkortat gå in i Viltvårdsfonden och sedan kunna delas ut till olika former av verksamhet. Vi vill återinföra det allmänna uppdraget som det var organiserat tidigare, före 2021, för att säkerställa fortsatt effektiv jakt och viltvård i Sverige.

Anf. 114 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Runar Filper för anförandet.

Jag tror att Sverigedemokraterna har lyssnat på en del markägarorganisationer som i dagsläget beskriver klövviltsstammarna som skadedjur som helst ska utrotas, infångas i fällor eller medelst gift försvinna från markerna. Jag tycker att det är synd.

Jag tycker att vi bör uppmärksamma det stora arbete som jägarna har gjort för att kraftigt minska vildsvinsstammen. Med hjälp av politiken har vi nu tillfört vildsvinspaketet, som säkert var motiverat. Vi kanske behöver göra mer för att få ut det här klimatsmarta köttet på marknaden. Men det har ändå gjorts en väldigt stor insats.

I det läget tror jag att Sverigedemokraterna med flera har lyssnat och fått höra att det är jaktlagen som vi behöver se över för att möjliggöra det här. Jag skulle vilja veta vilka delar i jaktlagen som Sverigedemokraterna egentligen ser som det stora bekymret när det gäller att förvalta våra livskraftiga viltstammar, oavsett viltslag. Jag menar att det inte finns någonting i jaktlagen som står i motsättning till att vi förvaltar vargar, björnar, kronhjort, dovhjort, vildsvin och älgar. Ändå ska Sverigedemokraterna se över jaktlagen.

Anf. 115 RUNAR FILPER (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Isak From för frågorna.

Det är ändå så att jaktlagen tillkom 1987. Då fanns det ungefär hundra fritt strövande vildsvin i Sverige. Nu har vi några hundra tusen. Självklart har det uppstått en stor problematik jämfört med vad det hade gjort då, när den här jaktlagen kom till. Det finns säkerligen ett antal skrivningar som kan uppdateras, moderniseras och anpassas till dagens verklighet.

Det fanns fem vargar i Sverige vid den tiden, för 35 år sedan. Alla fem fanns uppe i Skräckarberget i Nordvärmland, i Torsby kommun. Nu har man börjat med en inventering och har en månad kvar. Man har kommit upp i 400 vargar när det nu är en månad kvar att räkna. Det var 395 i fjol, så det är mer varg nu. Det ökar för varje år.

Det handlar alltså om att det har skett väldigt stora förändringar. Det är också så att hjortstammarna har spridit sig norrut. De fanns kanske bara i södra Sverige förut. Nu finns det hjort långt uppe i Jämtland och kanske ännu högre upp.

Du talade om att förgifta djur. Vad pratar du om? Jag fattar inte vad du kommer med för konstiga uttalanden. Skulle vi önska att djur förgiftas? Var har du läst det?

Anf. 116 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag skulle vilja påminna ledamoten om att vi inte duar varandra i talarstolen utan använder för- och efternamn och talar via talmannen.

(RUNAR FILPER (SD): Tack ska du ha! Jag är värmlänning och har inte koll på allt sådant där.)

Anf. 117 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Nej, jag säger inte att Sverigedemokraterna säger att vi ska förgifta några djur. Däremot finns det en del organisationer som driver att klövviltet är ett skadedjur. I den kontexten har jag väldigt svårt att se att det är just jaktlagen som man behöver se över. Vi tycker att man ytterligare bör regionalisera en del jaktbeslut och stärka länsstyrelsernas och viltförvaltningsdelegationernas roll. Men då ska Sverigedemokraterna med flera införa en till nivå och byråkratisera jakten genom att införa en ny jaktmyndighet. Kommer den jaktmyndigheten då inte att behöva ta hänsyn till art- och habitatdirektivet? Jo, oavsett vad vi tycker om art- och habitatdirektivet kommer det att finnas för alla myndigheter.

Jag tror inte heller att Runar Filper tänker ta bort Naturvårdsverket. Jag fick ingen indikation på det. Det kommer att finnas kvar. I så fall kommer vi att ha tre nivåer – eller fyra. Och så ska man se över jaktlagen för att öka markägarnas inflytande, vilket minskar jägarnas inflytande och minskar det regionala inflytandet. Det blir byråkratiskt rörigt och inte speciellt framåtsyftande. Nej, jag tror att Sverigedemokraterna faktiskt får tänka om och fundera på vilka motioner man ska yrka på i fortsättningen och vilka konsekvenserna i så fall blir.

Anf. 118 RUNAR FILPER (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Isak From för frågorna.

Den här översynen är jättenödvändig. Det har som sagt gått 35 år sedan nuvarande jaktlag kom till. Självklart är det bra med en översyn. Om den sedan leder till stora förändringar eller inga alls får vi se. Men en översyn kan ju aldrig skada. Det måste vara bra att se över dokument som är 35 år gamla. Det har snart gått ett halvt sekel, och det är ganska lång tid.

En jakt- och viltmyndighet finns det ett tillkännagivande från 2015 om. Ni har fortfarande inte kommit till skott och tagit tag i det. Det är ganska beklämmande att man inte tar hänsyn till de riksdagsbeslut som har tagits. I år är det sju år sedan tillkännagivandet gjordes. Ändå har ingenting hänt

på den fronten. Det ligger väl i någon dammig utredningshög. Det tycker jag är beklämmande. Sitter vi inte här för att vi ska ta beslut som sedan ska följas? Då är det väldigt märkligt att ett tillkännagivande från 2015 fortfarande ligger. Det finns dessutom fler tillkännagivanden än så från det här utskottet som ni ännu inte har behandlat.

Anf. 119 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Jag får börja med att instämma med min kollega Isak From. Det här är en debatt som skulle kunna vara väldigt rolig och spännig. I dag känns det dock ganska smått på något vis att diskutera klövvilt, fyrhjulingar eller vad det än är, med tanke på vad som hänt under dagen. Men demokratin ska vi försvara, och arbetet här måste ju gå vidare, oavsett vad som händer.

Till det arbete som måste gå vidare, fru talman, hör arbetet för att förnya jaktlagen, eller i alla fall delar av den. Som vi har hört sägas är den till åren kommen, och det har hänt väldigt mycket sedan den tiden. Älgexplosionen var förbi, men vi har fått väldigt mycket annat klövvilt som sprider sig rejält. Vi ser skador på både skog och lantbruk – rejäla skador på lantbruk.

Vi har rovdjur som har ökat betrakteligt och som också går till angrepp hos lantbrukare. Vi ser att jakthundar ryker. Rovdjuren går hårt åt viltstammar. Inte minst hemma i Värmland ser vi hur älgstammen bara är en spillra av vad den varit. Dessutom påverkas livskvaliteten för människor som bor och verkar inom jaktrevir, vilket man inte verkar ta hänsyn till.

Vi har ett beslut om att vargstammens golv ska ligga mellan 170 och 270 individer. Naturvårdsverket har höjt det till 300, och nu har vi 400. Räkna vi ihop den skandinaviska stammen, vilket Bernkonventionen säger att vi ska, har vi snart över 500. Här finns absolut saker att göra.

Samtidigt är det viktigt hur man agerar när man reviderar jaktlagen, men det är helt rätt att vi måste se över den för att ta en hel del andra hänsyn.

Jägare tycker att det är roligt med stor viltrikedom, men det finns en gräns även här.

I somras när smittspridningen var lite lägre besökte jag en lantbrukare i Sörmland som hade jättestora bekymmer med främst dovvilt. För att visa detta hade han sått två fält samtidigt. Det ena fältet låg öppet medan det andra var avspärrat med elstängsel. På det öppna fältet var matjorden framme medan gräset växte högt på det inhägnade. På bara en liten runda såg vi flera hundra dovhjortar som var ute och åt, så där behövs absolut ingen kantslätter på vägarna.

År 2019 hade Sörmland 45 ansökningar om skydds jakt av dovhjort, 2020 var antalet fördubblat och i fjol hade man 102 ansökningar. I Östergötland var de lika många. Det är alltså tydligt att något måste göras.

Det glädjande är att något görs. I Sörmland har man ett samverkansprojekt där länsstyrelsen jobbar ihop med berörda organisationer för att få mer kunskap och bättre förvaltning och därigenom kunna hantera stammen bättre.

Precis som vi hörde har det hänt en del när det gäller vildsvinen, men arbetet pågick ganska länge innan det hände något. Vi noterar att uppgången är bruten, men det finns fortfarande ganska mycket att göra på den fronten.

Vi anser att den nationella förvaltningsplanen måste uppdateras. Vi måste se till att de som producerar vår mat får de förutsättningar som krävs för att göra just det. Med tanke på dagens händelser blir det ännu viktigare att vi kan producera så mycket av vår egen mat som möjligt.

Jag yrkar därför bifall till reservation nummer 1.

Jakt- och viltvårdsuppdraget, eller allmänna uppdraget, har vi diskuterat en hel del tidigare. Bland annat hade jag en interpellationsdebatt med dåvarande landsbygdsminister Jennie Nilsson i april 2021. Det var tydligt att vi hade helt olika bild av vad som har hänt. I sitt svar tog ministern upp all den rättsliga kritik som hade kommit, men när jag frågade vem som kommit med den och hur den löd blev ministern svaret skyldig. Hon kunde inte svara på det trots att hon hänvisade till kritiken.

År 2014 gjordes en utredning om allmänna uppdraget som tydligt pekade på att detta är bidrag, och bidrag kan inte upphandlas. Det här är jägarnas egna pengar som de betalar in på jaktkortet, och därmed finns inget behov av upphandling.

Så kom då denna pilot, som medlemmar i Svenska Rovdjursföreningen lämnade in. Efter nyordningen har Svenska Rovdjursföreningen flitigt sökt pengar från denna fond. Kommissionen var dock ganska kallsinnig till denna pilot och sa att det inte fanns något gränsöverskridande intresse. Här behövs specifik lokal kunskap, så det är ingen EU-fråga utan en enstaka situation utan större intresse. Denna pilot lades alltså ned innan regeringen gjorde dessa ändringar. Detta var alltså en pilot och inte ens början på ett överträdelseärende, så jag förstår inte varför det var så bråttom, särskilt som man inte ens kunde peka på den kritik som fanns.

Vi vill att uppdraget i stora delar ska återgå. Det ska dock inte vara fullständigt som förut, för det är jätteviktigt att det är ett flerårigt uppdrag. Vi har i ganska många år motionerat om att det inte ska vara år för år.

Fru talman! Så här sa tidigare landsbygdsminister Sven-Erik Bucht: Det är inte EU som är bekymret. Det är Miljöpartiet som hela tiden drivit på i frågan, i alla fall under den tid jag var minister. Allmänna uppdraget har i stora delar fungerat bra. Det är jägarnas pengar som nu andra organisationer vill ha del av.

Detta har vi tydligt märkt i de ansökningsförfaranden som har varit efter att uppdraget ändrades.

Fru talman! Det är glädjande med tillkännagivandet som ger fler rörelsehindrade möjlighet att vara med på jakt. Naturvårdsverket gör dock en övertolkning av terrängkörningslagen. För det första måste man söka tillstånd i varje län där man ska jaga. Är man inte handikappad oavsett vilket län man jagar i?

Detta får mig att tänka på en kompis som har en dotter med Downs syndrom. Med jämna mellanrum måste hon in så att de kan kolla att hon fortfarande har Downs syndrom, för det kräver myndigheterna.

Detta kan man bara skaka på huvudet åt, och så känns det med det här också.

Inte nog med detta. Man får bara jaga på den mark där man har jakträtt. Alltså kan du inte vara med som gästjägare.

Nu finns det en utredning om hållbar terrängkörning, och jag hoppas att det finns förslag i den som underlättar för handikappade att vara med och jaga.

Anf. 120 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Det fanns mycket intressant, rätt och riktigt i det som Kjell-Arne förde fram.

Det samverkansprojekt i Sörmland som han tog upp härrör från det handslag som finns mellan de stora skogsbolagen och Jägareförbundet, och det är den vägen man måste gå för att uppnå förståelse mellan jägare och markägare.

Sedan säger han att jaktlagen är gammal och omodern och att det behöver tas en del annan hänsyn. Vad är det för hänsyn som ska tas som jaktlagen inte tar i dag?

Jag kan inte se att jaktlagen sätter hinder i vägen så att det skjuts för få hjortar i Sörmland och Östergötland. Det beror i stället på bristfällig samverkan i Sörmland och Östergötland mellan jägare och markägare och bristande förståelse för varandras perspektiv. Det har inget med jaktlagen att göra.

Kjell-Arne Ottosson får gärna förklara för mig vad i jaktlagen som hindrar att man skjuter mer hjort i Östergötland.

Anf. 121 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Isak From för att han tycker att det jag säger i regel är rätt och riktigt. Det är glädjande att Isak From har upptäckt det.

Ja, delar av jaktlagen är för gammal eftersom vi inte klarar av att hantera stammarna som det är tänkt.

Samarbete är självfallet viktigt, men i grunden är det en markägarfråga. Markägare har olika intressen, vilket blev tydligt vid mitt besök i Sörmland. Vissa markägare producerar den mat som Isak From och jag behöver, medan andra säljer jakter och förstås vill ha mycket vilt på sina marker. När dessa inte klarar att mötas måste vi hitta andra vägar för att få bukt med dessa problem.

Fru talman! Jag ska citera majoritetstexten: "Jaktlagen bygger på ett delat ansvar för viltvården mellan markägaren och jakträttsinnehavaren. Lokal och regional viltförvaltning är en utgångspunkt i dag. Frihet under ansvar och samarbeten mellan olika intressen är viktiga delar i dagens jaktlagstiftning. Löshundsjakten är ett svenskt kulturarv som ska värnas. Dessa principer ska värnas även i den kommande jaktlagsutredningen."

Självfallet är det oerhört viktigt med samarbete. Men när vi ser att det inte fungerar och hur våra lantbrukare sliter med viltskadeproblem måste vi försöka hjälpa dem att hitta andra vägar. Det absolut bästa är när man klarar att finna samarbetsformer på lokal nivå. Där är jag helt enig med Isak From. Men när vi noterar att det inte fungerar måste vi ge dem den hjälpen.

Varannan tugga som vi äter är importerad mat. Vi måste få upp den svenska livsmedelsproduktionen. Det här är en del i det.

Anf. 122 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag kommer från Västerbotten, och i Västerbottens inland är man väldigt orolig från jägarhåll. Storskogsbruket har nämligen sänkt älgstammen kraftigt. Man refererar till att det inte längre finns någon älg att jaga, att det inte lönar sig att gå ut och jaga, eftersom alla älgar är borta. Och det har man klarat med befintlig jaktlag.

Hemma hos mig vill man alltså snarare att jaktlagen ska ses över för att minska markägarnas inflytande och förvalta viltet. Jag kan konstatera att det är lite olika beroende på varifrån i landet man kommer. Men det är likafullt inte jaktlagen det är fel på, menar jag, utan det är förhållandet och samverkan mellan markägare, jakträttsinnehavare och dem som faktiskt kröker finger. Om jägarna inte har förtroende för markägarnas inventering eller inventeringsresultaten kommer varken vildsvinet, hjorten eller älgen att skjutas. Då kommer det att bli protester, och då kommer vi att få ett annat bekymmer.

Det kan alltså vara andra delar. Men jag hävdar fortfarande att det inte är jaktlagen det är fel på i det här fallet.

Anf. 123 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är det som utredningen får visa, vad som måste göras. Jaktlagen har tidigare snarare varit till för att kunna gasa, alltså hjälpa till, när det gäller att skydda viltstammar med låg vilttäthet, när det är en skör stam. Men vi måste ge möjligheten att både gasa och bromsa. Det finns inte på samma vis i dag. Det tror jag är en viktig del i det här, inte minst som en jättetydlig signal till våra lantbrukare.

Fru talman! Slutligen var det glädjande att höra Isak Froms avslutning i hans anförande. Jag hade inte möjlighet att ta replik på det, eftersom Isak From var före mig på talarlistan. Men Isak var tydlig med att det krävs en ändring i rennäringslagen, med att den är gammal och ålderstigen och att den inte är rättvis. Ja, vi är några som med emfas försöker få fram det. Och vi försöker få in Renmarkskommittén och dess direktiv på rätt väg. Tyvärr sliter vi med det.

Undertecknad hade senast i fredags en interpellationsdebatt med landsbygdsminister Anna-Caren Säterberg om direktiven till Renmarkskommittén, men vi får inget svar på när direktiven ska ändras. Det är nämligen bland annat det som krävs.

Det finns ett tillkännagivande från riksdagen om att direktiven ska ändras. Det antogs den 22 juni 2021, och det har fortfarande inte hänt någonting. Det delbetänkande som man ska komma fram till ska levereras den 21 november. Innan dess är det sommar och ett val. Det måste hända någonting snart. Men ingenting har hänt. Med tanke på vad Isak From sa i sitt anförande hoppas jag verkligen att han ser till att få fart på sina ministrar i denna fråga så att vi får se leverans och det snart.

Anf. 124 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Här i riksdagen tänker vi på folket i Ukraina. Det är ändå viktigt att vår demokrati förs vidare och att vi har de här debatterna. Men det känns osedvanligt tungt.

Viltvårdsfonden har under lång tid varit viktig för att finansiera framgångsrik viltvård i Sverige. Pengarna har delats ut från fonden, och det har fått kritik från EU-kommissionen. Som ett led i förändringen beslutade regeringen under 2021 om ett treårigt organisationsbidrag till Svenska Jägareförbundet för att främja landets viltvård. Organisationsbidraget syftar till att Svenska Jägareförbundet ska kunna fortsätta att leda delar av jakten och viltvården i Sverige. Det stora ideella engagemanget hos jägare har stor betydelse för viltvården och för att vilt kan utgöra en högkvalitativ del av våra livsmedel.

Regeringen har inte avskaffat det allmänna uppdraget utan utvecklat och moderniserat formerna och säkrat ekonomiska villkor för arbetet. Svenska Jägareförbundet har sedan 1938 varje år tilldelats medel ur Viltvårdsfonden för sitt rikstäckande jakt- och viltvårdsarbete. Men den tidigare modellen har alltså ansetts strida mot lagen om offentlig upphandling.

Jag kan väl konstatera att Miljöpartiet, liksom Kjell-Arne Ottosson sa, i allra högsta grad har varit pådrivande för att få till stånd nya, moderna villkor som också är i enlighet med gällande lagstiftning, bland annat jaktlagens definitioner. En organisation som däremot skulle förespråka illegal jakt eller utrotning av rovdjur måste därmed uteslutas från stöd.

Naturvårdsverket har i enlighet med regeringens beslut från i januari 2021 i uppdrag att främja landets viltvård. Att en myndighet har samordning i uppgift när arbetet i själva verket utförs av NGO:er eller småföretag på regional nivå är ingen ovanlig konstruktion, och det ska inte tas som tecken på centralisering. Inom de områden som viltvården upphandlas kommer Svenska Jägareförbundet självklart att kunna lägga anbud och även fortsatt få uppdrag.

Att det finns ett dåligt självförtroende kan bero på att vissa jägarorganisationer tyvärr har påverkats av stark påtryckning från högerextremism och populism, vilket i längden säkert kan skada dessa organisationers förmåga att ta sig an vissa typer av samhällsuppgifter. Demokratiskt sinnade jägarorganisationer, som Svenska Jägareförbundet, är viktiga friluftsansatser som har ett starkt miljö- och kvalitetsarbete. De ska självklart, inom lagens ramar, få stöd från staten även fortsättningsvis. Men en organisation som förespråkar illegal jakt ska inte få pengar.

I går kom ett pressmeddelande från LRF om att de välkomnade att majoriteten här i riksdagen vill se över jaktlagen. Nu har Naturvårdsverket omorganiserat sin verksamhet, samlat jaktfrågorna och blivit mer professionella. Viltförvaltningsorganisationerna samlar en bredd av aktörer. Den aggressiva hållning som M, KD, SD och C har visat mot miljöorganisationerna de senaste åren är extremistisk när det i själva verket är jägarna som dominerar kraftigt i viltförvaltningsstyrelserummen. Jägarintressen visar att man har svårt med samexistens mellan jägare och vilda djur. Nu har det spridit sig till att samexistensen mellan jägare och miljöorganisationer också är hotad.

Vi i Miljöpartiet har reserverat oss mot den ensidiga bild som majoriteten stöder. Men faktum är att jaktpolitiken kan bli mycket bättre. Om en översyn ska göras kommer vi att lyfta fram de här principerna.

Arter som inte uppnått gynnsam bevarandestatus, tolkad med försiktighetsprincipen som marginal, eller som finns upptagna som hotade eller nära hotade på den nationella rödlistan, borde allmänt inte få jagas. Skydds jakt ska däremot tillåtas vid omfattande skador och så länge det är förenligt med lagstiftningen om bland annat gynnsam bevarandestatus – först när förebyggande åtgärder och kompensation inte räcker till.

All jakt måste ske varsamt och respektfullt med god jaktetik. Den ska ske inom ramen för ett hållbart nyttjande. Här ser Miljöpartiet ett stort behov av reformer av vissa jaktmetoder.

I ett öppet brev skriver miljö- och djurskyddsorganisationer att det nya förslaget till reviderad strategi för en svensk viltförvaltning saknar djurens perspektiv, nämligen hur effekter av jakt och jaktmetoder påverkar de vilda djuren individuellt, som par, grupplevande eller i de sociala struktur-

er som vissa arter lever i. Strategin borde kompletteras med ett nytt vägval, nämligen respekt för de vilda djurens välfärd.

I Naturvårdsverkets förslag för strategi för svensk viltförvaltning nämns inte djurvälfärd en enda gång. Djur ska ha ett värdigt liv med bra levnadsvillkor, men det saknas en definierad etik i viltförvaltningen. Djur är kännande varelser. De är inte hela populationer som utsätts för olika jaktformer eller jakttider, utan de är individer.

Jag känner flera jägare som har berättat om fantastiska naturupplevelser och som vid minsta osäkerhet har visat respekten att inte avlossa skottet – just för att de har tänkt på djurets bästa. Men all jakt måste ske respektfullt. Man måste säkerställa att onödigt lidande undviks, och jakten ska kännetecknas av god jaktetik. All viltförvaltning måste kännetecknas av stark hänsyn till djurskyddsaspekter. Risken för skadskjutning måste minimeras.

Allmän jakt borde aldrig få ske under brunst, spel, parnings- och yngeltid, inte heller under tid när ungarna är beroende av föräldrarna för att överleva. Samma sak gäller i naturen i övrigt.

Vi diskuterar ofta skogsbruket. Där är viktigt att ta naturhänsyn när fåglarna häckar. Att inte göra det är som att riva ned fågelholken på tomten innan talgoxens ungar är flygfärdiga. Viltförvaltning inklusive jakt ska kännetecknas av ett varsamt och respektfullt nyttjande. Jakten är en del av vårt kulturarv. Jakten är friluftsliv, men den måste samtidigt ta hänsyn till det allmänna friluftslivet. Jakten ger livsmedel. Rika viltstammar erbjuder viktiga och värdefulla ekosystemtjänster såväl miljömässigt som ekonomiskt. Det finns flera skäl att nyttja resurser som vilda djur kan bidra med.

Viltförvaltningen måste utveckla former som möjliggör samexistens mellan näringar och de arter som naturligt hör hemma i ekosystemen. Jag skulle också vilja lägga till samexistens mellan jägarnas organisationer och miljöorganisationerna.

Jakt- och viltförvaltningen ska underordnas och bidra till genomförandet av Sveriges internationella och EU-rättsliga åtaganden, till exempel fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.

Avslutningsvis vill jag säga att det är ett stort problem med viltskador i till exempel skogsbruket. Men samtidigt måste jag ge en eloge till Svenska Jägareförbundet och jaktlag som så aktivt arbetar med att minska problemen.

Hela problemet löser man inte bara genom att jaga älg. Man måste fråga sig varför älgen äter tall när det inte ens är tallen som är den främsta favoritfödan. Var finns risen? Var finns lövträden i ungskogarna? Var finns utrymmet för vilt mellan skog och åker? Var finns brynen? Varför satsar vi inte på brynen? Har skogsbruket rent av ett ansvar att se till att bruka skogen så att viltstammarna också får utrymme? Svaret är ja.

Det är skogsvårdslagen och skogsbruksmetoderna som borde ändras. Det bör varje jägare hålla med om.

Samernas rättigheter att jaga kopplat till deras rättigheter som urfolk måste också respekteras.

Anf. 125 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Maria Gardfjell för anförandet. Det var ett anförande där jag i vissa delar håller med, till exempel att all jakt ska ske med respekt. Självfallet ska det vara så. Vi ska inte åsamka djuren onödigt

lidande. Det står till och med i lagtexten. Jakten är ett jätteviktigt kulturarv. Javisst! Till vissa delar är jag absolut med – dock inte i allt. Jag vill ta tag i flera saker, men till det räcker inte tiden till.

Jag börjar med att ställa följande fråga till Maria Gardfjell. Jag nämnde i mitt anförande min interpellation ställd till statsrådet Jennie Nilsson. Hon hänvisade till all den rättsliga kritik som hade kommit, som hon sedan inte kunde peka på. Kan Maria Gardfjell visa den rättsliga kritiken? Det skulle vara intressant att få se eftersom inte ens ministern kunde plocka fram den.

Vilken jägarorganisation förespråkar illegal jakt? När den frågan togs upp i talarstolen blev jag nyfiken. Den jägarorganisationen känner inte jag till.

Sedan sa Maria Gardfjell att vi är extremistiska. På vilket sätt är vi extremistiska?

Fru talman! Jag vill bara påminna Maria Gardfjell om att det är jägare som i mesta mån ägnar sig åt viltvård, inte miljöorganisationerna. Det är jägarna som är ute och sätter upp saltstenar, hugger ned lövträd så att viltet ska få mat på vintern och så vidare.

Jag ser fram emot att få svar på mina frågor.

Anf. 126 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågorna, Kjell-Arne Ottosson. Det var ganska många frågor, och jag bötjar i en ända.

Jag börjar med frågan om på vilket sätt jag tycker att Kristdemokraterna är extremister. Jag menar att den kritik som har förts fram från Kristdemokraternas sida mot viltförvaltningsdelegationerna, där man vill minska möjligheterna för miljöorganisationerna att delta, är hårdför och extrem. Det gäller särskilt med tanke på hur många personer i varje viltförvaltningsdelegation som är ledamot eller ersättare som är jägare.

Jag är själv ersättare i en viltförvaltningsdelegation, som representant för en miljöorganisation. Jag kan se att det är en otroligt liten minoritet totalt sett av dem som sitter med som är representanter för miljövärden.

Miljöorganisationerna har också en viktig roll kopplad till jaktlagen. Det finns en lång rad projekt som bedrivs av miljöorganisationer som har varit oerhört värdefulla för att upprätthålla viltets status i Sverige, men självklart är merparten av medlen i viltvårdsfonden pengar som går till jägarorganisationerna. Jag vill verkligen inte mena att jägarorganisationerna på något sätt gör ett dåligt jobb, utan satsningarna har varit viktiga.

Anf. 127 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! När det gäller viltförvaltningsdelegationer tycker jag att det är lite märkligt. Om man ska delta i en sammanslutning där man ska jobba med vissa frågor borde det vara ganska viktigt att man har god kunskap om de frågorna. Men i en viltförvaltningsdelegation ses det snarare som en belastning med tanke på de ändringar som gjorts. De som har kunskapen ska inte ingå, vilket jag tycker är mycket märkligt.

Jag noterade att jag inte fick svar på mina två första frågor. Därför tar jag dem en gång till, fru talman.

Den kraftiga rättsliga kritik som regeringen pekar på när det gäller det allmänna uppdraget eller jakt- och viltvårdsuppdraget kunde den förra landsbygdsministern inte påvisa. Kan Maria Gardfjell plocka fram och visa den?

Och vilken organisation är det som förespråkar illegal jakt? Det är tydligen någon jägarorganisation.

Maria Gardfjell talade på slutet av sitt anförande om den nu aktuella Renmarkskommittén. Jag vill bara fråga om Miljöpartiet anser att det endast är samer som är medlemmar i en sameby som ska ha rätten till jakt och fiske. Vilken syn har Miljöpartiet på det?

Slutligen, fru talman: Maria Gardfjell påtalar att vi saknar lövträd i skogen. Jajamän, det gör vi i vissa delar. Men varför saknar vi lövträd? Jo, därför att skogsägare har följt statens pekpinna. Det var inte så långt tillbaka i tiden som allt löv skulle bort. Man sprutade till och med för att lövet skulle bort, och då var det staten som pekade med hela näven.

Det absolut bästa när det gäller skogen, som vi egentligen inte ska diskutera nu, är att våra småbrukare får sköta den efter eget huvud. Då ser vi att skogen sköts absolut bäst.

Anf. 128 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag vill börja med frågan om rennäringen och samernas rättighet till jakt.

Jag tycker att det är självklart att om samebyarna får möjlighet att administrera jakten kan man ha samma typ av regler som när länsstyrelsen administrerar jakten, nämligen att man öppnar upp för allmänheten på olika sätt och vis. Den typen av samverkan tycker jag att man bör ha mellan allmänna intressen och samebyarna. Jag hoppas verkligen att utredningen också kommer fram till det.

Det är väldigt viktigt att till exempel ungdomar kan komma ut i de här fina områdena och få möjlighet att jaga och lära sig om jakt. Det skulle inte gå om det bara var möjligt för dem som är med i en sameby, så det tycker jag är en viktig fråga. Där tror jag att vi egentligen är många i den här kammaren som håller med varandra.

Däremot tycker jag att man verkligen ska respektera samernas rättigheter som urfolk.

När det gäller interpellationen som Kjell-Arne Ottosson ställde till Jennie Nilsson var jag tyvärr inte här och lyssnade på den debatten, så jag vet inte så väldigt mycket om den. Men den rättsliga kritiken som har kommit handlar om att de tidigare reglerna ansågs strida mot lagen om offentlig upphandling. Det var väldigt tydligt i kritiken från kommissionen att det var så.

Det är också bra med ordning och reda. Att Naturvårdsverket nu delar på det här så att man hanterar det för sig tror jag kommer att öka kvaliteten.

Anf. 129 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Jag kan bara instämma i vad många sagt här tidigare. Vi har nämnt Ukraina och hela den biten många gånger i dag, så jag tänker inte förlänga den diskussionen. Men det är klart att det inte känns lika spänstigt och glädjande att debattera jakt och viltvård en sådan här kväll. Ändå gör vi det, för vi värnar demokratin och friheten – och äganderätten – som alltid.

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Betänkandet innehåller en hel del bra saker, framför allt tre väldigt bra förslag till tillkännagivanden.

Ett av dem handlar om jakt- och viltvårdsuppdraget, det så kallade allmänna uppdraget, som regeringen ryckte ifrån Svenska Jägareförbundet för att det skulle moderniseras eller anpassas till någonting från EU som EU inte har krävt. Vi tycker att det är väldigt olyckligt. Vi tycker att Jägareförbundet historiskt sett har skött det allmänna uppdraget väldigt väl.

Vi ser snarare en risk när det allmänna uppdraget försvinner att det blir en form av centralisering när fler saker koncentreras till Naturvårdsverket och man ska gå till Naturvårdsverket och be om att få olika uppdrag och finansiella medel. Vi menar att Jägareförbundet borde ha ett längre allmänt uppdrag, precis som Kristdemokraterna sa här tidigare. Absolut, det kan vi skriva under på. Men vi vill att det går tillbaka och närmar sig det gamla uppdraget.

Just Naturvårdsverket är kanske inte jägarkårens bästa kompis. Man ser nog inte ett jättestort förtroende för Naturvårdsverket där. Det är därför vi under många år har drivit frågan om en viltmyndighet.

Vi har haft två tillkännagivanden i den här kammaren om att införa en viltmyndighet som hanterar alla de frågor som är kopplade till jakt och vilt. Vi tror att det skulle vara ett lämpligt steg att ta bort jaktfrågorna från Naturvårdsverket och låta viltmyndigheten hantera dem gentemot länsstyrelser och jägare.

Därför är jag som sagt väldigt glad att vi har fått till det här förslaget till tillkännagivande om jakt- och viltvårdsuppdraget.

Ett annat förslag till tillkännagivande som finns med i betänkandet är att göra det enklare för personer med funktionsnedsättning att jaga. Det gläder mig att vi har bred uppslutning där. Nästan alla partier står bakom det förslaget.

Vi vet att det i dag är mycket administrativt krångel och regelkrångel kopplat till funktionsnedsatta och jakt. Därför är det glädjande att vi fått till detta förslag till tillkännagivande. Jag hoppas att det ska kunna landa på ett bra sätt och att det här snart kommer på plats. Kristdemokraterna lyfte fram ett flertal exempel på det absurda i den här diskussionen.

Ett tredje förslag till tillkännagivande i betänkandet handlar om en ny jaktlagsutredning. Jag har hört här i kväll att framför allt Socialdemokraterna har stora betänkligheter mot det.

Jag ser inte alls de bekymmer som Socialdemokraterna ser med en jaktlagsutredning. Det finns saker i jaktlagen som behöver ses över – och det handlar just om att se över. Det är ingen här som vill förstöra det fina samarbete som finns mellan markägare och jakträttsinnehavare. Det är heller ingen här som vill försämra möjligheterna till jakt i Norrland, som till exempel Socialdemokraternas representant lyfte fram här. Det är inte det vi vill förändra med en jaktlagsutredning, utan det handlar om att hantera de viltstammar som i dag inte är balanserade. Och vi hör utifrån att utan en översyn av jaktlagen kommer vi inte att kunna hantera det.

Jag hörde i ett replikskifte här att man från Socialdemokraternas sida till och med anser att jakträtten kopplad till äganderätten inte är självklar. Det tycker jag är jätteolyckligt, fru talman. Jakträtten är en viktig del av rätten att förfoga över och förvalta den mark man äger. Historiskt sett har det också skötts på ett väldigt bra sätt i Sverige. Markägare, jägare och jakträttsinnehavare har skött det här samarbetet otroligt väl. Men när vi

kommit till ett läge där viltstammarna växer okontrollerat, viltolyckorna blir allt fler och skador på jord- och skogsbruk ökar – särskilt skador på jordbruk i tider som dessa – behöver vi se över jaktlagen.

Vi ska inte försämla saker i jaktlagen, till exempel löshunds jakt, för det är otroligt viktiga delar för den svenska jakten. Men vi behöver en översyn. Därför har jag väldigt svårt att förstå det motstånd som finns mot översynen av jaktlagen.

Fru talman! Det är svårt att debattera ett jakt- och viltvårdsbetänkande utan att prata lite varg. Vargstammen i Sverige växer inte okontrollerat, men den växer fort. Naturvårdsverket och länsstyrelsen har den här säsongen såklart beviljat licensjakt på alldeles för få individer. Vi har nu säkrat 400 individer. Vi har en månad kvar. Var kommer vi att sluta för året? Sedan har vi en föryrngning. Vi kanske inför nästa vinter står med en vargstam på 500 individer.

Vi har de facto en majoritet i Sveriges riksdag för en väsentligt mindre vargstam. Den forskning som finns, som också har lyfts här i dag, visar på 100 vargar på den skandinaviska halvön, som dessutom skulle klara av en katastrof vart tionde år, där 50–60 procent av vargstammen slås ut på kort tid. Den skulle ändå klara att repa sig.

Vi säger inte 100 vargar – det var Skandulv som sa det. Moderaterna har under flera år sagt 170 vargar i Sverige. Det gläder mig att flera partier har anslutit sig till den linjen. Jag är ganska övertygad om att det i dag till och med finns en majoritet för att minska vargstammen till de nivåerna.

Det som förvånar mig är att Socialdemokraterna, som säger sig värna jakten väldigt mycket – det har vi hört här i dag – inte vill minska vargstammen. Hur vet jag det? Jo, det vet jag eftersom jag har haft debatter med både klimat- och miljöministern och landsbygdsministern på senare tid och ställt frågan väldigt enkelt och tydligt: Vill Socialdemokraterna minska vargstammen? Svaret har varit nej – det vill man inte. Man hänvisar till gynnsam bevarandestatus och till att det är vetenskapligt framtagna siffror som vi anpassar oss efter i dag.

Så är det inte. Siffran för gynnsam bevarandestatus är inte vetenskaplig, utan det är ett politiskt satt mål. Vi har gett Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram den siffran här i Sverige. IUCN, som är världens största miljövårdsorganisation, säger att vargen inte längre är hotad; den är förvaltningsbar. Är det då inte dags att regeringen från svensk sida börjar driva på gentemot EU för en ändring av bilagorna till art- och habitatdirektivet så att vargen enklare kan förvaltas?

Vargen är nämligen, precis som alltför stora stammar av klövvilt i vissa områden i Sverige, ett hot mot livsmedelsproduktionen. Den är också ett hot mot den biologiska mångfalden när det gäller de små, viktiga naturbetesmarkerna. Vilka naturbetesmarker är det man släpper först när man får en vargetablering i sitt område? Jo, man släpper de små naturbetesmarkerna, de som ligger insprängda i skogen någonstans och är svåra att kontrollera och skydda från vargen. Det är de som är absolut viktigast för den biologiska mångfalden. Detta är ett bekymmer. Många fårbönder väljer nu att sluta med sin produktion på grund av vargen.

Vargen börjar etablera sig mer och mer i södra Sverige, och vi hör om fler och fler problem. Vi behöver ta tag i vargen, och vi har majoritet för det i denna kammare.

Anf. 130 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till reservation nummer 4.

Sedan vill jag passa på att ställa en fråga eller två till John Widegren. Min första fråga är: Vad är det som i dag saknas i jaktlagen för att man ska kunna åtgärda viltskador bättre?

Anf. 131 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Det var kort och koncist! Vad som saknas kan jag inte svara på. Men det är också därför vi vill ha den här utredningen. Vi kan uppleva, och vi hör framför allt från näringarna, att det finns stora problem med stora viltstammar. Vi vet att den jaktlagstiftning som finns i dag har handlat väldigt mycket om att bygga upp viltstammar i stället för att kanske förvalta dem. I det här läget handlar det om att förvalta för att kunna begränsa skador och minimera antalet trafikolyckor med vilt inblandat. Hade detta varit möjligt med dagens jaktlagstiftning hade vi väl hanterat det på ett bättre sätt.

Jag vet också att jägarkåren nu på ett föredömligt sätt har minskat vildsvinsstammen – eller vi tror att vildsvinsstammen har minskat. Det återstår att se efter den föryngring som sker ungefär nu. Det finns också tecken på att det kan vara en del sjukdom inblandad i att vildsvinsstammen håller på att gå tillbaka. Det återstår också att se. Jag pratade i onsdags med en forskare om just detta. Det är ganska tydligt att det kan finnas en stor sjukdomsinblandning i den nedgång som sker just nu när det gäller vildsvinen.

Men inte desto mindre – jag har också besökt Södermanland, som Kjell-Arne Ottosson lyfte upp som ett exempel tidigare, där tusentals hektar jordbruksmark ligger för fåfot, för man anser det inte längre vara värt att odla på grund av de stora viltstammarna.

Då säger någon: Men jakträttsinnehavaren och markägaren kan väl förvalta viltstammarna? Men det har gått så långt att de inte klarar det. Då är det väl på tiden att vi får en genomlysning av en jaktlagstiftning som är lite omodern och behöver ses över?

Anf. 132 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag kan utifrån det svar jag får av John Widegren konstatera att det är ganska oklart varför det finns en majoritet i Sveriges riksdag för att kräva en översyn av jaktlagen för att åtgärda viltskadorna, när man egentligen inte vet något om problemet, varför en översyn bör göras eller vad man skulle vilja åstadkomma.

I själva verket finns det enorma problem på andra sätt. Det kanske gäller brist på samverkan, som Isak From var inne på när det gäller Södermanland och hjortarna och vildsvinen. Det kanske gäller frågan om skogsbrukets metoder, som gör att älgarna inte får tillräckligt med mat. Det blir helt enkelt tallen som älgarna betar på, trots att det inte är favoritfödan. Det handlar om viltskadorna i trafiken. Vad kan Trafikverket göra för att förbättra möjligheterna?

Är det verkligen jaktlagen som ska ses över, eller krävs det en helhetsyn på hur vi kommer till rätta med arbetet och ser till att få fler ungdomar att utbilda sig till jägare och att få fler jaktlag med yngre ledare, som kanske inte är så trötta som de äldre farbröderna börjar bli?

Jag vill ställa ett par avslutande frågor om vargen, fru talman. Hur vill Moderaterna säkerställa gynnsam bevarandestatus för vargstammen i Sverige? Och hur vill Moderaterna säkerställa att vargen inte fortsatt är så inavlad som den är i dag?

Prot. 2021/22:72

24 februari

Jakt och viltvård

Anf. 133 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågorna. Jag tycker att jag redogjorde ganska väl för varför det finns luckor som vi kanske behöver se över och som gör att vi behöver en översyn av jaktlagstiftningen.

Vad gäller älgens föda, till exempel, tror jag inte att det är så lätt. Jag tror inte att det enbart hänger på skogsbruksmetoder. Jag kan se till mig själv – jag är markägare och jägare. Vi jobbar väldigt mycket med naturligt viltfoder på mina marker. Vi jobbar med bryn, och vi lämnar mycket av RASE:n som viltfoder. Ändå har vi väldigt kraftig försommarbetning på tall av någon anledning. Jag vet inte. Jag har inte svaren, för jag är inte forskare. Men jag tror att det finns ett större problem med älgen och betning av tall, i alla fall i södra Sverige.

Gynnsam bevarandestatus för vargen är ett politiskt mål. Det är en siffra som man har satt politiskt. MVP, däremot, minsta livskraftiga stam, har man tagit fram vetenskapligt. Den siffra som Naturvårdsverket har angett, 300 vargar, är politiskt bedömd från deras sida. De hänvisar till forskning som de har beställt. Men den tydligaste forskning vi har är fortfarande den som Skandulv har redovisat.

När det gäller gynnsam bevarandestatus menar vi att vi måste anta ett politiskt mål. Där har vi för Moderaternas del satt 170 vargar.

Sedan finns det inavel, absolut, och där har vi problem. Men skulle vi minska vargstammen till de nivåer som vi nu talar om kanske det finns möjlighet att plocka in fler individer för att blanda upp det blod vi har. Men de kommer förmodligen inte norrifrån av sig själva. Det tror jag inte.

Men kan vi ha en mindre vargstam kan vi också göra mer mot inaveln, för det kommer att finnas en helt annan acceptans för vargen.

Anf. 134 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag måste förära John Widegren en replik också. Jag tycker att vi behöver diskutera den här frågan.

Det har efterfrågats en översyn av jaktlagen, för den är gammal, omodern och inte fullt relevant. Men det har ju gjorts två översyner tämligen nyligen. En översyn påbörjades 2014 som hade bäring på Eskil Erlands-sons jaktlagsutredning. Den kom fram till att det är utfodringen som man måste reglera.

Detta resulterade i en proposition till Sveriges riksdag. Majoriteten här i kammaren sa nej till den propositionen, som Sven-Erik Bucht lade fram. Då reviderades den, och det gjordes ytterligare en översyn av jaktlagen. Den resulterade i att vi år 2021 här i kammaren beslöt att länsstyrelserna ska ha möjlighet att begränsa utfodringen när det är för stora stammar, till exempel när godsägare övergöder för att föda upp stora hjortstammar för att kunna sälja jakt.

Det handlar om hjort som kan skjutas av jägare som måste ha förtroende för markägarna. Det är precis som när John Widegren sparar sina bryn. Det är jätte viktigt att markägarna säkerställer att det finns bete för viltet.

Det är inte jaktlagen som säkerställer att det finns bete för viltet. Däremot reglerar den detta och säger att markägaren har ett ansvar för viltet.

Detta tycker vi är bra. Det värnar vi, och vi kan för allt i världen inte förstå varför det är just jaktlagen som man siktar in sig på. Det finns mycket annat att invända mot, men inte jaktlagen.

Anf. 135 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag uppfattade egentligen inte någon fråga, så jag tänker att jag väl kan resonera lite fritt kring det här.

Det första förslaget när det gällde utfodring sa en majoritet nej till. Från Moderaternas sida sa vi nej även andra gången, för varken första eller andra gången kunde man presentera några vetenskapliga belägg på att detta skulle få effekt, utan det var mer en känslomässig bedömning från regeringen när man lade fram förslaget.

Jag vet att det pågår försök som visar på kraftigt ökade viltstammar, men det finns också tydliga exempel där det inte har varit utfodring som har lett till detta. Det är alltså inte hela sanningen. Man löser inte hela problematiken med ett utfodringsförslag.

Jag är lite förvånad över att Socialdemokraterna är så negativt inställda till att se över jaktlagstiftningen. Vi måste väl hitta alla vägar vi kan för att komma till rätta med det här problemet? Bönder i produktiva jordbruksområden väljer att sluta producera livsmedel för att de anser att viltrycket är alldeles för hårt och att de inte kan hitta samarbeten. Då har vi ett problem.

Socialdemokraterna brukar ofta slå sig för bröstet för en livsmedelsstrategi som kom till 2017, där man har skapat tre handlingsplaner. Men man vill inte ta i det här problemet, som innebär kraftigt höjda viltstammar.

Jag vet, fru talman, att Socialdemokraterna och Isak From tänker mycket på norrländska förhållanden, på älgjakten i Norrland och i Isak Froms hembygder, men det är inte det problemet vi vill lösa med detta.

Anf. 136 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att varken John Widegren eller någon annan företrädare som står bakom tillkännagivandet om jaktlagen har kunnat påvisa att det på något sätt skulle vara jaktlagen som är problemet när det gäller att förvalta viltstammarna. Det finns många andra delar som man behöver ta tag i.

Därmed tänkte jag faktiskt gå över till att prata lite varg. Socialdemokraterna har kongressbeslut på 200 vargar. Det har man glömt bort ibland.

Vi har tyckt att den här frågan är väldigt viktig och att det ska ha en stor bred majoritet. Vi har förhållit oss till rovdjurspropositionen från 2013. Men det som blir galet och som John Widegren faktiskt misstolkar är att detta inte är något mål. Lagen säger att vi ska ha gynnsam bevarandestatus, sedan sätter den ett mål mellan 170 och 270 vargar.

Jag tycker att det kan vara problematiskt om vi får 170 vargar och har ett antal individer som är väldigt skadebenägna. Då behöver vi ta bort dem. Då tror jag att man behöver ha en marginal för det, oavsett vilket antal man har. Det förslag som Moderaterna lade fram här i kammaren är en bevarandeproposition, och det kan finnas skäl att ta steg mot en förvaltningsproposition. Vi kommer att vara behjälpliga när det gäller att hitta en bred

majoritet för att säkerställa både gynnsam bevarandestatus och minskade skador på jordbruket, fårnäringen, rennäringen och så vidare.

Men John Widegren med flera kan inte komma här och säga att det är ett mål. John Widegrens partikamrater har faktiskt här röstat igenom en bevarandeproposition som vi nu har att förhålla oss till, plus att vi har art- och habitatdirektivet och så vidare, och vi klarar ändå att navigera det hela ganska väl. John Widegren kanske får ändra sin argumentation lite så att den förhåller sig till verkligheten.

Anf. 137 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Då kanske Socialdemokraterna ska upplysa sina egna ministrar om det stämmobeslutet.

Gynnsam bevarandestatus är någonting som vi tar beslut om i det här landet. Om vi då har forskning som visar på att vi klarar av 100 vargar på Skandinaviska halvön med en katastrof vart tionde år, där över 50 procent av stammen kan försvinna, kan ju 170 vargar som gynnsam bevarandestatus absolut vara en väg ut. Vi kan ha 171 vargar. Då är vi ändå väldigt långt ifrån de 100 som forskningen visar som minsta livskraftiga stam. Det är detta som vi från Moderaternas sida säger.

Sedan finns det ett antal mål i rovdjurspropositionen som vi inte är i närheten av att leva upp till just nu, och det ser vi som olyckligt. Det är därför vi tillsammans med flera partier vill att vi ska ha ett politiskt beslut nu, för vi kommer inte vidare i vargfrågan.

Flera gånger när jag har debatterat med socialdemokratiska ministrar har jag sträckt ut handen och sagt att vi kan sätta oss ned tillsammans och komma fram till hur det ska vara. Men jag har hittills inte fått en enda inbjudan till Regeringskansliet för att hitta en gemensam lösning på det här, och då kommer denna upprivande strid att fortsätta.

Från moderat sida kommer vi inte att ge oss. Vi behöver minska vargstammen ordentligt. Det kommer vi att driva.

Jag hoppas att Socialdemokraterna kommer till sans i detta och kanske vill hitta en blocköverskridande överenskommelse, vilket Socialdemokraterna väldigt många gånger brukar vilja hitta i andra frågor. Moderaterna och Socialdemokraterna har ju tillsammans tittat på tillståndsärenden de senaste veckorna. Varför skulle vi inte kunna titta på vargstammen tillsammans?

Anf. 138 PETER HELANDER (C):

Fru talman! Det känns ju lite märkligt att stå här och debattera i dag medan människor dör i ett krig i vår närhet. Jag var själv pilot i flygvapnet under slutet av kalla kriget, När Berlinmuren föll trodde jag att vi skulle se en ljus framtid under många år. Tyvärr har det ljuset släckts i dag, när Ryssland med sitt vidriga agerande invaderar Ukraina.

Som många andra har sagt måste de demokratiska processerna fortsätta i det här huset. Därför övergår jag nu till debatten om själva betänkandet. Jag skulle för ovanlighetens skull vilja yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Den som lyssnar på denna debatt, som handlar om jakt och viltvård, kanske tycker att det saknas en mängd frågor. Men ett flertal av de frågorna återkommer i betänkandet *Naturvård och biologisk mångfald*, och jaktvapenfrågorna behandlas i justitieutskottet.

Centerpartiet kan med glädje konstatera att det i det betänkande från miljö- och jordbruksutskottet som vi nu debatterar finns tre tillkännagivanden om frågor som vi har drivit. Det handlar om att se över jaktlagen, om att föra tillbaka jakt- och viltvårdsuppdraget till Svenska Jägareförbundet och, slutligen, om förbättrade möjligheter för personer med funktionsnedsättning att bedriva jakt.

Fru talman! När det gäller tillkännagivandet om en ny jaktlagsutredning kan man konstatera att jaktlagen var föremål för översyn under alliansregeringen, men den tillsatta utredningen lades ned utan motivering av den rödgröna regeringen efter maktskiftet 2014.

Sedan jaktlagen kom till 1987 har viltförhållandena väsentligt förändrats i Sverige. Då var det många arter som var hotade, och utmaningen var primärt att återskapa goda viltstammar. De senaste decennierna har ökad tillgång till jaktbart vilt medfört att det finns nya utmaningar. Viltet orsakar i dag stora ekonomiska skador för olika näringar och samhället i stort, vilket också ställer krav på en ny lagstiftning. Denna utveckling måste brytas, och en ny jaktlagsutredning med bred acceptans från både markägare och jägare behöver därför tillsättas.

Fru talman! Nästa tillkännagivande handlar om att föra tillbaka jakt- och viltvårdsuppdraget till Svenska Jägareförbundet. Först kanske man måste fråga sig varför man ville förstöra en väl fungerande verksamhet. Regeringen har fattat ett beslut om att jakt- och viltvårdsuppdraget, som har legat på Svenska Jägareförbundet sedan 1938, ska upphandlas. Anslaget, alltså pengarna för att sköta detta, kommer från viltvårdsfonden. Viltvårdsfonden finansieras i sin tur av de statliga jaktkort som svenska jägare betalar, och den summan uppgår till 117 miljoner kronor per år.

För några år sedan anmälde en person till EU att jakt- och viltvårdsuppdraget borde upphandlas, och det resulterade i att EU-kommissionen ifrågasatte den svenska modellen. Det var här någonting gick fel. Regeringen borde ha tagit striden med EU, då jakt- och viltvårdsuppdraget inte omfattas av reglerna för offentlig upphandling eftersom bidrag inte är upphandlingspliktiga. Flera jurister som är experter inom offentlig upphandling menar att jakt- och viltvårdsuppdraget är unikt på grund av att det är jägarnas egna pengar som finansierar själva bidraget.

Den tidigare landsbygdsministern Sven-Erik Bucht säger till Svensk Jakt att det inte är EU som har varit bekymret. Sven-Erik Bucht säger till Svenskt Jakt: ”Det är Miljöpartiet som hela tiden drivit på i frågan, i alla fall under den tid jag var minister. Allmänna uppdraget har i stora delar fungerat bra. Det är jägarnas pengar som nu andra organisationer vill ha del av.”

Att riksdagen nu riktar ett tillkännagivande till regeringen om att återföra jakt- och viltvårdsuppdraget till Svenska Jägareförbundet är helt rätt.

Fru talman! Jag tänker nu ta upp det tredje tillkännagivandet, som endast Miljöpartiet har reserverat sig mot.

Centerpartiet anser att jakten ska vara tillgänglig för alla. Tyvärr har det visat sig att de jägare som använder motordrivet fordon på grund av en funktionsnedsättning stöter på problem med nuvarande regelverk. Att använda motordrivet fordon kräver i de flesta fall dispens från terrängkörningslagen, jaktförordningen och jaktlagen, och länsstyrelserna runt om i landet hanterar dispensgivning på olika sätt när det gäller områdes- och tidsbegränsningar.

Dispens som gäller för ett begränsat område innebär för en person med funktionsnedsättning att han eller hon enbart kan jaga på det område som han eller hon har sökt dispens för. Det innebär att personer med funktionsnedsättning kan behöva söka ny dispens för jakt utanför det begränsade området. Många aktiva jägare med funktionsnedsättning har därför ett stort antal dispenser som måste medföras till varje jakt. Systemet innebär att dispenshanteringen är onödigt tidskrävande och kostsam. Tiden för handläggning av dispensärenden – två till sex veckor – skulle kunna användas till mer prioriterade ärenden. Därför vore det önskvärt att sökt och beviljad dispens gäller för jakt med motordrivet fordon i hela Sverige i minst fem år.

Fru talman! Att det finns ett brett förtroende för jakt- och viltpolitiken är en viktig förutsättning för att politiken ska ge effekt i praktiken, och det förutsätter att de som lever och verkar i områden med mycket vilt och stora rovdjur har inflytande över förvaltningen.

Den sårbarhetsanalys som Naturvårdsverket tog fram inför riksdagsbeslutet 2013 anger att den minsta livskraftiga populationen för varg i Sverige och Norge är 100 individer. Enligt riksdagsbeslutet från 2013 nås vargens gynnsamma bevarandestatus vid 170–270 individer. Den nuvarande regeringen, och den tidigare regeringen, har låtit Naturvårdsverket sätta ett nytt referensvärde på 300 individer.

Vargen rör sig över stora områden och inte sällan över landsgränserna. Därför vill Centerpartiet att vargen ska samförvaltas med Norge. Det totala antalet vargar i Sverige och Norge beräknas till 480 individer. Men det finns ett osäkerhetsintervall i detta, och det gör att det kan vara ända upp till 624 vargar just nu. Och då har vi inte räknat in de vargar som är födda i år.

Centerpartiet anser att regeringen har misslyckats med att uppnå syftet med riksdagsbeslutet från 2013, som handlade om att öka acceptansen för vargförvaltningen och rovdjurspolitiken. Konfliktnivån har tvärtom ökat. Den alltför stora numerären av vargar i det mellansvenska förvaltningsområdet, kombinerat med att acceptansen för att tillåta en växande vargstam i det södra och norra förvaltningsområdet är mycket liten hos renägare, fårägare, hästägare och andra djurhållare, visar tydligt att vargförvaltningen har hamnat fel.

För att återfå acceptansen för vargförvaltningen anser Centerpartiet att vargstammen som ett första etappmål ska begränsas till 170 vargar, som riksdagen har beslutat om som lägsta möjliga antal, men det långsiktiga målet ska vara 150 vargar.

Fru talman! Rovdjursskador kan förebyggas. När angrepp sker trots förebyggande åtgärder ska skydds jakt kunna genomföras. Centerpartiet har drivit flera förslag för att åstadkomma en effektivare och snabbare skydds jakt på varg. Flera av förslagen har även resulterat i ett tillkännagivande till regeringen år 2020.

Tillkännagivandet från 2020 handlar om att göra det tryggare, enklare och snabbare för personer att ansöka om skydds jakt men även om att det ska vara möjligt att fatta beslut om skydds jakt på ett helt revir. Vid skydds jakt ska man dessutom, till skillnad från när det gäller licensjakt, inte behöva ta hänsyn till den genetiska statusen hos den varg som orsakar stor skada. Regeringen uppmanas också att se över sekretessbestämmelserna i samband med skydds jakt och licensjakt. Den som ansöker om skydds jakt

eller utför skydds jakt ska kunna få sina personliga uppgifter belagda med sekretess om han eller hon så begär. Staten bör också ta ett större ansvar för skydds jakt. De stora rovdjuren är statens vilt, och då är det rimligt att staten tar ett större ansvar för de skador rovdjuren orsakar.

Regeringen har ännu inte gjort någonting av dessa tillkännagivanden.
Fru talman! För övrigt står jag bakom folket i Ukraina.

Anf. 139 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Det är sena timmen, och sist men inte minst får jag tala om jakt- och viltvårdspolitik. Jag ställer mig givetvis ödmjuk – det är mitt första år här i riksdagen – inför den kunskap som finns hos alla mina kollegor i utskottet. Det är både givande och glädjande att lyssna på det engagemang som finns för vår natur, för djuren och för viltvården. Det är lärorikt, och jag spetsar alltid mina öron.

Innan jag börjar med det som jag hade tänkt säga vill jag bara tillägga något, så att det inte finns någon otydlighet om det, fru talman: Även Liberalerna står bakom riksdagens beslut om 170–270 vargar som gynnsam bevarandestatus. Men vi ser också att en viltvårdsmyndighet skulle kunna vara en bra lösning, där expertisen kan förvalta. Det är inte alltid enkelt att göra det från denna kammare när det gäller ett exakt antal.

Fru talman! Jakt och viltvård engagerar. Det är sedan gammalt. Sedan hur länge är det så? Ja, min referensram sträcker sig ända tillbaka till Första Moseboken. Det är där jag brukar landa. Det handlar om att förvalta, att ta hand om. Det är där vi hamnar här i kväll när vi debatterar detta ämne. Hur ska vi förvalta djur och natur på bästa sätt?

Det landar självfallet i de ansvarsfulla och trogna jägare som i vårt land bär förvaltarskapet med respekt och stolthet. Det är därför jag ställer mig bakom dagens betänkande och det föreslagna tillkännagivandet till regeringen att det allmänna uppdraget, förvaltarskapet, ska återgå till Jägareförbundet, som visat sig vara duktigt på både effektivitet och ansvar.

Som aktiv i civilsamhället blir man alltid berörd och glad när civilsamhället och en myndighet klarar av att jobba tätt tillsammans och dessutom på ett kostnadseffektivt sätt. Detta är något värdefullt som vi bör ta till vara.

Fru talman! Något som vi i Liberalerna kan tala mycket om när det gäller jakt politik är funktionsrättspolitik. Där välkomnar jag det förslag till tillkännagivande som Centerpartiet lagt fram. Det är en politik som vi i Liberalerna också har drivit under åren. Varje människa ska kunna forma sitt eget liv, och god tillgänglighet blir därför att göra så att en funktionsnedsättning inte blir ett hinder.

För jägare med funktionsnedsättning krävs i dag tidskrävande planering, pappersarbete och dispensansökningar innan jägaren får använda ett motordrivet fordon vid jakt och kan ta sig ut i terrängen tillsammans med jaktlaget. Det blir alltså ett hinder i dag, inte en hjälp.

Det är vår bestämda uppfattning att ett sådant ansökningsarbete måste vara väl avvägt och inte får belasta vare sig jägaren eller våra gemensamma resurser mer än nödvändigt. Till att börja med ser vi ingen anledning till att länsstyrelserna gång på gång ska behöva bedöma behovet av dispens för samma person. Funktionsnedsättningen förändras ju inte beroende på vilken skog man går in i. På samma sätt ska man inte ha områdesbegränsningar.

Vissa länsstyrelser utfärdar dispenser för hela det aktuella länet, medan en dispens i andra län bara innebär viss jaktmark. Det finns i dag ingen möjlighet till generell dispens i hela landet. Detta innebär att en jägare som bjuds in med sitt jaktlag att jaga på jaktmarken intill den vanliga kan behöva söka en ny dispens. Då får man hoppas att det finns framförhållning i inbjudan för de sex veckor som det tar att söka dispens.

Detta är orimligt. Systemet kostar dessutom mycket pengar och är tidskrävande. Det är önskvärt att länsstyrelsernas dispenser för jakt med motordrivna fordon gäller i minst fem år och utfärdas för jakt i hela landet. En modern terrängkörningslagstiftning genom generella undantag förbättrar möjligheterna för jägare med funktionsnedsättning. Det ska inte vara ett hinder när man ska jaga.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag återvända till den jägare som jag nämnde i mitt anförande under den förra debatten, Torgny, som hemma på gården en tidig morgon skymtade en älg uppe på kullen i sitt kikarsikte. Han blev förbryllad när han plötsligt såg att älgen delade på sig och gick åt två olika håll. Det var ansvarsfullt av Torgny att inte avlossa något skott. Han kunde ju inte säkerställa vad det var för djur, vilket det heller inte var. Det var bara jag och min blivande fru som i gryningen stod där uppe på kullen och precis hade förlovat oss. Det är en förmån att finnas med i jaktboken med den jakthistorien.

Det handlar om att vara ansvarsfull och att finnas där i tid och otid, att vårda vår natur och att ha hela viltvårdsuppdraget och engagemanget med sig. Detta behöver vi vara tacksamma för och från politikens sida skapa sådana bra och goda förutsättningar som jag ser att betänkandet står för.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2021/22:134 Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 23 februari

2021/22:369 E18 i den nationella planen

av Kjell-Arne Ottosson (KD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:370 ISF:s granskning av omvårdnadsbidraget

av Bengt Eliasson (L)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

§ 18 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 23 februari

2021/22:1141 Bristen på iva-platser i Sverige

av *Linda Lindberg* (SD)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 23 februari

2021/22:1058 Dubbelspår sträckan Hässleholm–Kristianstad

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2021/22:1059 Möjlighet till distansundervisning

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)

till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)

2021/22:1061 Statens skatteskuldsavbetalningsplan för besöksnäringen

av *Ann-Sofie Alm* (M)

till finansminister *Mikael Damberg* (S)

2021/22:1060 Åtgärder mot segregation

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2021/22:1062 Omställningsstödet för besöksnäringen

av *Ann-Sofie Alm* (M)

till finansminister *Mikael Damberg* (S)

2021/22:1077 Obligatorisk förskola för vissa barn

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2021/22:1072 En bättre nordisk samverkan för infrastruktur

av *Ann-Sofie Alm* (M)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2021/22:1065 Delade hälsodata

av *Betty Malmberg* (M)

till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2021/22:1067 Kontroll av inkomstuppgifter vid beslut om dagsböter

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2021/22:1064 Statsstöd och biobränslen

av *Betty Malmberg* (M)

till finansminister *Mikael Damberg* (S)

2021/22:1063 Nordisk samverkan inför nationella beslut
av *Ann-Sofie Alm* (M)
till statsrådet Anna Hallberg (S)

2021/22:1071 Förstärkning av forskningen inom totalförsvaret
av *Alexandra Anstrell* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2021/22:1066 Rymningar från rättspsykiatri i Göteborg
av *Ellen Juntti* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1068 Kvinnligt företagande som tillväxtfaktor
av *Ann-Sofie Alm* (M)
till näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson (S)

2021/22:1078 Ställföreträdaarsystemet
av *Mikael Eskilander* (SD)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1088 Värnande av svensk säkerhet och nordisk enhet
av *Hans Wallmark* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1089 Evakuering av svenskar i Ukraina
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1086 Tillämpning av EU:s art- och habitatdirektiv respektive fågeldirektiv
av *Mats Nordberg* (SD)
till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1098 Den nya ordningen i skogen och dess påverkan på klimatarbetet
av *Åsa Coenraads* (M)
till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:1079 Brandvatten
av *David Josefsson* (M)
till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:1087 Påverkansoperation mot Sverige
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1082 Sysselsättningsmodeller för personer med funktionsnedsättning
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2021/22:1083 Fredat fribelegg för personer med funktionsnedsättning
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2021/22:1070 Syftet med den militära alliansfriheten
av *Pål Jonson* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1090 Medborgarskap till kriminella
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1085 EU, skogsbruk och artskydd
av *Mats Nordberg* (SD)
till statsrådet *Anna-Caren Säterberg* (S)

2021/22:1080 Uttalanden av Rysslands ambassadör
av *Hans Wallmark* (M)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2021/22:1091 Ryska ambassadörens uttalanden
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2021/22:1081 Den olycksdrabbade vägsträckan Valnäs–Töcksfors i Värmland
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2021/22:1100 Skydd mot värmeböljor för extra utsatta grupper
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2021/22:1076 Affärsmetoderna på elhandelsmarknaden
av *Camilla Brodin* (KD)
till statsrådet *Khashayar Farmanbar* (S)

2021/22:1069 Förenklad validering av civila kompetenser inom hemvärnet
av *Jörgen Berglund* (M)
till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2021/22:1084 Likvärdigt brandskydd på alla särskilda boenden
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2021/22:1107 Biotopskydd för stenhögar
av *John Widegren* (M)
till klimat- och miljöminister *Annika Strandhäll* (S)

2021/22:1111 Längre lördagsöppet på Systembolaget
av *Pontus Andersson* (SD)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2021/22:1096 Brottslighet mot företag
av *Lotta Olsson* (M)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2021/22:1094 Odling av matfisk
av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet *Anna-Caren Säterberg* (S)

2021/22:1099 Handläggningstid för vapenlicenser
av *John Widegren* (M)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2021/22:1104 Implementeringen av fredsavtalet för jämställdhet och för jämlikhet för etniska grupper i Colombia
av *Amineh Kakabaveh* (-)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2021/22:1106 Rapporteringsskyldighet för farligt avfall
av *John Widegren* (M)
till klimat- och miljöminister *Annika Strandhäll* (S)

2021/22:1109 Längre och tyngre fordon på de svenska vägarna
av *Mikael Larsson* (C)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1101 Fortsatt problem med framtidsfullmakter

av *Magnus Stuart* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1108 Avbrutet vägarbete på Europaväg 4 förbi Ljungby

av *ClasGöran Carlsson* (S)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1112 Erkännande av älvdalskan som språk

av *Gudrun Brunegård* (KD)

till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:1095 Enskild fiskerätt och krav på yrkesfiskelicens

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1102 Sjuk- och aktivitetsersättningens påverkan på kommunala avgifter

av *Ida Gabrielsson* (V)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2021/22:1097 Säkerhetsläget på Arlanda

av *Åsa Coenraads* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2021/22:1103 Upphandling av känslig verksamhet samt säkerheten på Arlanda

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1110 Upphandling av säkerhetskontroller på flygplats

av *Johan Pehrson* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1093 Vättern och Norra Kärr

av *Betty Malmberg* (M)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:1092 Det nordiska krissamarbetet

av *Cassandra Sundin* (SD)

till statsrådet Anna Hallberg (S)

2021/22:1105 Brister i säkerhetstänk hos statligt ägda bolag vid upphandlingar

av *Björn Söder* (SD)

till näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson (S)

§ 20 Meddelande om hänvisning av proposition

Tredje vice talmannen meddelade att proposition 2021/22:120 *En effektivare överprövning av offentliga upphandlingar* den 23 februari felaktigt hänvisats till näringsutskottet.

Kammaren biföll talmannens förslag att propositionen i stället skulle hänvisas till finansutskottet.

Prot. 2021/22:72
24 februari

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 21.04.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.51,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.02,
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 69 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 92 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 122 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	1
§ 3	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 4	Anmälan om faktapromemorior	2
§ 5	Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 6	Extra ändringsbudget för 2022 – Slopade karenstid för stöd vid korttidsarbete, förstärkt evenemangsstöd och andra åtgärder med anledning av coronaviruset samt kompensation till hushållen för höga elpriser	3
	Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU44.....	3
	Anf. 1 ÅSA WESTLUND (S).....	3
	Anf. 2 ELISABETH SVANTESSON (M).....	5
	Anf. 3 DAVID PEREZ (SD).....	7
	Anf. 4 MARTIN ÅDAHL (C).....	8
	Anf. 5 ALI ESBATI (V).....	11
	Anf. 6 JAKOB FORSSMED (KD).....	13
	Anf. 7 MATS PERSSON (L).....	15
	(Beslut fattades under § 10.).....	17
§ 7	Apoteks- och läkemedelsfrågor	17
	Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU11	17
	Anf. 8 ULRIKA JÖRGENSEN (M).....	17
	Anf. 9 LINDA LINDBERG (SD).....	19
	Anf. 10 ANDERS W JONSSON (C).....	20
	Anf. 11 KARIN RÅGSJÖ (V).....	22
	Anf. 12 PIA STEENSLAND (KD).....	24
	Anf. 13 LINA NORDQUIST (L).....	26
	Anf. 14 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	27
	(Beslut fattades under § 10.).....	28
	Ajournering.....	29
	Återupptaget sammanträde	29
§ 8	Statsministerns frågestund.....	29
	Anf. 15 TALMANNEN.....	29
	<i>Sveriges försvarsanslag och stöd till Ukraina</i>	<i>29</i>
	Anf. 16 ULF KRISTERSSON (M).....	29
	Anf. 17 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	30
	Anf. 18 ULF KRISTERSSON (M).....	30
	Anf. 19 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	30
	<i>Prioriteringen av försvaret</i>	<i>31</i>
	Anf. 20 HENRIK VINGE (SD).....	31
	Anf. 21 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	31
	Anf. 22 HENRIK VINGE (SD).....	32
	Anf. 23 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	32
	<i>Solidaritet med det ukrainska folket</i>	<i>32</i>
	Anf. 24 ANNIE LÖÖF (C).....	32
	Anf. 25 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	33
	Anf. 26 ANNIE LÖÖF (C).....	33
	Anf. 27 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	33

<i>EU:s beroende av rysk gas och olja</i>	33
Anf. 28 NOOSHI DAGGOSTAR (V)	33
Anf. 29 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	34
Anf. 30 NOOSHI DAGGOSTAR (V)	34
Anf. 31 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	34
<i>Ett svenskt medlemskap i Nato</i>	35
Anf. 32 ANDREAS CARLSON (KD).....	35
Anf. 33 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	35
Anf. 34 ANDREAS CARLSON (KD).....	36
Anf. 35 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	36
<i>Sveriges ansvar för ukrainska flyktingar</i>	36
Anf. 36 MARIA NILSSON (L)	36
Anf. 37 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	36
Anf. 38 MARIA NILSSON (L)	37
Anf. 39 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	37
<i>Svenska insatser för ukrainska flyktingar</i>	37
Anf. 40 PER BOLUND (MP)	37
Anf. 41 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	38
Anf. 42 PER BOLUND (MP)	38
Anf. 43 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	38
<i>Den säkerhetspolitiska situationen</i>	39
Anf. 44 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	39
Anf. 45 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	39
<i>EU:s fredsfacilitet och defensiv försvarsmateriel till Ukraina</i>	39
Anf. 46 HANS WALLMARK (M)	39
Anf. 47 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	40
<i>Sveriges biståndsförmåga vid kriser</i>	40
Anf. 48 LUDVIG ASPLING (SD).....	40
Anf. 49 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	40
<i>Vapenexportlagstiftningen</i>	41
Anf. 50 KERSTIN LUNGGREN (C).....	41
Anf. 51 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	41
<i>Utökade sanktioner mot Ryssland och diplomatiska initiativ</i>	41
Anf. 52 HÅKAN SVENNELING (V)	41
Anf. 53 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	41
<i>Ideella organisationers hjälpsändningar</i>	42
Anf. 54 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	42
Anf. 55 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	42
<i>Situationen för ukrainska hbtqi-personer</i>	42
Anf. 56 ARMAN TEIMOURI (L)	42
Anf. 57 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	42
<i>Det svenska ansvaret för ukrainska flyktingar</i>	43
Anf. 58 JOHN E WEINERHALL (M).....	43
Anf. 59 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	43
<i>Dieselprierna</i>	43
Anf. 60 THOMAS MORELL (SD).....	43
Anf. 61 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	43
<i>Beredskapen inför en ny pandemi</i>	44
Anf. 62 KARIN RÅGSJÖ (V)	44
Anf. 63 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	44

<i>Sexuella övergrepp mot barn</i>	44	Prot. 2021/22:72
Anf. 64 ULRIKA KARLSSON (M).....	44	24 februari
Anf. 65 Statsminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	45	-----
Ajournering	45	
Återupptaget sammanträde	45	
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 23 februari	45	
SfU12 Pensioner.....	45	
SfU13 Medborgarskap.....	47	
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	47	
FiU44 Extra ändringsbudget för 2022 – Slopad karenstid för stöd vid korttidsarbete, förstärkt evenemangsstöd och andra åtgärder med anledning av coronaviruset samt kompensation till hushållen för höga elpriser.....	47	
SoU11 Apoteks- och läkemedelsfrågor.....	48	
§ 11 Studiestöd	50	
Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU12.....	50	
Anf. 66 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M).....	50	
Anf. 67 MICHAEL RUBBESTAD (SD).....	51	
Anf. 68 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	53	
Anf. 69 DANIEL RIAZAT (V).....	54	
Anf. 70 PIA STEENSLAND (KD).....	56	
Anf. 71 CAMILLA HANSÉN (MP).....	57	
Anf. 72 PIA NILSSON (S).....	59	
Anf. 73 FREDRIK MALM (L).....	61	
(Beslut skulle fattas den 2 mars.).....	62	
§ 12 Förskolan	62	
Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU13.....	62	
Anf. 74 NORIA MANOUCHI (M).....	62	
Anf. 75 MICHAEL RUBBESTAD (SD).....	63	
Anf. 76 DANIEL RIAZAT (V).....	65	
Anf. 77 CHRISTIAN CARLSSON (KD).....	67	
Anf. 78 FREDRIK MALM (L).....	68	
Anf. 79 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik.....	70	
Anf. 80 FREDRIK MALM (L) replik.....	70	
Anf. 81 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik.....	71	
Anf. 82 FREDRIK MALM (L) replik.....	71	
Anf. 83 CAMILLA HANSÉN (MP).....	72	
Anf. 84 AYLIN FAZELIAN (S).....	73	
Anf. 85 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	75	
(Beslut skulle fattas den 2 mars.).....	76	
§ 13 Gymnasieskolan	76	
Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU17.....	76	
Anf. 86 PATRICK RESLOW (SD).....	76	
Anf. 87 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	79	
Anf. 88 DANIEL RIAZAT (V).....	80	
Anf. 89 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	82	
Anf. 90 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	83	
Anf. 91 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	83	
Anf. 92 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	83	

Anf. 93 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	84
Anf. 94 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S).....	85
Anf. 95 PATRICK RESLOW (SD) replik	87
Anf. 96 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	88
Anf. 97 PATRICK RESLOW (SD) replik	88
Anf. 98 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	89
Anf. 99 JOSEFIN MALMQVIST (M).....	89
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)	91
§ 14 Märkning och registrering av katter	91
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU13	91
Anf. 100 JOHN WIDEGREN (M).....	91
Anf. 101 ULRIKA HEIE (C)	91
Anf. 102 MAGNUS OSCARSSON (KD)	92
Anf. 103 MALIN LARSSON (S).....	93
Anf. 104 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	95
Anf. 105 MALIN LARSSON (S) replik	95
Anf. 106 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	96
Anf. 107 MALIN LARSSON (S) replik	96
Anf. 108 YASMINE ERIKSSON (SD)	97
Anf. 109 ELIN SEGERLIND (V).....	98
Anf. 110 JAKOB OLOFSGÅRD (L).....	99
Anf. 111 MARIA GARDFJELL (MP).....	100
(Beslut skulle fattas den 2 mars.)	101
§ 15 Jakt och viltvård.....	101
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU16	101
Anf. 112 ISAK FROM (S)	101
Anf. 113 RUNAR FILPER (SD).....	103
Anf. 114 ISAK FROM (S) replik.....	106
Anf. 115 RUNAR FILPER (SD) replik	106
Anf. 116 ANDRE VICE TALMANNEN	107
Anf. 117 ISAK FROM (S) replik.....	107
Anf. 118 RUNAR FILPER (SD) replik	107
Anf. 119 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	108
Anf. 120 ISAK FROM (S) replik.....	110
Anf. 121 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	110
Anf. 122 ISAK FROM (S) replik.....	110
Anf. 123 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	111
Anf. 124 MARIA GARDFJELL (MP).....	111
Anf. 125 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	113
Anf. 126 MARIA GARDFJELL (MP) replik	114
Anf. 127 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	114
Anf. 128 MARIA GARDFJELL (MP) replik	115
Anf. 129 JOHN WIDEGREN (M).....	115
Anf. 130 MARIA GARDFJELL (MP) replik	118
Anf. 131 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	118
Anf. 132 MARIA GARDFJELL (MP) replik	118
Anf. 133 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	119
Anf. 134 ISAK FROM (S) replik.....	119
Anf. 135 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	120

Anf. 136 ISAK FROM (S) replik	120	Prot. 2021/22:72
Anf. 137 JOHN WIDEGREN (M) replik	121	24 februari
Anf. 138 PETER HELANDER (C)	121	-----
Anf. 139 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	124	
(Beslut skulle fattas den 2 mars.).....	125	
§ 16 Bordläggning	125	
§ 17 Anmälan om interpellationer.....	125	
§ 18 Anmälan om fråga för skriftligt svar	126	
§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	126	
§ 20 Meddelande om hänvisning av proposition	129	
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 21.04.....	130	